

**TÜRKÇE-GÜRCÜCE EL YAZMASI BİR LUGATÇE
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)**

Khatia KHARATISHVILI

**Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Türk Dili Bilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi Serkan ÇAKMAK
2020
Her Hakkı Saklıdır**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

Khatia KHARATISHVILI

TÜRKÇE-GÜRCÜCE EL YAZMASI BİR LUGATÇE
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Serkan ÇAKMAK

ERZURUM - 2020

TEZ BEYAN BİLDİRİMİ

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esasları'nın ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum **"Türkçe-Gürcüce El Yazması Bir Lugatçe (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)"** adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

☐ Tezimin Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin lisansüstü tezlerin düzenlenmesini ve erişime açılmasını düzenleyen 5. maddesinin 1. fıkrasına göre [Ulusal Tez Merkezi, enstitü ve fakülteler tarafından Tez Otomasyon Sistemine yüklenen tezlerin bibliyografik bilgilerini kontrol eder, kataloglama kurallarına göre düzenler, konu başlıklarını belirler ve tam metin olarak internet üzerinden erişime açar.] **basılı ve elektronik kopyalarına erişim izni verdiğimi onaylarım.**

İSTİSNAİ DURUMLAR*

☐ **Patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle (2 Yıl)**

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesini düzenleyen 6. maddesinin 1. fıkrasına göre teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle teze erişim, Enstitümüz Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ **Yeni Teknik, Materyal ve Metotların Varlığı (6 ay)**

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesini düzenleyen 6. maddesinin 2. fıkrasına göre tezte yeni teknik, materyal ve metotlar kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içerdiği için tez danışmanının önerisi ve ana bilim dalının uygun görüşü üzerine Enstitümüz Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

☐ **Ulusal Çıkar ve Güvenlik Durumu (Gizlilik Dereceli Çalışmalar)**

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan *Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*'nin gizlilik dereceli tezler bahsini düzenleyen 7. maddesinin 1. fıkrasına göre bu teze erişim, ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendirdiği için Enstitümüzün uygun görüşü üzerine Üniversitemiz Yönetim Kurulunun .../.../.... tarih ve sayılı kararı ile Üniversitemiz Yönetim Kurulu aksi karar verinceye kadar engellenmiştir.

20.02.2020
Khatia KHARATISHVILI

* İstisnai durumlar danışmanın yazılı başvurusu ve Enstitü / Üniversite Yönetim Kurulunun onayı ile kabul edilir.

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Turkish Research

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi Serkan ÇAKMAK danışmanlığında KHATIA KHARATISHVILI tarafından hazırlanan “*Türkçe-Gürcüce El Yazması Bir Lugatce (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)*” başlıklı bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 20.02.2020

Kabul / Ret – İmza

Jüri Başkanı Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR
(Ad-Soyad-Unvan) *Atatürk Üniversitesi*

KABUL

Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi MAIA MESKHIDZE
(Ad-Soyad-Unvan) *Kafkas Üniversitesi*

KABUL

Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Serkan ÇAKMAK
(Ad-Soyad-Unvan) *Atatürk Üniversitesi*

KABUL

Bu tezin *Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Rıfat KÜTÜK
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
ÖN SÖZ.....	VIII
GİRİŞ	1
I. TÜRKÇE - GÜRCÜCE İLİŞKİLERİNİN KISA TARİHİ	1
II. TÜRKÇE-GÜRCÜCE DİL İLİŞKİLERİNİN YAZILI TARİHİ TANIKLARI .	2
A. Gürcü Harfli Türkçe Yazmalar.....	2
B. Türkçe ve Gürcücenin Birlikte Yer Aldığı Yazmalar	3
1. Türkçe-Gürcüce El Yazması Bir Lügatçe	3
a. Eserin Adı	3
b. El Yazması Nüshanın Fiziki Özellikleri	3
c.El Yazması Nüshanın Yazılış Tarihi ve Müellifi.....	4
d. El yazma nüshada ismi geçen kişiler	5
e. Eserin Türk dili için önemi	8
f. Eserin düzenlenişi ve içeriği.....	8
g. Türkçe kelimelerle ilgili nüshada karşılaşılan bazı hususlar	9

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ.....	11
1.1.1. Ünlülerin Yazımı.....	11
1.1.1.1. “a” Ünlüsünün Yazımı.....	11
1.1.1.2. “e” Ünlüsünün Yazımı.....	12
1.1.1.3. “é” Ünlüsünün Yazımı.....	13
1.1.1.4. “ı” Ünlüsünün Yazımı	13
1.1.1.5. “i” Ünlüsünün Yazımı	14
1.1.1.6. “o” Ünlüsünün Yazımı	15
1.1.1.7. “ö” Ünlüsünün Yazımı	16
1.1.1.8. “u” Ünlüsünün Yazımı	16
1.1.1.9. “ü” Ünlüsünün Yazımı	17
1.1.2. Ünsüzlerin Yazımı.....	18

1.1.2.1. “b” Ünsüzünün Yazımı.....	18
1.1.2.2. “c” Ünsüzünün Yazımı.....	19
1.1.2.3. “ç” Ünsüzünün Yazımı.....	19
1.1.2.4. “d” Ünsüzünün Yazımı.....	21
1.1.2.5. “g” Ünsüzünün Yazımı.....	21
1.1.2.6. “ğ” Ünsüzünün Yazımı.....	22
1.1.2.7. “h” Ünsüzünün Yazımı.....	23
1.1.2.8. “k” Ünsüzünün Yazımı.....	23
1.1.2.9. “q” Ünsüzünün Yazımı.....	24
1.1.2.10. “l” Ünsüzünün Yazımı.....	25
1.1.2.11. Art damak “ŋ” Ünsüzünün Yazımı.....	26
1.1.2.12. “s” Ünsüzünün Yazımı	26
1.1.2.13. “ş” Ünsüzünün Yazımı	27
1.1.2.14. “y” Ünsüzünün Yazımı.....	28
1.1.2.15. “z” Ünsüzünün Yazımı.....	29
1.2. SES ÖZELLİKLERİ	30
1.2.1. Ünlüler.....	30
1.2.1.1. Ünlü Değişmeleri.....	30
1.2.1.1.1. Artlaşma.....	30
1.2.1.1.2. Önleşme	31
1.2.1.1.3. Yuvarlaklaşma	31
1.2.1.1.4. Düzleşme	32
1.2.1.1.5. Genişleme	33
1.2.1.1.6. Daralma.....	34
1.2.1.2. Ünlü Düşmesi	34
1.2.1.2.1. İç Seste Ünlü Düşmesi.....	34
1.2.1.3. Ünlü Türemesi	35
1.2.1.3.1. Ön Seste Ünlü Türemesi	35
1.2.1.3.2. İç Seste Ünlü Türemesi.....	35
1.2.1.3.3. Son Seste Ünlü Türemesi.....	35
1.2.1.4. Diftonglar	35
1.2.1.5. Ünlü Uyumları.....	36

1.2.1.5.1. Damak Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu).....	36
1.2.1.5.2. Dudak Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık).....	36
1.2.2. Ünsüzler	38
1.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri	38
1.2.2.1.1. Tonlulaşma.....	38
1.2.2.1.2. Tonsuzlaşma	39
1.2.2.1.3. Sızıcılaşma	40
1.2.2.1.4. Patlayıcılaşma	40
1.2.2.1.5. $r > l$ Değişimi	41
1.2.2.2. İkizleşme.....	41
1.2.2.3. Ünsüz Düşmesi	41
1.2.2.4. Ünsüz Türemesi	41
1.2.2.5. Yer Değiştirme (metatez)	42
1.3. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	42
1.3.1. İsimler.....	42
1.3.1.1. İsimlerde Yapım	42
1.3.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler	42
1.3.1.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler	43
1.3.1.2. İsimlerde Çekim	43
1.3.1.2.1. Çokluk Çekimi.....	43
1.3.1.2.2. İyelik Ekleri	43
1.3.1.2.3. Hâl Ekleri.....	44
1.3.2. Zamirler	45
1.3.2.1. İşaret Zamirleri	45
1.3.2.2. Belirsizlik Zamirleri	45
1.3.2.3. Soru Zamirleri	45
1.3.2.4. Şahıs Zamirleri	46
1.3.3. Sıfatlar	46
1.5.1.1. Niteleme Sıfatları.....	46
1.5.1.2. İşaret Sıfatları	47
1.5.1.3. Sayı Sıfatları	47
1.5.1.4. Belirsizlik Sıfatları.....	47

1.3.4. Zarflar.....	48
1.3.4.1. Yer-Yön Zarfları.....	48
1.3.4.2. Zaman Zarfları.....	48
1.3.4.3. Soru Zarfları	49
1.3.4.4. Miktar Zarfları	49
1.3.5. Edatlar	50
1.3.5.1. Çekim Edatları.....	50
1.3.5.2. Ünlemler	50
1.3.5.3. Bağlaçlar.....	50
1.3.6. Fiil	51
1.3.6.1. Fiillerde Yapım.....	51
1.3.6.1.1. İsimden Fiil Yapan Ekler.....	51
1.3.6.1.2. Fiilden Fiil Yapan Ekler	51
1.3.6.2. Birleşik Fiiller.....	52
1.3.6.2.1. İsim ve Yardımcı Fiilden Oluşmuş Birleşik Fiiller	52
1.3.6.2.2. Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Birleşik Fiiller	52
1.3.6.3. Fiillerde Çekim	52
1.3.6.3.1. Olumsuzluk Eki	52
1.3.6.3.2. Kişi Ekleri	53
1.3.6.3.3. Bildirme Kipleri.....	53
1.3.6.3.4. Tasarlama Kipleri	55
1.3.6.4. Filimsiler.....	55
1.3.6.4.1. Sıfat-Fiil Ekleri	55
1.3.6.4.2. İsim-Fiil Ekleri.....	55

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

2.1. METİN KURULURKEN İZLENEN YOL.....	56
--	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN	106
-------------	-----

SONUÇ.....	127
KAYNAKÇA	130
ASIL METİN.....	134
ÖZ GEÇMİŞ.....	161

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****TÜRKÇE GÜRCÜCE EL YAZMASI BİR LÜGATÇE
(GİRİŞ-İNCELEME-METİN-DİZİN)****Khatia KHARATİSHVILI****Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Serkan ÇAKMAK****2020, 161 sayfa****Jüri: Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR
Dr. Öğr. Üyesi Serkan ÇAKMAK
Dr. Öğr. Üyesi Maia MESKHIDZE**

En geç 1684 yılından önce yazıldığı tespit edilen; Türkçe, Gürcüce ve yer yer İsveççe kelime listeleri ile bazı kelime çekimlerinin yanı sıra Türkçe kısa cümleler ve bunlardan bazılarının Gürcüce tercümelerinin yer aldığı el yazması bir konuşma kılavuzunda yer alan Türkçe malzeme, bu tezin inceleme verisidir. Bahsi geçen el yazması eser, bugün İsveç'teki Uppsala Üniversitesi Carolina Rediviva Kütüphanesinde O Sp. 43 arşiv numarasıyla kayıtlıdır.

Üç bölüm ve bir girişten oluşan tez çalışmasının giriş kısmında Türkçe - Gürcüce dil ilişkilerinin kısa tarihi, Türkçe - Gürcüce dil ilişkilerinin yazılı tarihî tanıkları hakkında bilgi verilmiş ve el yazması nüshanın tavsifi yapılmıştır.

Tez çalışmasının birinci bölümünde metnin yazım özellikleri, ses özellikleri ve şekil bilgisi detaylı bir surette incelenmiş ve eserin dil bilgisi özellikleri ortaya koyulmuştur.

İkinci bölümde el yazması eserin yalnızca Gürcüce fiiller ve çekimlerinin yer aldığı baş kısımları Gürcü harfleriyle aynen aktarılırken Türkçe malzemenin yer aldığı asıl hacimli kısımlarda ise yalnızca Türkçe çekimli sözcükler, kelimeler ve ibarelerin yazı çevirimi yapılarak çalışmanın metni oluşturulmuştur.

Metindeki Türkçe söz varlığı ve çekimli yapılar ise alfabetik olarak çalışmanın üçüncü bölümünde “Dizin” başlığı altında sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Lügatçe, Türkçe, Gürcüce, Gramer, Transkripsiyon.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

**A HANDWRITTEN TURKISH-GEORGIAN VOCABULARY
(INTRODUCTION-ANALYSIS-TEXT-INDEX)**

Khatia KHARATISHVILI

Advisor: Assist. Prof. Dr. Serkan ÇAKMAK

2020, Page: 161

**Jury: Prof. Dr. Muharrem DAŞDEMİR
Assist. Prof. Dr. Serkan ÇAKMAK
Assist. Prof. Dr. Maia MESKHIDZE**

This Turkish-Georgian Manuscript Vocabulary is the work written with Latin letters. Manuscript Vocabulary is the only historical text that deals with Turkish and Georgian.

The manuscript of our thesis is at the Carolina Rediviva Library of Uppsala University in Sweden. It is registered with 43 archive numbers.

The work consists of with three parts. In the introduction part of the work are given a brief history of Turkish-Georgian relations, written history of language relations, physical properties of the copy and a brief information about the people which are mentioned in the copy in the first section there are given the spelling features, sound features and morphology of the text.

In the second section there are given the translations of the text and the meanings of the words encountering to Turkish-Georgian.

In the third section there are words given in the manuscript and are arranged in alphabetical order. There are result and bibliography at the end of the work.

Keywords: Vocabulary, Turkish, Georgian, Grammar, Transcription

ÖN SÖZ

Türkçe-Gürcüce dil ilişkilerinin tarihi, yönü, derinliği ve mahiyeti tespit edilirken yazılı ve eski vesikaların oynadığı rol oldukça önemlidir. Arz ettikleri öneme rağmen dil ilişkilerine tanıklık eden bu tarihî vesikaların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu vesikaların büyük kısmını Gürcü harfleriyle kaleme alınan el yazması eski eserler oluştururken Türkçe ve Gürcücenin birlikte yer aldığı ancak Gürcüce sözcüklerin hem Gürcü hem Latin, Türkçe sözcüklerin ise Latin ve yer yer Arap harfleriyle kaleme alındığı lügatçe mahiyetinde tek yazma eser tespit edilebilmiştir. Bu tez çalışmasının konusu, işte bu bilinen tek yazma lügatçedir. Lügatçenin 16×9,8 cm ölçülerinde ve toplam 44 varaktan oluşan yegâne nüshası, bugün İsveç'teki Uppsala Üniversitesi Carolina Rediviva Kütüphanesinde O Sp. 43 arşiv numarasıyla kayıtlıdır.

Bu tez çalışmasının amacı, yukarıda önemi ifade edilen el yazması lügatçeyi öncelikle her yönüyle tanıtmak ve ardından el yazması lügatçedeki Türkçe malzemeyi ortaya koymak ve bu malzemeyi; imla, ses ve şekil bilgisi bakımından inceleyerek Türk dilinin hangi dönem ve hangi lehçesiyle yazıldığını tespit etmeye çalışmaktır.

Yukarıda ifade edilen amaca yönelik olarak bu tez çalışması bir giriş ve üç bölümden oluşturulmuştur.

Çalışmanın giriş kısmında Türkçe - Gürcüce dil ilişkilerinin kısa tarihi, Türkçe - Gürcüce dil ilişkilerinin yazılı tarihî tanıkları hakkında bilgi verilmiş ve el yazması nüshanın tavsifi yapılmıştır.

“İnceleme” başlığını taşıyan birinci bölümde metnin yazım özellikleri, ses özellikleri ve şekil bilgisi detaylı bir surette incelenmiş ve eserin dil bilgisi özellikleri ortaya koyulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümü olan “Metin” başlığı altında ise el yazması eserin yalnızca Gürcüce fiiller ve çekimlerinin yer aldığı baş kısımları Gürcü harfleriyle aynen aktarılırken Türkçe malzemenin yer aldığı asıl hacimli kısımlarda ise yalnızca Türkçe çekimli sözcükler, kelimeler ve ibarelerin yazı çevirimi yapılmıştır.

Türkçe söz varlığının ve eserdeki morfolojik durumunun genel bir görünümünü sunan “Dizin” başlıklı üçüncü bölümde ise gerek Türkçe sözcük birimler gerekse bu

birimlerin metindeki çekimleri metindeki sayfa ve satır numaralarına işaret edilerek alfabetik bir surette dizilmiştir.

Çalışmanın sonuç kısmında ise yapılan araştırma ve incelemelerin neticesinde elde edilen çıkarımlar maddeler hâlinde sıralanmıştır.

Tez konusunun tespitinden çalışmanın son anına kadar her aşamada bilgi ve birikimini benimle paylaşan değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Serkan ÇAKMAK'a her zaman yardım ve desteklerini gördüğüm, çalışmam sırasında sıkça yardımcı olan Miranda Tchakvetadze'ye ve Tamar Kharosanidze'ye teşekkürü bir borç bilirim. Tezimin oluşum sürecinde desteğini esirgemeyen tüm hocalarıma, meslektaşlarıma, aileme ve değerli arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Erzurum 2020

Khatia KHARATISHVILI

GİRİŞ

I. TÜRKÇE - GÜRCÜCE İLİŞKİLERİNİN KISA TARİHİ

Gürcistan tarihi çok eskiye dayanmaktadır. Gürcü halkı tarih boyunca Güney Kafkasya, Karadeniz ve Hazar denizi arasında bulunan bölgede yaşamıştır. Gürcistana 1060'lardan itibaren Selçuklu boyları gelmeye başlamıştır. Ahıska ve Batum çevreleri ile Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Türkleşmesinde önceleri Kıpçakların rolü olmuştur (Gül, 2009: 78-79).

Kıpçaklarla başlayan Türk-Gürcü ilişkileri, Büyük Selçuklu, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde gelişerek günümüze kadar devam etmiştir. Önceleri Arap kaynaklarında "Kıpçaklar", Batı kaynaklarında "Kumanlar" veya "Kunlar" adlarıyla anılan Türk boyu ile başlayan Gürcü-Türk ilişkileri daha sonraları XI. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren Selçuklularla devam etmektedir. XII. yüzyılın başlarından itibaren bozulan ilişkiler önemli çatışmalarla yıpranmıştır.

Gürcistan kralı IV. David (1089-1125) Ermeni asıllı ilk eşinden boşanarak Kıpçak lideri Atraka'nın kızıyla evlenir ve Kıpçakları memleketine davet eder. Kıpçakların Gürcistan'a gelişinin tam tarihi hiçbir kaynaktan tespit edilememiştir. Ancak bilim adamlarının büyük bir kısmı (I. Cavakhişvili, Ş. Meskhia, M. Lortkipanidze, R. Metreveli, C. Stepanadze) Kıpçakların Gürcistan'a yerleşme tarihi olarak 1118 yılını ifade etmektedir (Meskhidze 2018:7). Kral David, söz konusu ortamı çok iyi değerlendirerek Atrak komutasındaki 40.000 Kıpçak ailesini Gürcü topraklarında yerleştirdi, Atrak, yaklaşık beş bin askerle Gürcü kralına destek oldu. David Kıpçakların bir kısmını Tiflis ve çevresinde Gürcülerin boşalttığı alana yerleştirdi. Bundan sonra Kıpçaklar Gürcistan'da kendilerine geniş bir yaşam alanı temin ettiler. Kıpçakların desteğiyle Kral IV. David (1089-1125) üç yıllık bir mücadelenin ardından ülkesindeki Selçuklu varlığına son vererek yeniden bağımsızlık kazanmayı başarmıştır. David döneminde Gürcistan'a yerleşen Kıpçaklar sadece askerî alanda değil, hayvancılıkta da önemli rol oynayarak ekonomik hayatı canlandırdılar. Kıpçakların Gürcistana gelişleri Kraliçe Tamar'ın (1184-1214) yönetimi zamanında da devam etmiştir (Gül, 2009:79; Berdzenişvili, Janashia, Javakhishvili, 1948:141).

Türkçe kökenli kelimeler, özellikle Osmanlı etkisinde kalan Güneybatı Gürcistan bölgesindeki konuşma dillerine girmiştir. Türk ve Gürcü halkları arasında büyük bir dil ve kültür ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır. Tarihî süreçte teması geçen dillerin birbirlerinden etkilenmemeleri mümkün değildir (Arslan 2018: 120). Aşağıda karşılıklı ilişkiler neticesinde Türkçeden veya Türkçe vasıtasıyla başka dillerden Gürcüceye geçen sözcüklerden bazıları sıralanmıştır:

ბაღი bağı < Türk. Bağ

ბობა čoxa < Türk. Çuha < Fars. çūha

ქამარი kamari < Türk. Kemer < Fars. Kemer

ფანჯარა pancara < Türk. Pencere < Fars. Pencere (kvantidze 2014: 140-152)

II. TÜRKÇE-GÜRCÜCE DİL İLİŞKİLERİNİN YAZILI TARİHİ TANIKLARI

A. Gürcü Harfli Türkçe Yazmalar

Gürcüce - Türkçe/Tatarca Metin Kitabı, Gürcü harfli Türkçe şiirler ve K'arabadini adlı sağlık kitabı Gürcü harfli Türkçe yazmalardan ilk akla gelenlerdir. İlk metnin dili Tatar Türkçesidir ve Prof. Murman Beltadze tarafından Tiflis Şark Enstitüsünde bulunmuştur. Gürcü harfleriyle yazılan metinde 405 sayfa bulunmaktadır. Gürcüce - Türkçe/Tatarca Metin Kitabı Gürcistan Ulusal Müzesi El Yazmaları Bölümünde bulunmaktadır. Metin üzerinde herhangi bir tarih ya da müellif bilgisi yoktur. Gürcüce - Türkçe metinler ve yine Gürcüce - Türkçe sözlükten oluşur. Gürcü harfli Türkçe şiirler ise Tiflis El Yazmaları Enstitüsünde bulunmaktadır. K'arabadini adlı yazma ise bir sağlık kitabıdır. Samtskhe - Javakheti Müzesinde bulunan yazma, 1753 tarihlidir ve 216 yapraktır (Enwall 2016: 97-104).

Gürcü harfleriyle yazılmış bir diğer Türkçe eser ise, dört İncil çevirisidir. Müellif nüshasının kopyası olan bu nüsha 367 sayfadan ve dört bölümden oluşmaktadır. Eser 23x18 ebadında kâğıda siyah mürekkeple yazılmıştır. Metnin dış kapağı koyu gri bir kumaşla kaplanmış ahşaptan oluşmaktadır (Meskhidze 2018: 19). Bu yazmanın bilimsel

incelemesi Maia Meskhidze tarafından Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde doktora tezi olarak yapılmıştır.

Tiflis'teki El yazmaları Enstitüsü koleksiyonlarında, esas olarak bir sayfanın büyüklüğünde 71 adet el yazması bulunmaktadır. Katalogda Turqulı Leqsebi, yani Türk Şiirleri olarak adlandırılmıştır. Bu şiirler Gürcü Mkhedruli alfabesi ile yazılmıştır. El yazmasında bazen Gürcü dilinde şiirsel biçimle ilgili, “divani”, “tejlisi”, “muxanbazi”, “edaklama”, “tarsi”, “nalatlama” gibi terimlerle anlatılan kısa notlar bulunmaktadır. Başlangıçta büyük kısmı aşk şiirleri gibi (man sani sevdum sevani uzunda gibi qalmadi) görünmektedir. Ancak bu şiirlerin üzerinde hiçbir bilimsel çalışma bilinmemektedir. Şiirlerin hangi tarihte yazıldığı belli değildir (Enwall 2010:140).

B. Türkçe ve Gürcücenin Birlikte Yer Aldığı Yazmalar

1. Türkçe-Gürcüce El Yazması Bir Lügatçe

a. Eserin Adı

“Türkçe-Gürcüce El Yazması Lügatçe” başlığıyla adlandırdığımız el yazması eser, büyük bir kısmı sözlük olan ve yer yer gramer bilgilerinin de verildiği bir tür konuşma kılavuzudur. Eserin İsveç'teki Uppsala Ünivesitesi Carolina Rediviva Kütüphanesinde O Sp. 43 arşiv numarasıyla kayıtlı olan yegâne nüshasının sonunda Johan Gabriel Sparfwenfeld tarafından yazılan Fransızca not, “Vocabulaire Turque-Grusin” (Türkçe-Gürcüce Lügatçe) ifadesiyle başladığı için eseri “Türkçe-Gürcüce El Yazması Bir Lügatçe” adıyla anmayı uygun bulduk. Bahsi geçen kayıt dışında esere verilmiş herhangi bir isim mevcut değildir.

b. El Yazması Nüshanın Fiziki Özellikleri

16 x 9,8 cm ölçülerindeki el yazması nüsha, toplam 44 varaktan oluşur. Bu el yazması nüshanın yalnızca 20 yaprağı yazılıdır. Nüshanın başında ortasında ve sonunda boş sayfalar bulunur. Sayfaların büyük bir kısmı iki sütun halinde düzenlenmiştir. Sayfalardaki satır sayısı ise 20-25 arasında değişmektedir. Kim tarafından ne zaman ve nerede yazıldığı bilinmeyen bu eserde, Türkçe, Gürcüce ve İsveççe dillerinden kelimeler

yer alır¹. Türkçe ve İsveççe kelimeler daima Latin, Gürcüce kelimeler ise bazen Latin bazen de Gürcü alfabesiyle kaleme alınmıştır².

c.El Yazması Nüshanın Yazılış Tarihi ve Müellifi

Eserin el yazması nüshasında müellif adı ve telif tarihiyle ilgili doğrudan bir kayıt mevcut değildir. Ancak eserin sonunda Arap harfleriyle Türkçe ve Latin harfleriyle Fransızca yazılan notlardan ve eserdeki Fransızca başlıklar ile açıklamalardan ve ayrıca gerek Türkçe gerekse Gürcüce kelimelerin yer yer yanlış yazılıp anlamlandırılmasından hareketle eserin telif tarihi ve müellifi hakkında birtakım bilgiler elde etmek mümkündür.

Eserin sonunda J. G. Sparwenfeldt imzasını taşıyan Fransızca notta eserin 23 Aralık 1686 yılında Moskova’da Fransız beyefendilerinden ve Zarien asillerinden Binbaşı Lauziere Bey’den teslim alındığı bilgisi yer almaktadır³.

Hakkında ilerleyen sayfalarda detaylı bilgi sunulan ve eserin J. G. Sparwenfeldt’ten önceki sahibi olduğunu anladığımız Fransız Lauzière, eserin sonundaki Arap harfli Türkçe notu yazan kişi olmalıdır. Zira bu not, şaban ayının ilk günü 1684 tarihinde Astrahan’da yazılmıştır⁴ ve asıl adı Balthasar de Lauzière olan Fransız Lauzière, bahsi geçen yıllarda Polonyalı sefir Solomon Zgôrsky ile Astrahan’a gelmiş ve burada İmereti kralına tabi olmuştur. Ayrıca Lauzière’in Arap harfleriyle Türkçe yazı yazabildiği, 1687 yılında Sparfwenfeld’e yazdığı mektubun sonuna eklediği Arap harfli Türkçe nottan anlaşılmaktadır (Johanson, 2003, s. 106). Arapça not ile Lauzière’in hayatındaki ortaklıklar düşünüldüğünde söz konusu notu, Lauzière’in yazması son derece mümkün gözükmemektedir.

Balthasar de Lauzière’in bir Fransız olması ile eserdeki açıklama ve başlıkların Fransızca olması arasındaki ilişki, eserde zaman zaman Türkçe ve Gürcüce’yi anadil düzeyinde bilmeyen bir kişinin yapacağı türden hataların bulunması ve Türkçe sözcüklerin Latin harfleriyle yazılmış olması gibi birtakım hususlar eserin Balthasar de Lauzière tarafından yazılabileceğini düşündürmektedir. Eğer bu ihtimal doğruysa eser,

¹ Eserde ayrıca Fransızca başlık ve açıklamalar da bulunmaktadır.

² Eserin sonunda Arap harfleriyle Türkçe yazılmış bir not da yer alır.

³ Notun Fransızca orijinali şöyledir: “*Presant de monsieur de Lauziere gentilhome françois et majeur des majestées Zariennes à Muskow 1686 d. 23 Decembre. J. G. Sparwenfeldt*”

⁴ Notun Arap harfli Türkçe orijinali şöyledir: “*Astrakanda şa‘bân evvelki küni il hazret aybida? 1684*”. Anlamlandırılmadığı için soru işaretiyle yazılan kelime nüshada عیدین şeklinde yazılmıştır.

Balthasar de Lauzière tarafından 1684 yılında şaban ayının birinci günü Astrahan'da yazılmış olmalıdır.

Eserdeki bazı kelimelerin İsveççe çevirisi ise daha sonradan İsveçli Carl Aurivillius tarafından eklenmiştir. Gerek Carl Aurivillius gerekse eserde isimleri geçen diğer kişiler hakkında aşağıda detaylı bilgiler sunulmuştur.

d. El yazma nüshada ismi geçen kişiler

-1- Balthasar de Lauzière

Balthasar Emelianoviç olarak anılan Balthasar de Lauzière, Sparwenfeld'e çok sayıda değerli el yazması veren kişidir. Bu Fransız asilzade Aixen-Procence'den gelmiştir. Balthasar de Lauzière on bir yıl boyunca Fransız kralına hizmet ettikten sonra diğer ülkeleri ve dilleri tanımak için ayrılmıştır. İngiltere'ye, Hollanda'ya ve İsveç'e gitmiştir. Polonya'da Polonyalı elçi Solomon Zgôrsky ile tanışıp ona İran yolculuğunda eşlik etmiştir. Balthasar, iki yıl boyunca İran'da kalmış ve sonra Polonyalı elçi ile yine Astrahan'a gitmiştir. Bir süre sonra Rus çarlarına hizmet etmek için Solomon Zgôrsky ile birlikte Moskova'ya gitmiş ve orada Sparwenfeld'le tanışmıştır.

1687 eylülünde yazdığı bir mektupta Lauzière, Sparwenfeld'e kendisini teğmen⁵ albay olarak atandığını söylemişti. Aynı mektupta büyük bir ironi ile Vasily Golitsyn kumandasındaki ilk Kırım kampanyasına katıldığını ve Rus birlikleriyle yürütülen bu harekatta hayati yaralar aldığını anlatmıştı. Bu mektubun sonuna Lauzière Arap harfleriyle Türkçe yazı eklemiştir.

De Lauzière Rus silahlı kuvvetlerindeki kariyerine büyük Petro devrinde de devam etmiştir. Deniz savaşında tecrübesiz olmasına rağmen Çar Petro'nun yeni donanmasında art amiral rütbesiyle görev yapmıştı. De Lauzière bu harekatta yaralanmış ve Moskova'ya döndükten kısa bir süre sonra 22 Şubat 1697'de ölmüştür (Johanson, 2003: 106-107).

⁵ Askerlik Orduda rütbesi asteğmenle üsteğmen arasında olan, takım komutanlığı yapan subay.

-2- Johan Gabriel Sparfwenfeld

El yazması nüshayı 23 Aralık 1686 tarihinde Balthasar de Lauzière'den teslim olarak İsveç'e getiren Johan Gabriel Sparwenfeld, 17.07.1655 tarihinde İsveç'te Åmåla şehrinde dünyaya geldi. J.G Sparwenfeld'in babası Johan Sparf Sparweld bir albay, annesi Christa Uggladi. 1695'te Sparwenfeld kendisinden 20 yaş küçük Antonietta Sofia Hilderbrandt'e evlenmişti. J.G Sparweld bir diplomat, dil bilimci ve kitap koleksiyoneri idi. Büyük kitap koleksiyonundan çeşitli kütüphanelere birçok eser bağışlamıştır.

Johan, çocukluğunda Uppsala Üniversitesinde, özellikle hukuk, tarih ve dil bilimi alanlarında eğitim almıştı.

1674 yılında Amiral Klas Ugla, onu Holstein Dükalığı seyahatine çıkarır. O yıllarda Danimarka-İsveç savaşı devam etmekteydi ve Johan İngiltere'ye giderken Danimarkalılar tarafından yakalanır. Bir bilim insanı olduğu için kendisine bazı imtiyazlar verilir. Bu bağlamda 1677 yılında İsveç'e dönmesine izin verilir.

İsveç'e dönmesinden kısa bir süre sonra tekrar İngiltere'ye gider. Ardından Fransa'ya, oradan sonra Roma'ya uğrar. Roma'da kraliçe Christina Kütüphanesinde ve Vatikan Gizli Arşivinde çalışmalarda bulunur ve 1681'de tekrar İngiltere'ye döner.

1684'de Sparfwenfeld Moskova'daki İsveç büyükelçiliğinde görevlendirilir. Sparfwenfeld'in Rus seyahati hakkında elde detaylı bilgiler bulunur. Sparfwenfeld seyahatları sırasında notlarını gittiği ülkelerin dilinde tutmuştur. Ancak Rusya günlüğünü Rusça bilmediği için İsveççe ve Fransızca kaleme almıştır. Ancak Rusya'da bulunduğu sırada Rusça ile ilgilenmiş ve iyi derecede öğrenmiştir. Sparfwenfeld Moskova sokaklarında duyduğu kelimeleri çevirerek Rusçasını şiir yazmaya başlayacak derecede geliştirilmiştir. Burada Slav dilleri üzerine çalışmalar yürüten Sparfwenfeld, sözlük bilimi alanında araştırmalar yürütür. Yaklaşık 20 yıl boyunca yürüttüğü bu çalışmaları, "Lexicon Slavonicum" adlı eserini netice verir. Bu çalışmaları neticesinde Avrupa alimleri onu Slav dillerinin, özellikle de Rus dilinin uzmanı olarak tanıdılar. Diplomatik hizmetlerini tamamlamasının ardından Rusya'da bir yıl daha kalma izni alır.

1687 yılında İsveç'e döner ve İsveç kralına Rusya hakkında bir rapor verir. 1689'da, Sparfwenfeld İsveç kralı XI. Charles'ın emriyle Avrupa'ya yeni bir sefere çıkar.

Seyahatleri sırasında farklı kütüphanelerden birçok kitap ve el yazması derleyen Sparfwenfeld, bazen maddi sıkıntılar çekmesine rağmen kitap koleksiyonerliğini sürdürmüştür. Çok iyi bir el yazması ve nadir eserler koleksiyoneri olan Sparfwenfeld'in koleksiyonundaki en kıymetli nadir eserlerden birisi de dört İncil'in parşömen üzerine yazılmış Latince tercümesi olan "Codex aureus" adlı el yazması eseridir.

Sparfwenfeld'in bilimsel çalışmalarından biri de Gotların İsveç kökenini ispatlayabilecek tarihî belgeler üzerine yürüttüğü araştırmalardır. Bu araştırmaları kapsamında 1690 ocağında daha önce bilinmeyen ve bugün Markiz Helikopteri Atlası olarak bilinen şehir ve kale planlarını ve görünümelerini içeren tarihî belgeyi Gaspard de Haro- Guzman'ın mülkü arasında tespit eder. Bu parçanın Gothlarla hiçbir ilgisi olmamasına rağmen Sparfwenfeld, kralın bu belgeleri seveceğinden emin idi.

1704'te Sparfwenfeld, İspanya'dan satın aldığı tüm el yazmalarını (Helike Markiz Atlası da dâhil) Kraliyet Kütüphanesine (bugün İsveç Ulusal Kütüphanesi) bağışladı.

Eşini kaybetmesinin ardından Sparfwenfeld, 2 Haziran 1727'de Abilund'da vefat etti.

Eserleri:

- Vocabularium Germanico-Turcico-Arabico-Persicum.
- Lexicon Slavonicum.
- J.G. Sparfwenfeld'in Rusya günlüğü 1684-87⁶.

-3- Carl Aurivilius

Türkçe-Gürcüce El Yazması Bir Lügatçe'deki İsveççe kelimelerin notlarını yazan Carl Aurivilius, İsveçli bir dil bilimci, tercüman ve oryantalisttir. Aurivilius, 2 Ağustos 1717 tarihinde Stockholm'de dünyaya gelir. Aurivilius, İsveç kralı XII. Charles döneminde bir başkomiser olan Magnus Petri Aurivilius (1673 - 1740) ile Margaret Kristina von Numers'ın (1694 - 1781) çocuklarından biriydi.

⁶https://sok.riksarkivet.se/sbl/mobil/Artikel/20002?fbclid=IwAR1sqkcwnDXYqOyc0_P31udnnTds7zjv_AiOjzPrULVYN-5Zpr9i0UNWSo

On iki yaşındayken Arapça öğrenmeye başlayan Aurivilius, bunun yanı sıra Farsça, Türkçe ve Gürcüce dillerini de öğrenmiştir. Eğitimine sırasıyla Uppsala Üniversitesi, Paris, Leiden ve Halle’de devam etmiştir. Eğitim süreci içersinde Michaelis, Etienne Fourmont ve Albert Schultens gibi büyük oryantalistler ile arkadaş olmuştur.

Aurivilius; Süryanice, Arapça ve Sanskritçe gibi doğu dillerinin uzmanı idi. Arapçanın USU lehçesi üzerine hazırladığı tez ile master derecesini kazanan Aurivilius, 1747 yılında Uppsala’da Yunan ve Doğu Dilleri bölümünde araştırmacı olarak göreve başlar. 1752 yılında İbnü’l Verdî’nin kozmografisi üzerine hazırladığı tezle doktora derecesini alır.

Çoğunlukla Ticaret Bakanlığında devletin Doğu dünyasıyla diplomatik ilişkilerini sağlamak için tercüman olarak görev yapar. 1754 yılında Uppsala’da şiir profesörlüğü ve 1772’de Doğu dilleri profesörlüğü makamlarına atanır. Linnaeus’un istifası ile 1767’de Uppsala’daki Bilim Derneğinin daimi sekreteri olur. Bu süre zarfında Kraliçe Lovisa Ulrika’nın Doğu el yazmaları koleksiyonunun kataloglanması için çalışır.

e. Eserin Türk dili için önemi

Eser, içersinde Türkçe sözcük ve çekimlerin yer alması nedeniyle on sekizinci yüzyıl öncesinde Türkçenin ses ve şekil özelliklerini Arap alfabesi dışında bir yazı sistemiyle sunması açısından büyük önem taşır. Ayrıca Türkçe-Gürcüce dil ilişkilerine tanıklık eden tarihî bir vesika olarak da kıymeti vardır. Son olarak eserde tevsik edilen Türkçe varyantın standart dil değil de Gürcistan yöresi Türk konuşma dillerinden biri olması nedeniyle Türkçenin tarihî diyalektolojik bir kaynağıdır.

f. Eserin düzenlenişi ve içeriği

El yazması nüsha 1a sayfasında Gürcü harfleriyle Gürcüce yazılmış fiil çekimleriyle başlar. Fiil çekimleri Fransızca olarak isimlendirilmiş ve tasnif edilmiştir. Gürcüce fiil çekimleri bu şekilde 3b sayfasına kadar devam eder. 4a sayfasında en üstte Türkçe şahıs zamirleri Latin harfleriyle yazılmış alt satırlarda ise bazı Gürcüce kelimeler Gürcü harfleriyle kaydedilmiştir. Latin harfleriyle Türkçe yazılmış Türkçe kelimeler ve bunların Gürcü harfleriyle Gürcüce yazılmış karşılıklarının yer aldığı kelime listeleri 4b sayfasından başlar. 4b-7a sayfaları arasında Türkçe isimlerin madde başı olduğu kelime

listeleri yer alır. Bu kısımda bazı kelimelerin karşısına üçüncü bir sütunda Carl Aurvilius tarafından İsveççe karşılıkları da yazılmıştır. 7b sayfasında sıfatlar başlar ve 8a sayfasına kadar devam eder. 8b sayfasında Türkçe zamirler yer alır. 9a-9b sayfaları arasında çeşitli çekimsiz Türkçe kelimelere yer verilir. 10a-12b sayfaları arasında Türkçe ifadeler bulunur. Söz konusu kısımda yalnızca 10a sayfasındaki Türkçe ifadelerin Gürcüce karşılığı verilmiş, kalan sayfalarda ise yalnızca Türkçe ifadelere yer verilmiştir. 13a-14b sayfaları boş bırakılan yazmada 15a-17b sayfaları arasında Türkçe fiil çekimleri ve bunların Gürcüce ve bazılarının İsveççe karşılıkları yer alır. 18a-18b sayfaları arası boş bırakılmıştır. 19a-22b sayfaları arasında Türkçe bazı isimler ve çekimli fiiller ile bunların Latin harfleriyle yazılmış Gürcüce karşılıkları verilmiş ve karışık olarak sıralanmıştır. 23a sayfasında Türkçe bazı kısa cümleler ve Latin harfli Gürcüce karşılıkları yer alırken 23b sayfasında yine bazı Türkçe kelimeler ile aynı format üzere verilmiş karşılıkları bulunur. 24a-25a sayfaları boşdur. Yazmanın son yazılı sayfası olan 25b’de Balthasar de Lauzière’in Arap harfli Türkçe notu ile Johan Gabriel Sparfwenfeld’in Fransızca notu yer alır.

g. Türkçe kelimelerle ilgili nüshada karşılaşılan bazı hususlar

El yazması nüshada bazı Türkçe kelimelere Gürcüce karşılıkları yanlış verilirken bazılarına hiç karşılık verilmemiştir. Bazen aynı kelime farklı yerlerde mükerrer yazılmıştır. Söz konusu durumlar eserden alınan örneklerle aşağıda sunulmuştur:

-1- Anlamı yanlış verilen kelimeler:

5a/4 ve 5a/5 sayfalarındaki “baş” kelimesi Gürcüceye “saç” ve “saç” kelimesi de “kirpik” anlamıyla çevrilmiştir.

-2- Anlamı verilmeyen kelimeler:

Terla (5b/9), quble (6a/6), lahaza (6a/13), sabet (6a/19), qagibas (6a/21), madar (6a/3), süfüm (9b6a/10), emi (6b/8), qanon (6b/14), taqtabiti (16b/17), forsat (7a/7), doğrelu (7a/15), bulutmiç (7b/15), aia (8a/4), perua (9a/13), sałam (9a/14), belki (9a/18), hal (9b/9), insaf (9b/14), guidi (9b/19), haramzada (9b/20), rahat (9b/21), assi (9b/22), qaderem (16a/15), düçerem (16b/11), qazanürem (17b/13), üderem (17b/16).

-3- Tekrarlanan kelimeler:

El yazmasındaki bazı sözcükler mükerrerdir: Qoyerem (15a/17) ve (16b/15), demür (5b/4) ve (7b/19), udon (5b/3) ve (7b/18), ayi (4b/6) ve (6a/10), düşerem (16a/16) ve (16b/11).

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1.1. YAZIM ÖZELLİKLERİ

1.1.1. Ünlülerin Yazımı

1.1.1.1. “a” Ünlüsünün Yazımı

-1. Ön seste

Eserde “a” ünlüsü düzenli olarak bugün ölçünlü Türkiye Türkçesinin yazımında kullanılan Türk alfabesindeki “a” harfiyle yazılmıştır.

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
akl	aqıl	6a/1/14
aga	ağa	6b/1/13
aş	az	8a/1/12
ach-	aç-	16a/11

-2. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
şakał	saqal	5a/2/3
kar	qar	4b/1/11
tařch	taş	4b/1/4
şaman	zaman	6a/1/7

-3. Son seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
kara	qara	7b/2/6
oriada	orada	8b/1/18
yokfa	yoqsa	9a/1/7
ya	ya	9a/1/4
ara-	ara-	16a/3

1.1.1.2. “e” Ünlüsünün Yazımı

-1. Ön seste

Eserde “e” ünlüsü düzenli olarak bugün ölçünlü Türkiye Türkçesinin yazımında kullanılan Türk alfabesindeki “e” harfiyle yazılmıştır.

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
et	et	4b/2/7
eġ	el	5a/2/11
ech	eç	8b/1/5

-2. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
ġiġer	biber	4b/2/21
inek	inek	4b/2/11

ðemur	demür	5b/2/4
yeℓ	yel	4b/1/19

-3. Son seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
ülke	ülke	5a/2/21
ne	ne	8b/1/3

1.1.1.3. “é” Ünlüsünün Yazımı

Kapalı é sesini göstermek üzere eserde e ve i sesleri yan yana yazılmıştır:

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
eið-	ét-	16a/7

1.1.1.4. “ı” Ünlüsünün Yazımı

Eserde “ı” ünlüsü düzenli olarak bugün ölçünlü Türkiye Türkçesinin yazımında kullanılan Türk alfabesindeki “y” harfiyle yazılmıştır:

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
yгна	ıгна	6a/2/11
ynadchi	ınadçı	17a/11

yrak	ıraq	9a/1/3
------	------	--------

1.1.1.5. “i” Ünlüsünün Yazımı

-1. Ön seste

Eserde“i” ünlüsü düzenli olarak Türkiye Türkçesindeki “i” harfiyle yazılmıştır:

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
inan-	inan-	16a/2
Ipek	ipeq	6a/2/13
içerda	içerde	9a/1/15
ich-	iç-	15a/12
icherda	içerda	9a/1/15

-2. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
6it	bit	6b/2/15
dił	dil	5a/2/1
derin	derin	7b/1/5
kliřia	kilise	5b/1/3
niet	niyet	9b/2/8

-3. Son seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
6elki	belki	9a/2/18
kichi	kiçi	11a/10

1.1.1.6. “o” Ünlüsünün Yazımı

-1. Ön seste

Eserde “o” ünlüsü Türk alfabesindeki “o” harfiyle yazılmıştır:

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
o tarafta	o tarafta	8b/2/22
ol-	ol-	10b/18
ogul	oğul	6b/1/1
dogri	doğrı	7a/13
6oƣch	boş	8a/2/2

-2. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
ouƣon	uzon	7b/1/10
chok	çoq	8a/1/11
6oƣch	boş	8a/2/2

yok	yoq	8b/2/17
-----	-----	---------

1.1.1.7. “ö” Ünlüsünün Yazımı

“ö” sesi eserde “e” ve “u” harflerinin sırasıyla yan yana yazılması suretiyle (eu) gösterilmiştir:

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
geutururem	götürürem	15a/15
öeuile	böyle	8b/2/18

1.1.1.8. “u” Ünlüsünün Yazımı

“u” ünlüsü, eserde “o” ve “u” harflerinin sırasıyla yan yana yazılması suretiyle (ou) gösterilmiştir:

-1. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
armouð	armud	4b/2/18
öouni	buni	8b/1/1
öouç	buz	4b/1/13
chouka	cuqa	5b/1/19
ðour-	dur-	15b/4
kouðle	quble	6a/1/6
kouł	kul	6b/1/16

kouḷag	qulağ	5a/1/23
koufch	kuş	41/1/15
ḡandouk	sanduk	5a/1/17
yaḡtouk	yastuk	5a/1/1
ḡoufra	sufra	5b/2/10

-2. Son seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
ḡou	su	4b/1/20
nemḷou	nemlu	4b/1/22

1.1.1.9. “ü” Ünlüsünün Yazımı

“ü” ünlüsü Türk alfabesindeki “u” harfiyle gösterilir:

-1. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
bitun	bitün	8a/1/17
ḡuz	düz	5b/1/11
ḡuman	güman	9a/2/12
ḡuneç	güneş	4b/1/4
ḡuḡel	güzel	8a/1/19

kurk	kürk	5b/2/2
muḷk	mülk	9b/1/15
tutun	tütün	9b/2/3

-2. Son seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
uð-	üt-	17b/16

1.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

1.1.2.1. “b” Ünsüzünün Yazımı

Eserde “b” ünsüzünün yazımında “ö” harfi kullanılmıştır:

-1. Ön seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
öak-	baq-	15a/9
öalek	balek	4b/1&21
öahar	bahar	9b/1/11
öil-	bil-	16a/9
öir kereğ	bir kere	9a/1/10
öoulut	bulut	4b/1/9
öounı	bunı	8b/1/1

-2. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
kaḅouḷ	qabul	9b/2/13

1.1.2.2. “c” Ünsüzünün Yazımı

Eserde nadir olarak rastlanan “c” sesinin yazımında “g” harfî ve “gi” harf birlikteliği kullanılmıştır:

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
guege	gece	4b/1/7
pingera	pincera	5a/2/25
ḫourgum	burcüm	11a/13
ardingia	ardinca	8b/2/20
nosigian	nosican	11a/6
gianum	canüm	12a/13
giumert	cümert	8a/1/15
giouab eiderem	cuab éderem	16b/5

1.1.2.3. “ç” Ünsüzünün Yazımı

Eserde “ç” ünsüzü eserde “c” ve “h” harflerinin sırasıyla yan yana yazılması suretiyle (ch) gösterilmiştir:

-1 Ön seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
chagur -	çağür-	16a/5
Chok	çoq	8a/1/11
chirkin	çirkin	8a/1/20
chouka	çuqa “çuha”	5b/1/19

-2. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
icherda	içerda	9a/1/15
kichi	kiçi “keçi”	5a/1/15
nechun	neçün	8b/2/15
kouchouc	quçuq “küçük”	7b/1/2

-3. Son seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
ach-	aç-	16a/11
guech -	geç -	16b/7
guench	genç	6b/2/19
ich -	iç -	15b/10

1.1.2.4. “d” Ünsüzünün Yazımı

Eserde “d” ünsüzü “ð” harfiyle yazılmıştır:

-1. Ön seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
ðeue	deve	5a/1/10
ðuchek	düçeç	4b/2/25
ðoulou	dulu	4b/1/12

-2. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
aðem	adem	5a/1/20
ðogða	boğda	4b/2/1
şandouk	sanduç	5a/1/17
yołðouz	yolduz	4b/1/8

1.1.2.5. “g” Ünsüzünün Yazımı

Ön damak, patlamalı ve tonlu “g” ünsüzü eserde “g” ve “u” harflerinin yan yana yazılması suretiyle (gu) gösterildiği gibi bazı örneklerde sesin yazımı için yalnızca “g” harfi kullanılmıştır.

-1. Ön sest9e

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
guiði	gidi	9b/2/19

-2. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
dugui	dügi	4b2//3
ðeguisch-	değiş-	17b/1
ingui il	ingi il	6a/1/9

1.1.2.6. “ğ” Ünsüzünün Yazımı

Art damak, patlamalı ve tonlu “ğ” ünsüzü eserde “g” harfiyle gösterilir:

-1. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
ğogda	boğda	4b/1/2

-2. Son seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
dag	dağ	5b/1/10
ğag	bağ	5b/1/13

dodag	dodağ	5a/1/25
koulag	kulağ	5a/1/23

1.1.2.7. “h” Ünsüzünün Yazımı

Eserde h ünsüzünün ön sesteki yazımı için “k” sesi kullanılmıştır:

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
şam	ham	7b/2/13
kan	han	8a/12/4

1.1.2.8. “k” Ünsüzünün Yazımı

Ön damak, patlamalı ve tonsuz “k” ünsüzü eserde Türk alfabesindeki “k” harfi ile gösterilmiştir:

-1. Ön seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
kichi	kiçin “keçi”	5a/1/15

-2. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
chirkin	çirkin	8a/1/20

1.1.2.9. “q” Ünsüzünün Yazımı

Eserde art damak, patlamalı ve tonsuz “q” ünsüzünün yazımı için üç işaret kullanılmıştır. Bu ünsüz, eserde “k”, “k̇” ve “c” harfleriyle yazılmıştır:

-1. Ön seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
kouchouc	quçuq “küçük”	7b/1/2

-2. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
chekouch	çekuç	6a/1/4
chouka	çuqa “çuha”	5b/1/19

-3. Son seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
öischak	bişaq	5b/2/12
chok	çoq	8a/1/11

-1. Ön seste

Eserde “q” ünsüzünün iç sesteki yazımı için “k̇” sesi kullanılmıştır:

-1. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
miqrek	miqrek	5b/2/25
anaqtar	anaqtar	6a/1/2
yoqom	yoqom	6b/2/14

Eserde “q” ünsüzünün son sesteki yazımı için bazen “c” harfi kullanılmıştır:

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
6eouc	beuq	7b/1/1
kouchouc	quçuq “küçük”	7b/2/2
pan6ouc	panbuq	6a/2/22
faouc	sauq	7b/1/15

1.1.2.10. “l” Ünsüzünün Yazımı

Eserde “l” ünsüzünün yazımı için l harf kullanılmıştır.

-1. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
ałma	alma	4b/2/19
6ałek	balek	4b/1/21
kalẽm	kalem	5b/2/17
kołan	kolan	5a/1/8
koułag	qulağ	5a/1/23
nemłou	nemlu	4b/1/22
połat	polat	5b/2/6
terła	terla	5b/1/9
ulke	ülke	5a/2/21

-2. Son seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
ðil	dil	5a/1/1
ił	il	6a/1/8
koł	qol	5a/2/10
řakał	saqal	5a/2/3

1.1.2.11. Art damak “ŋ” Ünsüzünün Yazımı

Art damak tonlu akıcı ŋ sesi eserde “ng” harf bütünü ile işaretlenmiştir:

-1. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
anglareŋ	aŋlareŋ	15a/13

1.1.2.12. “s” Ünsüzünün Yazımı

Eserde “s” ünsüzünün yazımı için “ř” ve “c” harfleri kullanılmıştır.

-1. Ön seste

Eserde “s” ünsüzü “ř” harfi ile gösterilmiştir:

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
řarı	sarı	7b/2/9
řoufra	sufra	5b/2/10
şandouk	sandouk	5a/1/17

faouk	sauq	4b/1/18
faat	Saat	6a/1/11
fakał	sakal	5a/2/3

-2. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
kłıfıa	kilisia	5b/1/3
yukfek	yüksek	7b/1/3
yaftouk	yastuq	5a/1/1

-3. Son seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
makaş	makas	5b/2/21
piş	pis	8a/3

-1. İç seste

Eserde “s” ünsüzü “c” harfiyle gösterilmiştir:

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
kimce	kimse	8b/1/7
aracında	arasında	9a/1/17

1.1.2.13. “ş” Ünsüzünün Yazımı

Eserde “ş” sesi “ş”, “c”, “h” harflerinin birliktelikleriyle (şch) işaretlenmiştir:

-1. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
akşcham	akşam	8b/2/10
öişchaq	bıçak	5b/2/12
yaşchi	yaşı	6b/2/13

-2. Son seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
qardaşch	kardeş	6b/1/2
boşch	boş	8a/2/2
işch	iş	6b/1/22
dişch	diş	5a/2/2
küşch	kuş	4b/1/15

1.1.2.14. “y” Ünsüzünün Yazımı

Eserdeki bazı kelimelerde öncesinde ve sonrasında a harfi bulunan i harfiyle y sesine işaret edilir:

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
aiag	ayağ	5a/2/14
aiaşuz	ayasuz	8a/1/5
aia	aya	8a/1/4

Kelimelerin ön sesindeki “y” ünsüzü genellikle Türk alfabesindeki “y” harfiyle yazılmıştır:

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
yogoum	yoğum	7b/1/8
yeſchil	yeşil	7b/2/8
yetichmich	yetiçmiş	7b/212
yandururem	yandürürem	16b/12
yanarem	yanarem	16b/13
yaguech yagar	yageç yağar	16b/14

1.1.2.15. “z” Ünsüzünün Yazımı

Eserde “z” ünsüzünün yazımı için “ğ” harfi kullanılmıştır:

-1. Ön seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
ğaman	zaman	6a/1/7
ğalum	zalum “zalim”	8a/1/6

-2. İç seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
agğ	ağz	5a/1/24
guğel	güzel	8a/1/19
kouğı	“kuzı” kuzu	5a/1/14

-3. Son seste

Yazımı	Yazı çevrimi	Nüshadaki yeri
--------	--------------	----------------

arḡouḡ	arbuz	9b/2/18
aḡ	az	8a/1/12
ḡir kereḡ	bir kerez	9a/1/10
ḡuḡ	düz	5b/1/11
keḡ	kez “kız”	6b/1/5

1.2. SES ÖZELLİKLERİ

Eserdeki Türkçe malzeme, yüksek ihtimalle Türkçenin kuzeydoğu Karadeniz ağızlarının (Trabzon-Rize-Artvin ağızları) birinden derlenmiştir. Bu nedenle derlemeyi yapan kişinin ilgili ağızdaki sesleri yazıya aktarmada kullandığı harf ve işaretler ile bahsi geçen Türkçe ağızların ses bilgileri dikkate alınarak aşağıdaki ses özellikleri tespit edilmiş ve değerlendirilmiştir.

İlerleyen satırlarda ses değişimlerinin yönü tayin edilirken, standart Türkiye Türkçesindeki telaffuz esas alınmıştır.

1.2.1. Ünlüler

1.2.1.1. Ünlü Değişimleri

1.2.1.1.1. Artlaşma

-1. e- > a-

alma > elma⁷ (4b/2/19)

-2. -e- > -a-

dere > dara (5b/1/12/)

-3. -i- > -u-

⁷ Eski Türkçede “alma” olarak kullanılan “elma” sözcüğüne eserde de “alma” olarak rastlarız. almıla > almøøa > elmøøa = elma

çekic > çequç (6a1//4)

1.2.1.1.2. Önleşme

-1. -i- > -e-

balık > balek (4b/1/21)

kız > kez (6b/1/5)

-2. -a- > -e-

tarla > terla (5b/1/9)

1.2.1.1.3. Yuvarlaklaşma

-1. -i- > -o- değişimi

sağlık > sağloğ (6b/1/25)

artık > artoq⁸ (9a/1/12)

yakın > yaqon (9a/1/2)

sarımsaq > sermosaq (4b/2/17)

-2 -i- > -u- değişimi

Bugün bağlantı hecesinde düz ünlü barındıran kelime tabanlarına dar-düz sıra ile gelmek zorunda olan eklerin, eski dönemlerde çoğunlukla düz-yuvarlak biçimleriyle kullanıldıkları görülür (Günay, 2003, s.71-72).

yastık > yastuq (5a/1/1)

kaşık > qaşuq (5b/2/11)

sandık > sanduq (5a/1/17)

çağır- > çağur- (16a/5)

⁸ Artvin bölgesinin en belirgin olan ünlü özelliklerindedir.

altın > altun⁹ (6b/1/10)

-3. -i- > -ü- değişimi

demir > demür (5b/2/4)

niçin > neçün (8b/2/15)

getir > getür-¹⁰ (15a/15)

getür- < getir (18b/15)

1.2.1.1.4. Düzleşme

-1. -u > -i değişimi

Rize ili ağızlarında yuvarlak ünlülerden sonra dar-düz ünlülerin gelebilmesi, bölge için karakteristik bir yasa niteliği taşımaktadır (Günay, 1978, s. 73).

bunu > buni (8b/1/1)

turşu > turçi (7b/1/18)

doğru > doğri (7a/13)

kuzu < quzi¹¹ (5a/1/14)

-2 -ü- > -i-

Dar-yuvarlak ünlülerin dar-düz duruma gelmesi, ilk hecede seyrek rastlanan ve belli faktörlere bağlı olmayan bir hadise görünümü taşımaktadır. Bu değişime uyumuş görünen bitün “bütün”¹² (8a/17) örneğinin Türkçedeki aslı bulundurmamak gerekir (Günay, 2003, s. 72).

bütün > bitün (8a/1/17)

⁹ Eski Türkçede “altun” olarak kullanılan sözcüğü eserde de “altun” yuvarlak şekli olarak rastlarız altun > altın.

¹⁰ getir->getür- örneklerindeki yuvarlaklığı, kelimenin Rize ili ağızlarında yaygın kullanılış biçimi olan getür- bünyesindeki yuvarlak u ünlüsünün benzeştirme tesirine bağlamak mümkündür.

¹¹ Bk.: Günay, 1978, s. 73.

¹² “Bütün” kelimesi bit- fiil köküyle -ü zarf-fiil eki ve -n instrumental ekinin birleşmesinde kurulu kalıplaşmış bir biçim görünüşündedir.

gümüş > gümiç (6b/1/11)

1.2.1.1.5. Genişleme

-1. -ı- > -a- değişimi

Bir kaç örnekte görülen seyrek bir hadise olup muhtemelen / ı /ve / i / ünlülerine komşu geniş ünlülerin tesiriyle meydana gelmiştir.

-1. -ı- > -a-

tırnak > darnaq (5a/2/13)

kağıt¹³ > qağas (5b/2/16)

-2. ı, i > e

kısa > kesa (7b/1/11)

kız > kez (6b/1/5)

kırmızı > kermezi (7b/2/7)

cahil > cehel (7a/8)

giden > gedan (8a/2/11)

-3. -u- > -o-

buğday > boğda (4b/2/1)

yumurta > yomurta (4b/2/9)

-4. -ü- > -e-

büyük > beuq (7b/1/1)

¹³ Kelime Türk yazı dilinde kâğıt kullanılırsa da Farsçadaki aslî biçimi “kâgaz” dir.

1.2.1.1.6. Daralma

-1. -e- > -i- değişimi

keçi > kiçi (5a/1/15)

pencere > pincera (5a/2/25)

-2. -o-, -ö- > -u-, -ü- değişimi

Geniş-yuvarlak ünlülerin ilk-hecede yarı veya tam ölçüde darlaşmaları, Rize İli ağızlarının 3. ağız yöresi ile tesir alanına giren ara yörelerin fonetik yapısını karakterize eden en mühim hadiselerden biridir (Günay, 2003, s. 68).

doldur- > duldur- (17a/10)

1.2.1.2. Ünlü Düşmesi

Ses düşmesi genellikle kelimeyi kısaltır. Bir sesli düşmesi ise aynı zamanda bir hece düşmesi, dolayısıyla ona bağlı birkaç sesdeğin başka hecelere mal olması demek olur. (Banguoğlu, 2015, s. 58).

Türkçede ünlü düşmesi genel olarak ilk hecede, bazen de başta ve sondaki hecede görülür. (Ercilasun, 2007, s. 38)

1.2.1.2.1. İç Seste Ünlü Düşmesi

akıl > akl¹⁴ (6a/1/14)

kayın ana > kaynana (6b/1/9)

¹⁴ Aqəl > aqıl > akıl (Ar.)

1.2.1.3. Ünlü Türemesi

1.2.1.3.1. Ön Seste Ünlü Türemesi

sıcak > issiciaq¹⁵ (4b/1/17)

1.2.1.3.2. İç Seste Ünlü Türemesi

çeşme > çeçime (5b/1/16)

ekmek > ekemek (4b/2/5)

akça > akeça (11a/17)

1.2.1.3.3. Son Seste Ünlü Türemesi

ay > ayi (6a/1/10)

azar > azari (6b/2/1)

1.2.1.4. Diftonglar

1. ai

2. ia

buriadan (8b/1/15)

oriadan (8b/1/16)

3. au

sauk (4b/1/18),

tauk (4b/2/8)

4. üi

kuinek ≈ köynek “gömlek” (5b/1/20)

¹⁵ Eserdeki bu şekil daha eski olup Türkiye Türkçesindeki “sıcak” biçimi sonradan ünlü düşmesi yoluyla meydana gelmiştir. Yani buradaki ses hadisesi aslında ünlü türemesi değil, söz başında “i” ünlüsünün korunması hadisesidir.

6. eu

beuq (7b/1/1)

1.2.1.5. Ünlü Uyumları

Ünlü uyumu bir kelimedeki vokallerin çeşitli bakımlardan birbirlerine uyması hadisesidir. Ünlü uyumunu “kalınlık-incelik” uyumu ve “düzlük-yuvarlaklık” uyumu olmak üzere iki başlık altında incelemek mümkündür.

1.2.1.5.1. Damak Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)

Kalınlık- incelik uyumu bir kelimedeki vokallerin kalınlık-incelik bakımından birbirine uyugun olmasıdır. Türkçede bir kelimedeki vokallerin hepsi ya kalın, ya ince olabilir. Bir kelimedede hem kalın, hem ince vokal bulunamaz (Ergin 2013:70). Bu uyuma göre kalın ünlüleri kalınlar, ince ünlüleri inceler takip eder (Ercilasun 2007:39).

Eserdeki örneklere bakıldığında Türkçe malzemenin derlendiği varyantta genel olarak damak uyumunun sağlam olmadığı görülür.

Uyumun bulunduğu örnekler: topraq (4b/1/23), arpa (4b/2/2), inek (4b/2/11), keten (6a/2/23)

Çoğunluğu yabancı kökenli olan uyum dışı sözcüklerden bazıları: fakir (6b/2/3), padişa (8a/2/13), güman (9a/2/12), nasib (9b/2/11), doğru (7a/13), igna (7b/2/4), yahşi (8a/1/2)

Bunlar dışında yalnızca kalın veya ince ünlülü alamorfları bulunduğu için getirildikleri kelime tabanıyla arasında uyumsuzluk meydana gelen ekler de vardır.

1. Yalnızca kalın ünlülü olanlar: içerdä (9a/1/15),
2. Yalnızca ince ünlülü olanlar: yalançi (7a/11), kayn anası (6b/1/9)

1.2.1.5.2. Dudak Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık)

Düzlük-yuvarlaklık uyumu bir kelimedeki vokallerin düzlük yuvarlaklık bakımından birbirine uyumasıdır. (Ergin, 2013, s. 72) Teşekkülleri sırasında dudakların aldığı duruma göre vokaller iki kısma ayrılır. Dudakların açıklığı bir kısmının

¹⁶ Eserde bu ek çoğu zaman yuvarlak ünlülü kullanılmaktadır. Düz ünlü sözcüklere geldiğinde küçük ünlü uyumunu bozar.

alürem (15a/2), qalürem (15b/2), tanürem (15b/6), bilürem (16a/9), aldatürem (16b/6), qazanürem (17a/3)

d. bildirme eki : /-dur-/

bahalidür (10a/16), bişaqdür (10a/8)

1.2.2. Ünsüzler

1.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

1.2.2.1.1. Tonlulaşma

-1. t > d değişimi

-t > -d

avrat > avrad (6b/1/19)

süt > süd (4b1//12)

armut > armud (4b/2/18)

t- > d-

tut- > dut- (15a/3)

tırnak > darnaq (5a/2/13)

-2. k > ğ değişimi

-k > -ğ

ayak > ayağ (5a/2/14)

-k- > -ğ-

şefkat > şafğat (7a/1)

zanka > zanga (5a/1/7)

-3. p > b değişimi

p- > b-

parmak > barmac (5a/2/12)

pişmiş > biçmiş (7b/1/20)

pahalı > bahal (8a/2/5)

-p- > -b-

karpuz > arbuz (9b/2/18)

-p > -b

şarap > şarab (4b/2/6)

ayıp > ayıb (6a/1/18)

1.2.2.1.2. Tonsuzlaşma

d- > t-

dolu > tulu¹⁷ (8a/2/1)

-g- > -k-

hangisi > hankesi (8b/1/10)

-z > -s

payız > pais (9b/1/8)

gideriz < gideres (23a/18)

¹⁷ Eski Türkçede “dolu” kelimesi tol/dol şeklinde idi < dol-u < tol-u Bk.: Eyuboğlu, 2017, s.197.

1.2.2.1.3. Sızıcılaşma

-1. ç > ş

a. ç- > ş-

çuha > şuqa (5b/1/19)

çiğ > şığ (7b/1/21)

b. -ç- > -ş-

alçak > alşaq (7b/1/4)

bahçe > bağşa (5b/1/15)

bıçak > bişaq (5b/2/12)

alçak > alşaq (7b/1/4)

c. -ç > -ş

kaç- > kaş- (17a/15)

-c- > -j-

ocak > ojaq (9b/2/6)

1.2.2.1.4. Patlayıcılaşma

-h- > -q-

çuha > çuqa (5b/1/19)

anahtar > anaqtar (6a/1/2)

1. ş > ç

a. ş- > ç- çamdan

şamdan > çamdan (4b/2/24)

şart > çert (6a/2/6)

b. -ş- > -ç-

hemşire > emçire (9b/2/7)

padişah > padiça (8a/2/13)

biçak > bişaq (5b/2/12)

c. -ş > -ç

keşiş > kişiç (20a/14)

1.2.2.1.5. r > l Değişimi

kerpeten > kelbetin (6a/1/5)

1.2.2.2. İkizleşme

ama > amma (9a/2/2)

1.2.2.3. Ünsüz Düşmesi

-1. Ön seste

yıl > il (6a/1/8)

hemşire > emçire (9b/2/7)

hiç > eç (8b/1/5)

karpuz > arbuz (9b/2/18)

-2. İç Seste

mürekkep > müräqep (5b/2/18)

affet > afet (6a/2/16)

-3. Son seste

padişah > padiça (8a/2/13)

1.2.2.4. Ünsüz Türemesi

Açıklık dereceleri yüksek olan h ve y ünsüzlerinin ön seste türemesi, Rize bölgesi ağızlarındaki yaygın fonetik hadiselerdendir (Günay, 2003, s.94).

Eserde söz başında ünlü türemesine örnek olabilecek tek örnek tespit edilmiştir:
ot > hot (4b/1/26)

1.2.2.5. Yer Değiştirme (metatez)

Bir gramer birliğinde yan yana gelen iki sesin bazan yer değiştirdiği görülür (Ergin, 2013, s. 52) buna yer değiştirme veya metatez denir.

Eserde yer değiştirme hadisesine örnek olabilecek şu örnekler tespit edilmiştir:

köprü > korpu (5b/1/8)

arvat > arvad (6b/1/19)

ileri > ireli (8b/2/13)

1.3. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1.3.1. İsimler

1.3.1.1. İsimlerde Yapım

1.3.1.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

Ek	Örnekler	Bulundukları Yerler
/+an+/ 	oglan “oğlan”	(6b/1/6)
/+ce+/ 	gizlince	(9a/2/5)
/+çI+/ 	gümrukçi yalançıdur	(6b/1/21) (11b/10)
/+lik+/ 	ipelik	(6a/2/12)
/+lu+/ 	nemlu vuquflu	(4b/1/22) (6a/2/1)

	tuzlu	(7b/1/19)
	dogreli	(7a/15)
	guçlu	(12b/17)
/+suz+/ 	ayasuz	(8a/1/5)
	aklsuz	(7b/2/17)

1.3.1.1.2. Fiilden İsim Yapan Ekler

Ek	Örnekler	Bulundukları Yerler
/-n+/ 	bit-ü-n “bütün” tüt-ü-n	(8a/1/17) (9b/2/3)
/-k+/ 	düş-e-k “döşek”	(4b/2/25)
/-ü+/ 	ül-ü “öl-“	(8a/2/8)

1.3.1.2. İsimlerde Çekim

1.3.1.2.1. Çokluk Çekimi

Eserde isimlerin çokluk çekimi için Türkçenin genel çokluk eki olan /+ **IAr**/ ekinin kullanıldığı herhangi bir örnek tespit edilememiştir.

1.3.1.2.2. İyelik Ekleri

	Teklik		Çokluk		
1. Kişi	/+(I)m/	ağa+m (10b/16) dust+üm (10b/14)	1. Kişi	/+(I)mIz	-

		burc+üm (11a/14)			
2. Kişi	/+(I)n/	ümer+ün (11a/2) sağlog+in+a (6b/25)	2. Kişi	/+(I)nız	-
3. Kişi	/+(s)I(n)/	kaynana + sı (6b/9)	3. Kişi	/+lArI/	dost +lar+umdan (12a/5)

1.3.1.2.3. Hâl Ekleri

A. İlgi Hâli Eki

1. /+Im/: ben+üm (12a/13)

/+In/: sen+ün (11a/3)

B. Yönelme Hâli Eki

/+a/: ben+a (12b/9)

C. Yükleme Hâli Eki

/+I/: Bu +n+i “bunu” (8b/1), yol + i (12b/2), sen + i (11b/4), men + i “beni” (11b/5)

D. Bulunma Hâli Eki

/+da/: içer + da (9a/1/15), dışer + da (9a/1/16), arasin + da (9a/1/17), altın + da (9a/1/18), üstün + da (9a/1/19), çevresin + de (9a/2/7), ora + da (8b/1/13), bura + da (8b/1/17), ara + da (8b/1/13).

E. Ayrılma Hâli Eki

/+dan/: seher + dan (8b/2/7), ahşığı + dan (9a/2/9), bura + dan (8b/1/15), nera + dan (8b/1/14), ora + dan (8b/1/16)

F. Soru Eki

/+mi/ : Çarkır varmi (11a/16), akeça varmi (11a/17)

1.3.2. Zamirler

1.3.2.1. İşaret Zamirleri

Yalın hali: bu (9a/1/1), o (11b/12)

Yüklem hali: buni (8b/1/1)

Yönelme hali: ona (10a/10)

1.3.2.2. Belirsizlik Zamirleri

Eserde kullanılan belirsizlik zamirlerinden bazıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Belirsizlik Zamirleri	Metindeki yeri
zad “şey”	(8b/1/4)
kimse	(8b/1/7)
birisi	(8b/1/12)
hemi “hepsi”	(8b/1/9)
eç kimse “hiç kimse”	(8b/1/5)

1.3.2.3. Soru Zamirleri

Soru Zamirleri	Metindeki yeri
hanqesi “hangisi”	(8b/1/10)
ne	(8b/1/3)

neşe “ne kadar”	(9a/1/13)
nece “nasıl”	(9a/1/22)
neradan “nereden”	(8b/1/14)
neçün	(8b/2/15)

1.3.2.4. Şahıs Zamirleri

Eserde şahıs zamirleri Rize ili ağızları çevresindeki gibi yuvarlak şekli olarak rastlanır.

	Teklik	Çokluk
1.teklik şahıs	benum (10b/14)	-
2.teklik şahıs	senun (11a/3)	-
3.teklik şahıs		-

1.3.3. Sıfatlar

1.5.1.1. Niteleme Sıfatları

Sıfat	Metindeki yeri
çirkin	(8a/1/20)
dar	(7b/1/13)
yeşil	(7b/2/8)
boş	(8a/2/2)

berk “sert”	(8a/1/13)
uzon “uzun”	(7b/1/10)
güzel	(8a/1/19)
tulu “dolu”	(8a/2/1)
qucuq	(7b/1/2)
şığ “çiğ”	(7b/1/21)

1.5.1.2. İşaret Sıfatları

Eserde kullanılan işaret sıfatları şunlardır:

İşaret sıfatı gün kelimesi ile birleşerek bugün şeklinde içinde bulunulan günün ismini meydana getirmiştir (Ergin, 2013, s. 248) **bu** gün (8b/3)

Sıfat	Sıfatla kurulan tamlama	Metindeki yeri
bu	bu kişi “bu kişi”	(11b/9)

1.5.1.3. Sayı Sıfatları

Sıfat	Sıfatla kurulan tamlama	Metindeki yeri
bir	bir kişi ‘bir kişi’	(11a/10)
iki min	iki bin altın “iki bin altın”	(10a/15)

1.5.1.4. Belirsizlik Sıfatları

Sıfat	Sıfatla kurulan tamlama	Metindeki yeri
her	her iki	(8b/1/8)

bazı	bazı kere	(9a/1/12)
bir	bir kere	(9a/1/10)
eç	eç kimse “hiç kimse”	(8b/1/6)

1.3.4. Zarflar

1.3.4.1. Yer-Yön Zarfları

Eserde tespit edilen yer zarflarından bazıları şunlardır:

Zarflar	Metindeki yeri
ireli “ileri”	(8b/2/13)
içerda “içerde”	(9a/1/15)
üstinda “üstünde”	(9a/1/19)
altinda “altında”	(9a/1/18)
diğerda “dışarda”	(9a/1/16)

1.3.4.2. Zaman Zarfları

Zarflar	Metindeki yeri
akşam	(8b/2/10)
gündüz	(8b/2/11)
gece	(8b/2/12)
gün orta	(8b/2/8)
seherdan “sabahtan”	(8b/2/7)

dün	(8b/2/4)
şimdi	(8b/2/2)
sonra	(8b/2/14)
artok “artık”	(9a/1/9)
evel,evvel “önce”	(8b/2/21)

1.3.4.3. Soru Zarfları

Zarflar	Metindeki yeri
ne zaman	
nece “nasıl”	(9a/1/22)
neradan “nereden”	(8b/1/14)

1.3.4.4. Miktar Zarfları

Zarflar	Metindeki yeri
az	(8a/1/12)
çok	(8a/1/11)

1.3.5. Edatlar

1.3.5.1. Çekim Edatları

Eserde yer alan çekim edatları ve işlevleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir

İşlev	Edat	Kullanım	Metindeki Yeri
hedef	İçün	onun için	(12a/11)
miktar	kadar	o kadar	(9a/1/14)
zaman	evel, evvel “önce”	-	(8b/2/21)
	sonra	-	(8b/2/14)
	böyle	-	(8b/2/18)

1.3.5.2. Ünlemler

İşlev	Ünlem	Metindeki Yeri
onay/ret	yoq	(8b/2/17)
gösterme	ta	(8b/1/19), (8b/1/20)
soru/şüphe	ya	(9a/14)

1.3.5.3. Bağlaçlar

İşlev	Bağlaç	Metindeki Yeri
katma/üsteleme	ilan “ile”	(9a/1/5)
şart	eger “eğer”	(9a/1/6)

karşıtlık	amma “ama”	(9a/2/2)
açıklama	ke “ki”	(12b/14)

1.3.6. Fiil

1.3.6.1. Fiillerde Yapım

1.3.6.1.1. İsimden Fiil Yapan Ekler

Ek	Örnekler	Bulundukları Yerler
/+lA-/	saq+ la -sün	(10b/19)

1.3.6.1.2. Fiilden Fiil Yapan Ekler

Ek	İşlev	Örnekler	Bulundukları Yerler
/-il-/	Edilgen çatılı fiiller yapar	İçilurem	(15a/12)
/-dUr-/	Oldurgan çatılı fiiller yapar	Yandürürem üldürürem duldurürem	(16b/12) (17a/13) (17a/10)
/-er-/		Yeturer	(12b/4)

1.3.6.2. Birleşik Fiiller

1.3.6.2.1. İsim ve Yardımcı Fiilden Oluşmuş Birleşik Fiiller

-1. éd- yardımcı fiiliyle kurulanlar

Birleşik fiil	Kullanım	Bulunduğu yer
rahat éd-	rahat éderem	(16b/8)
paq éd-	paq éderem	(16b/10)
dua éd-	dua éderem	(17a/6)
terk éd-	terk éderem	(17a/16)
boç éd-	boş éderem	(17a/9)

-2. ol- yardımcı fiiliyle

Birleşik fiil	Kullanım	Bulunduğu yer
naşaq ol-	naşaq olmaga	(12a/10)

1.3.6.2.2. Anlamca Kaynaşmış (Deyimleşmiş) Birleşik Fiiller

satun al- < satın al- (15a/6)

sagat dur- < sağ dur- (17a/14)

geri ver- (17b/12)

1.3.6.3. Fiillerde Çekim

1.3.6.3.1. Olumsuzluk Eki

Eserde olumsuzluk eki Türkiye Türkçesinin genel olumsuzluk /-mA-/ ve /-mAz-/ şeklinde rastlanır: gürmedum (12a/2) bilmezem (11a/12), bilmez (11b/8).

1.3.6.3.2. Kişi Ekleri

	İyelik kökenli	Kişi zamiri kökenli
1. teklik kişi	/+(I)m	/m/, /+em/
2. teklik kişi	/+(I)n/	
3. teklik kişi		
1. çokluk kişi		/+k/
2. çokluk kişi		
3. çokluk kişi	/+lAr/	/+lAr/

I. Teklik Şahıs: Oldu+m (12a/16), borc+um (11a/13), ben+um (10a/14), dost+um (10b/14), alur+em (15a/2).

II. Teklik Şahıs: aldu+n (10a/14), sen+un (11a/3), sakla+sun (10b/19)

III. Teklik Şahıs: Aldu+ (10a/15), bilur + (10b/4)

I. Çokluk Şahıs:

II. Çokluk Şahıs:

III. Çokluk Şahıs: afiet+ler (11a/4)

1.3.6.3.3. Bildirme Kipleri

A. Geniş Zaman

Rize ili ağızlarında fiillerin geniş zaman çekimleri, Türkçenin yaygın ölçülerine olarak, fiil tabanı-geniş zaman eki + şahıs eki kuruluşuna dayanır. Ancak bölgede çeşitli faktörlere ve eğilimlere bağlı olarak çıkan fonetik hadiseler, geniş zaman ekleri çerçevesinde, yazı dilinde oranla mühim yapı değişikliklerine yol açmıştır (Günay 2003:125). Rize ili ağızında geniş zaman eki /-Ur/ şeklindedir. Fakat bunun dışında /-Ar/,

/-Ir/ şeklinde de rastlanır¹⁸. El yazmasında kullanılan geniş zaman ekleri ve şahıslara göre çekimi aşağıdaki tabloda önce olumlu sonra olumsuz fiil tabanları üzerinden gösterilmiştir:

1. teklik kişi	/-Ar+em/, /-Ur+em/, /-r+em/	yaz - ar + em (15a/1), al - ur + em (15a/2), oku - r + em (15b/7), eriş - er + em (16a/14)
2. teklik kişi	/-er +sen/	sev - er + sen (11b/5), tan - er + sen (11b/12), ed - er + sen (12a/7)
3. teklik kişi	/-Ur-/	bil - ür (10b/4)

XVIII-XIX yüzyılları arasında yazılmış olan edebî eserlerde olumsuzluk eki –mAz’ın üçüncü şahsın dışındaki şahıslar için de kullanıldığı görülmektedir. Yine eski edebiyat ürünlerinde bu eki –mAs yapısında görmek de mümkündür. XVIII-XIX. Yüzyıl eserlerinde görülen bir diğer olumsuzluk yapısı da –mAnAm’dır. Bu yapının daha ziyade teklik birinci şahsın olumsuz çekiminde kullanıldığı görülmektedir; ancak, diğer şahıslar için kullanıldığını gösteren örnekler de bulunmaktadır. –mAr-In hem - > -mAn hem - > -mAnAm şeklinde bir gelişim sonucu ortaya çıktığı savunulan bu ek, günümüz edebî dilinde kullanılmamaktadır (Delice, 2010: 129)

Eserde geniş zamanın /-mA- z/ şeklinde olumsuzluk çekimini şunlardır:

3. teklik kişi	/-mA- z/, /-mAnAm/	bil-mez (11b/8), bil-menem (11a/12), ver-menem (11b/2).
----------------	--------------------	---

B. Görülen Geçmiş Zaman Eki

1. teklik kişi	/-du+m/	gürme - du + m (12a/2), qorqu - dü + m (12a/9)
2. teklik kişi	/-du+n/	al - dü + n (10a/14)
3. teklik kişi	/-du+k/	ol - dü + k (10b/10)

¹⁸ Bk. Bayramın, 2014, s. 65

C. Öğrenilen Geçmiş Zamann Hikayesi

1. teklik kişi	/-miş - du +m/	git - miş - dü + m (12a/4)
----------------	----------------	----------------------------

1.3.6.3.4. Tasarlama Kipleri

A. Emir kipi: /+ø/

2. teklik kişi	/-ø+ø/	gel burya (10a/1), git burda (10a/2), buni getir (10a/3), buni koy (10a/4), burya gel (10a/5), onu çağır (11a/7).
3. teklik kişi	/-ø+sun/	getursun (10b/7), saklasun (10b/19)
1.Çokluk kişi	/-ø+elim/	gidelim (11b/1)

1.3.6.4. Filimsiler

1.3.6.4.1. Sıfat-Fiil Ekleri

/-An/	geden (8a/2/11), gelen (8a/2/12)
/-miş-/	biçmiş “pişmiş” (7b/1/20)

1.3.6.4.2. İsim-Fiil Ekleri

/-mAg/	naşaq olmaga (12a/10)
--------	-----------------------

1.3.6.4.3 Zarf-Fiil Ekleri

/-mE-z /	kimse bilmez (11b/8)
----------	----------------------

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

2.1. METİN KURULURKEN İZLENEN YOL

1. Metinde satır numarasız ve koyu yazılan Fransızca başlıklar yazma nüshada sütunların sağına dikey olarak yukarıdan aşağıya doğru yazılmıştır.
2. Yazma nüshadaki satır sıraları, koyu yazılmış rakamlarla gösterilmiştir.
3. Gürcü harflerleriyle yazılan Gürcüce kelime çekimlerinin Latince başlıklar altında sınıflandırıldığı 1a-4a sayfaları arasındaki kısım, olduğu gibi aktarılmış ve karşılarındaki sütunlarda Türkçe tercümeleri sunulmuştur.
4. Yazma nüshada yanlış yazıldığı düşünülen kısımların doğru şekli dipnotlarda ifade edilmiştir.
5. Yazma nüshada okunamaz durumda bulunan kelimelerin tahmin edilen şekilleri, dipnotlarda ifade edilmiştir.
6. El yazması nüshanın 4b-23b sayfaları arasındaki kısımda yer alan Türkçe çekimli ve çekimsiz kelimeler ile kısa cümle ve ifadeler metne dahil edilmiş karşılarına yazılan Gürcüce tercümeler ihmal edilmiştir. Yer yer karşılaşılan İsveççe karşılıklar ise dipnotlarda sayfa satır numaralarıyla gösterilmiştir. Türkçe birkaç fiil çekiminin karşısına yazılan Arap harfli karşılıklar da ilgili yerlerde dipnotlarla gösterilmiştir.

1a

1	Verbo auxiliaire ou verbo substantif en georgien ¹⁹			
	indicatif²⁰	plus que parfait	Bildirme Kipi	Hikâye Birleşik Zaman
2	ვარ: (ე ნ ე მ:)	ყოფილვყავ:	varım (e, n, e, m)	olsaydım
3	ხარ: (ს ნ:)	ყოფილიყავ:	varsın(s, n)	olsaydın
4	არი: (დ ვ რ:)	ყოფილიყო:	var (d, v, r)	olsaydı
5	ვართ:	ყოფილვყავთ:	varız	olsaydık
6	ხართ	ყოფილიყავთ:	varsınız	olsaydınız
7	არიან	ყოფილიყვნენ:	varlar	olsaydılar
	Imperfeit	Future	Geçmiş Zaman	Geniş Zaman
8	ვყავ:	ვქნები:	oluyordum	olacağım
9	იყავ:	იქნები:	oluyordun	olacaksın
10	იყო:	იქნების:	oluyordu	olacak
11	ვყავით:	ვქნებით:	oluyorduk	olacağız
12	იყავთ:	იქნებით:	oluyordunuz	olacaksınız
13	იყვნენ:	იქნებიან:	oluyorlardı	olacaklar

¹⁹ Anlamı tam olarak tespit edilemeyen bu ifade için karşılığı boş yazılmıştır.

²⁰ Bu ve bundan sonra gelen diğer satır numarasız ve koyu yazılan Fransızca başlıklar yazma nüshada sütunların sağına dikey olarak yukarıdan aşağıya doğru yazılmıştır.

Parfaio			Belirli Geçmiş Zaman	
14	ვიქენ:	იყავ:	oldum	ol
15	იქენ:	იყოს:	oldun	olsun
16	იქენა:		oldu	
17	შევიქენით:	ვიყვენთ:	olduk	olalım
18	შეიქენით:	იყვენთ:	oldunuz	olunuz
19	შეიქენენ:	იყვენენ:	oldular	olsunlar
20	Sen negatifte forme en adjoutant ²¹			
21	არა :. ouand le verbe ²²			

1b

	Ablatif conjontif		Bağlaç	
1	თუ: ვიყო:	თუ: ვყოფლიყავ:	olsam	olsaymışım
2	თუ: იყო:	თუ: ყოფლიყავ:	olsan	olsaymışsın
3	თუ: იყოს:	თუ: ყოფლიყო:	olsa	olsaymış
4	თუ: ვიყნეთ:	თუ: ვყოფლიყავთ:	olsak	olsaymışız
5	თუ: იყვნეთ:	თუ: ყოფლიყავთ:	olsanız	olsaymışsınız
6	თუ: იყვნენ:	თუ: ყოფლიყვნენ:	olsalar	olsaymışlar

²¹ Anlamı tam olarak tespit edilemeyen bu ifade için karşılığı boş yazılmıştır.

²² Anlamı tam olarak tespit edilemeyen bu ifade için karşılığı boş yazılmıştır.

7	თუ: ვიყავ:	თუ: ვიქნები:	olduysam	olursam
8	თუ: იყავ:	თუ: იქნები:	olduysan	olursan
9	თუ: იყო:	თუ: იქნების:	olduysa	olursa
10	თუ: ვიყავით:	თუ: ვიქნებით:	olduysak	olursak
11	თუ: იყავით:	თუ: იქნებით:	olduysanız	olursanız
12	თუ: იყვნენ:	თუ: იქნებთან:	olduysalar	olurlarsa
13	თუ: ვიქენ:	ყოფა:.. esfre ²³	olursam	olmak
14	თუ: იქენ:	ყოფნა :.. olenda	olursan	olmak
15	თუ: იქენა:		olursa	
16	თუ: შევიქნეთ:		olursak	
17	თუ: შეიქნეთ:		olursanız	
18	თუ: შეიქნენ:		olurlarsa	

2a

	indicatif	plus que parfait	Bildirme Kipi	Hikâye Birleşik Zaman
1	მვსჯრი:	მმეჯრა:	kesiyorum	kesseydim
2	მსჯრი:	მგეჯრა:	kesiyorsun	kesseydin

²³ Burada ve alt satırda Gürcü harfleriyle Gürcüce yazılan “ol-” fiilinin mastar çekimin karşısındaki Latin harfleriyle yazılan ifadeler anlamlandırılmamıştır.

3	მსჭრის:	მეჭრა:	kesiyor	kesseydi
4	მვსჭრით:	მმეჭრათ:	kesiyoruz	kesseydik
5	მსჭრით:	მგეჭრათ:	kesiyorsunuz	kesseydiniz
6	მსჭრიან:	მგჭრათ:	kesiyorlar	kesseydiler
Imparfait			Hikâye Birleşik Zaman	
7	მმევსჭრიდი:	გვაჭრევინებ:	kesiyordum	(sn,bize) kestiriyorsun
8	მგევსჭრიდი:	მაჭრევინებ:	kesiyordun	(sen,bana) kestiriyorsun
9	მესჭრიდა:	მაჭრევინებს:	kesiyordu	(o,bana) kestiriyor
10	მგვეჭრა:	მავაჭრევინებთ:	kesiyorduk	(siz, bana) kestiriyorsunuz
11	მგეჭრათ:	მაჭრევინებთ:	kesiyordunuz	(siz, bana) kestiriyorsunuz
12	მეჭრათ:	მაჭრევინებენ:	kesiyorlardı	(onlar, bana) kestiriyorlar
parfait			Belirli Geçmiş Zaman	
13	გავსჭერი:	მსჭერი:	kestim	kes
14	გასჭერი:	მსჭრას:	kestin	kessin
15	გასჭერა:		kesti	

16	გავსკერით::	მვსკრათ::	kestik	keselim
17	გასკერით::	მსკრათ::	kestiniz	ksiniz
18	გასკერით::	მსკრან::	kestiler	kssinler

2b

1	Passif		Edilgen	
2	je suis coupe		Ben yara-lı-y-ım	
3	დაჭრილი ვარ::	დაჭრილ ვიყავ::	yaralıyım	yaralıydım
4	დაჭრილი ხარ:	დაჭრილ იყავ::	yaralısın	yaralıydın
5	დაჭრილი	დაჭრილ იყო::	yaralı	yaralıydı
6	დაჭრილი ვართ::	დაჭრილი ვიყავით::	yaralıyız	yaralıydık
7	დაჭრილი ხართ::	დაჭრილი ყავით::	yaralısınız	yaralıydınız
8	დაჭრილი რიან::	დაჭრილიყვნენ:	yaralılar	yaralıydılar
Future			Gelecek Zaman	
9	დაჭრილი ვიყავ::	დავიჭრები::	yaralıydım	yaralayacağım
10	დაჭრილიყავ::	დაიჭრები	yaralıydın	yaralayacaksın
11	დაჭრილიყო::	დაიჭრება	yaralıydı	yaralayacak
12	დაჭრილი ვიყავთ:	დავიჭრებით::	yaralıydık	yaralayacağız

13	დაჭრილიყავით:	დაიჭრებით:	yaralıydınız	yaralayacaksınız
14	დაჭრილიყვუნენ	დაიჭრებიან:	yaralıydılar	yaralayacaklar
jay coupe		İmperatif		Emir Kipi
15	დავიჭერი:	დაიჭერი:	yaralandım	yarala
16	დაიჭერი:	დაიჭერის:	yaralandın	yaralasın
17	დაიჭერა:		yaralandı	
18	დავიჭერთ:	დავიჭრათ:	yaralandık	yaralayalım
19	დაიჭერთ:	დასჭრათ	yaralandınız	yaralayınız
20	დაიჭერენ:	დასჭრან:	yaralandılar	yaralasınlar

3a

1	fastif je fais couper			
2	მვაჭრევინებ:	მმეჭრევინა:	kestiriyorum	kestirseymdim
3	მაჭრევინებ:	მგეჭრევინა:	kestiriyorsun	kestirseydin
4	მაჭრევინებს:	მეჭრევინა:	Kestiriyor	kestirseydi
5	მვაჭრევინებთ:	მმვჭრევინა:	kestiriyoruz	kestirseymdim
6	მაჭრევინებთ:	მგეჭრევინა:	kestiriyorsunuz	kestirseydin
7	მაჭრევინებენ:	მეჭრევინა:	kestiriyorlar	kestirseydi

8	დავაჰრევიზიზბდი:		kestirecektim	
9	დაჰრევიზიზბდი:		kestirecektin	
10	დაჰრევიზიზბდა:		kestirecekti	
11	დავაჰრევიზიზბდით:		kestirecektik	
12	დაჰრევიზიზბდით:		kestirecektiniz	
13	დაჰრევიზიზბდენ:		kestirecektiler	
	parfait		Belirli Geçmiş Zaman	
14	მვაჰრევიზი:	მაჰრევიზი:	kestirdim	kestirdin
15	მაჰრევიზი	მაჰრევიზიზ:	kestirdin	kestiriyor
16	მაჰრევიზი		(o,bana,onu) kestirdi	
17	მვაჰრევიზით:	მვაჰრევიზით:	kestirdik	kestirdik
18	მაჰრევიზით:	მაჰრევიზით:	kestirdiniz	(siz bana onları) kestirdiniz
19	მაჰრევიზიზ:	მაჰრევიზიზ:	kestirdiler	(onlar,bana,onu) kestirdiler

3b

1	ablatif et conjontif			
---	----------------------	--	--	--

	si ie coupe		Eğer Kesersem	
2		varumdur		
3	თუ:გავსჭრა:	მე:მაქვ	kesersem	bir şeye sahibim ²⁴
4	თუ:გასჭრა:	შენ:გაქვ	kesersen	bir şeye sahibsin
5	თუ:გასჭრას:	იმასაქვს	keserse	bir şeye sahip
6	თუ: გავსჭრათ:	ჩვენ:გვაქვს	kesersek	bir şeye sahibiz
7	თუ:გასჭრათ:	თქვენ:გაქვს	keserseniz	bir şeye sahipsiniz
8	თუ:გასჭრან	იმათა:აქვს	keserseler	bir şeye sahipler
		ñendavardur		
9	თუ:მამეჭრა:	ñenda მე	keseydım	
10	თუ:მაგეჭრა:	cenda შენ	keseydin	
11	თუ:მაეჭრა:	onda იმან	keseydi	
12	თუ:მამვეჭრა:	ñiñda ჩვენ	keseydik	
13	თუ:მაგეჭრათ:	ciñda თქვენ	keseydiniz	
14	თუ:მაგეჭრათ:	ollarda იმათ	keseydiler	

²⁴ Gürcücede “sahib olmak” fiil Türkçede farklıdır.

	Infinitif		Mastar	
15	გაჭრა:		kesmek	
16	გაჭრზე: kessenda	olurmi	kessin	
17	გაჭრილი: kessmich	varmi	kesilmiş	
18	tout le verbe le conjigue			
19	comme a l'indicatif			
20	Teb			

4a

1	Men cen ol	ნინ ცივ ollar		
2	მე:	ჩვენ:	ben	biz
3	ჩემი:	ჩვენი:	benim	bizim
4	მე:	ჩვენა:	ben	bize
5	ჩემი:	ჩვენი:	benim	bizi
6	ჩემმან:	ჩვენმან:	benimki	bizimki

17	შენ:	თქვენ:	sen	siz
18	შენი:	თქვენი:	senin	sizin
19	შენა:	თქვენა:	sana	size

110	შენი	თქვენი:	senin	sizin
111	შენმან:	თქვენმან:	seninki	sizinki
112	ო:	o		

4b

1.	allah ²⁵	boğda
2.	feriste	arpa
3.	güg	dugi
4.	güneç	yemiç
5.	gün	ekemek
6.	ayi	şarab
7.	gece	et
8.	yolduz	tauq
9.	bulut	yomurta

²⁵ Yazma nüshada 4b sayfasında Türkçe kelimelerin karşısına İsveççe kelimeleri yazılmıştır: guð (4b/1/1), angel (4b/1/2), Himel (4b/1/3), Sol (4b/1/4), Dag (4b/1/5), Måne (4b/1/6), Natt (4b/1/7), Stierna (4b/1/8), Moln (4b/1/9), Regn (4b/1/10), Snö (4b/1/11), Hagel (4b/1/12), Is (4b/1/13), Luft (4b/1/14), Fogel (4b/1/15), Eld (4b/1/16), Värme Hotta (4b/1/17), Köld (4b/1/18), Våðer (4b/1/19), Vattn (4b/1/20), Fisk (4b/1/21), Våta (4b/1/22), 3orð (4b/1/23), Sten (4b/1/24), Trä (4b/1/25), Ört Våxt (4b/1/25), hvete (4b/2/1), Korn (4b/2/2), frugt (4b/2/4), Bröd (4b/2/5), Vin (4b/2/6), Kött (4b/2/7), Hönt (4b/2/8), ägg (4b/2/9), Oxe (4b/2/10), ko (4b/2/11), Mjölx (4b/2/12), oft (4b/2/13), sur mijolk (4b/2/14), ołja (4b/2/15), Lök (4b/2/16), vitlök (4b/2/17), Pärön (4b/2/18), äple (4b/2/19), salt (4b/2/20), peppar (4b/2/21), Ljus (4b/2/23).

10.	yağış	seğir
11.	qar	inek
12.	dulu	süd
13.	buz	penir
14.	hava	yoğurt
15.	quş	yağ
16.	ateş	soğan
17.	issicaq	sermosaq
18.	sauq	armud
19.	yel	alma
20.	su	tuz
21.	balek	biber
22.	nemlu	un
23.	topraq	çam
24.	taş ²⁶	çamdan
25.	ağaç	düçek
26.	hot	

²⁶ Nüshada “taş” kelime 7b sayfasında “taç” olarak yazılmıştır.

5a

1.	yastuq	dil
2.	yorgan	diş
3.	at	saqal
4.	ayer	baş ²⁷
5.	qanterma	saş ²⁸
6.	loqa	beyk
7.	zangü	buinun
8.	qolan	jüreg
9.	tımar	qarn
10.	dava ²⁹	qol
11.	qater	el
12.	it	barmaq
13.	koin	darnaq
14.	quzi	ayağ
15.	kiçi	dünya
16.	yük	cümela

²⁷ Nüşhada kelimenin Gürcücece karşılığı olarak “saç” anlamındaki kelime yazılmıştır.

²⁸ Nüşhada kelimenin Gürcücece karşılığı olarak “kirpik” anlamındaki kelime yazılmıştır.

²⁹ Yazma nüshada 5a sayfasında Türkçe kelimeleri karşısını İsveççe karşılıkları yazılmıştır: kamel (5a/1/10), Mulâfna (5a/1/11), Mânñifka (5a/1/20), öga (5a/1/21), nâsa (5a/1/22), mun (5a/1/24), Läpp (5a/1/25), tunga (5a/2/1), tand (5a/2/2), skägg (5a/2/3), huvud (5a/2/4), hâr (5a/2/5), Mustasch (5a/2/6), Hałs (5a/2/7), Hjärta (5a/2/8), buk (5a/2/9), arm (5a/2/10), Hanð (5a/2/11), finger (5a/2/12), Nagel (5a/2/13), Fot (5a/2/14), stað (5a/2/19), villa, aus (5a/2/20), Hus (5a/2/23), Tak (5a/2/24), Fönfter (5a/2/25)

17.	sandıq	padşalog
18.	ayna	taqt
19.	cirke	çeer
20.	adem	kent
21.	güz	ülke
22.	buron	hiyer
23.	qulağ	eve
24.	ağz	dam
25.	dodağ	pingera
26.		piç

5b

1.	qapı ³⁰	koşaq
2.	küça	kürk
3.	qlısyä	udon
4.	kişiç	demür
5.	patara	qalay
6.	namas	polat
7.	çay	kurçon

³⁰ Yazma nüshada 5b sayfasında Türkçe kelimelerin karşısında İsveççe kelimeler yazılmıştır: Port, Dör (5b/1/1), Bön (5b/1/6), Berg (5b/1/10), trägård (5b/1/15).

8.	kürpi	qarpiç
9.	dağ	direq
10.	düz	sufra
11.	dara	qaşuk
12.	bağ	bışaq
13.	moüe ³¹	lanğar
14.	bağşa	nelbeki
15.	çeçime	kitab
16.	değirman	qağas
17.	aspab	qalem
18.	çuqa	müraqep
19.	küyneq	ti uit
20.	arqalog	qalentraş
21.	bürq	maqas
22.	tonlan	çüça
23.	başemaq	pyalla
24.		araq
25.		miqre

³¹ Eserde Gürcüce karşılığı “üzüm asması” olarak verilen kelime sözlüklerde tespit edilememiştir.

6a

1.	miqreq	vuquflu
2.	anaqtar ³²	muhəl
3.	sohan	madar
4.	çekuç	yekpəhlu
5.	qalbetin	afet
6.	quble	çert
7.	zaman	tala
8.	il	qazel yomurta
9.	inği il	fiker
10.	ayi	sufum
11.	saat	ığna
12.	ableba	ipeliq
13.	lahaza	ipek
14.	aql	işik
15.	iradet	qalla
16.	nağmet	aff
17.	namuz	qastaloğ
18.	ayb	qatloğ

³² Yazma nüshada Türkçe kelimelerin karşısında İsveççe kelimeler yazılmıştır: nyckel (6a/1/2)

19.	sabet	arşon
20.	matha	yun
21.	kecibas	şuqa
22.	bahana	panbuq
23.	dalça	qaten
24.		ata
25.		aşa

6b

1.	oğul	azari
2.	qardaş	dulatlu
3.	bağı	faqir
4.	yesna	bariç
5.	kez	doğuş
6.	oğlan	keliç
7.	dayı	qanğyal
8.	emi	qursu
9.	qayn atası	oğri
10.	altun ³³	qersses

³³ Yazma nüshada Türkçe kelimelerin yanında İsveççe kelimeleri yazılmıştır: guld (6b/1/10), silver (6b/1/11).

11.	gümiç	dart
12.	qabar	şad
13.	ağa	yaşı
14.	qanon	yoqom
15.	müqer	bit
16.	qul	pıra
17.	qaravaş	taqta biti
18.	eri	qoğya
19.	arvad	güneç
20.	gümrüq	qarı
21.	iş	muşeq
22.	ümr	severi sineq
23.	ülm	azzet
24.	sagloğ	

7a

1.	şafağat	1
2.	mohobet	2
3.	mürvet	3
4.	adeblu	4

5.	aziz	5
6.	feheme	6
7.	forlat	7
8.	geheli	8
9.	bet kuy	10
10.	yaramaz	20
11.	inadçı	30
12.	yalançı	40
13.	doğrı	50
14.	yalan	60
15.	doğreli	70
16.		80
17.		90
18.		100
19.	yek çambe ³⁴	
20.	dü çambe ³⁵	
21.	se çambe ³⁶	
22.	çar çambe ³⁷	

³⁴ Nüşada Latin harfleriyle yazılan Türkçe kelimenin Gürcüce karşılığı yalnız yazılmıştır.

³⁵ Nüşada Latin harfleriyle yazılan Türkçe kelimenin Gürcüce karşılığı yalnız yazılmıştır.

³⁶ Nüşada Latin harfleriyle yazılan Türkçe kelimenin Gürcüce karşılığı yalnız yazılmıştır.

³⁷ Nüşada Latin harfleriyle yazılan Türkçe kelimenin Gürcüce karşılığı yalnız yazılmıştır.

23.	penç çambe ³⁸	
24.	yüma ³⁹	
25.	şambe ⁴⁰	

7b

1.	beuq	qayna
2.	quçuq ⁴¹	qabab
3.	yükset	güneç
4.	alşaq	iğna
5.	derin	aq
6.	semis	qara
7.	aruq	kermezi
8.	yoğum	yeşil
9.	qurda	sarı
10.	uzon	mavı
11.	kessa	mor
12.	gein	yetiçmiş
13.	dar	qam

³⁸ Nüshada Latin harfleriyle yazılan Türkçe kelimenin Gürcüce karşılığı yalnız yazılmıştır.

³⁹ Nüshada Latin harfleriyle yazıldığı Türkçe kelimenin Gürcü karşılığı yalnız yazılmıştır.

⁴⁰ Nüshada Latin harfleriyle yazıldığı Türkçe kelimenin Gürcü karşılığı yalnız yazılmıştır.

⁴¹ Yazma nüshada 7b sayfasında Türkçe kelimelerin yanında İsveççe kelimeleri yazılmıştır: stor (7b/1/1), liten (7b/1/2), vit (7b/2/5), svart (7b/2/6).

14.	issicaq	saf
15.	sauq	bulutmiç
16.	şirin	biligi
17.	ağı	aklsüz
18.	turci	udon
19.	tuzlu	demür
20.	biçmiç	taç
21.	şığ	aqadem

8a

1.	aldat adem	yulu
2.	yakçı	boş
3.	pis	sssan
4.	aya	çetin
5.	ayasüz	bahal
6.	zalüm	ucuz
7.	vregli	diri
8.	loti	ülü
9.	begeri	sağ
10.	serqoç	qasta

11.	çoq	gedan
12.	az	gelan
13.	berq	padiça
14.	yumça	qan
15.	cümert	soltan
16.	berkadem	qalanter
17.	bitün	divanbegi
18.	yarısı	vekil
19.	güzel ⁴²	qapıgı baçı
20.	çirqin	qazyadar baçı
21.	o qadar	
22.	ne qadar	

8b

1.	buni	nadçan
2.	qe	çimdi
3.	ne	bugün
4.	zad	dün
5.	eç	o bir gün

⁴² Yazma nüshada 8a-8b sayfalarda Türkçe kelimelerin yanında İsveççe kelimeleri yazılmıştır: vacker (8a/1/19), Frisk (8a/2/9), sick (8a/2/10), efter (8b/2/14)

6.	eç kimse	isera gün
7.	kimse	seherdan
8.	heriki	gün orta
9.	hemi	ikimdi
10.	hankesi	aqşam
11.	üsgesi	günduz
12.	birisi	gece
13.	arada	ireli
14.	neradan	sonra
15.	buriadan	neçün
16.	oriadan	onişün
17.	buriadan	yoq
18.	oriadan	beuile
19.	ta bonda	içün
20.	ta onda	ardinca
21.		aval
22.		o tarafta

9a

1.	bu tarafta	ve
----	------------	----

2.	yaqon	amma
3.	iraq	süz
4.	ya	muft
5.	ilan	gizlice
6.	eger	içqara
7.	yoqsa	çevresinda
8.	gene	yoqariden
9.	artoq	aqşağaden
10.	bir qerez	mağam
11.	üsgeqerez	az qaldı
12.	bazi qerez	güman
13.	netşe	perva
14.	o qadar	salam
15.	içerda	herges
16.	diğerda	yeter
17.	arasinda	baraba
18.	altında	belqi
19.	üstinda	
20.	denge	
21.	hamiça	

22.	nece	
-----	------	--

9b

1.	kür	kümür
2.	lal	küzateç
3.	qar	tütün
4.	çolaq	alev
5.	aqsa	buqare
6.	dilger	ojaq
7.	zaif	emçeri
8.	pais	niyet
9.	keç	hal
10.	yas	yoldaç
11.	bahar	nassıb
12.	yavaç	rosqat
13.	yapşa	qabul
14.	mal	insab
15.	mülk	rüçvet
16.	küfe	kiar
17.	bardağ	qoun

18.	tolça	arbuz
19.	top	gidi
20.	tüfeng ⁴³	haramzada
21.	yol ⁴⁴	rahat
22.	safarı	assı

10a

1.	gel buria
2.	git bunda
3.	buni getür
4.	buni koi
5.	buria gel
6.	buni nasıl dierler
7.	bu adi nedür
8.	bişaq dür
9.	alenüz
10.	ben ona dedi ki
11.	onün qonlogçiem
12.	aqça ona suruç ⁴⁵

⁴³ Nüshada “tüfenge” şeklinde yazılmıştır.

⁴⁴ Yazma nüshada Türkçe kelimelerin yanında İsveççe kelime yazılmıştır: vög (9b/1/21)

⁴⁵ Anlamı tam olarak tespit edilemeyen bu ifade için eserde Gürcüce “para ona soruş” karşılığı yazılmıştır.

13.	ne dier
14.	netçe aldün
15.	iki min altun aldu
16.	bahalidur

10b

1.	ne diersen
2.	eçsüz diemenem
3.	açan gideruk
4.	allah bilür
5.	çapar qatelanuroq
6.	allah koisün hei haber
7.	getürsün
8.	pek ılazemdür bizüm
9.	içün zira periçan
10.	olduq
11.	allahün şafağatılan
12.	gena menda bir qopiq
13.	vardür
14.	sen benüm dustüm

15.	sen
16.	sen benüm ağamsen
17.	sağul
18.	var ol
19.	allah seni saqlasün

11a

1.	daülatünü ziada olsün
2.	ümerün çoq olsün
3.	senün sağlogina
4.	afietler olsün
5.	ezkenza
6.	nosican
7.	oni çager
8.	çagererler seni
9.	kim meni çagere
10.	bir kiçi
11.	adi nedür
12.	bilmenem
13.	burcüm var

14.	burcüm yoqtür
15.	risqand (?) ⁴⁶ édersen
16.	çarqer var mi
17.	aqeça varmi

11b

1.	rosqat ver gidelim
2.	yoq rosqat veremem
3.	eşün verme sen
4.	çünqi seni severem
5.	eger meni seversen qoi
6.	gideim allahy seversen
7.	allahtan qoiri eç
8.	qimse bilmez
9.	bu qıçı doğridür
10.	yoq yalançı dür
11.	neçün beila diersen
12.	tanersen o zini
13.	belle tanerem o zılan

⁴⁶ Bu sayfadaki kelimelerin Gürcüce karşılıkları yazılmadığı için anlamı tespit edilememiş ve kelime Türkçe herhangi bir sözcükle ilişkilendirilememiştir.

14.	safar eladüm
15.	salamalekem ağa
16.	halün ne
17.	çoq sen
18.	belle ağa qonloğ

12a

1.	çoqtamdur qe seni
2.	gürmedüm arada
3.	idün
4.	seyra gitmiş idüm
5.	bağda dostlarümdan
6.	⁴⁷ bilasinca
7.	yaqşi édersen
8.	safa etmağa
9.	çoq qurqudüm
10.	naşaq olmağa
11.	oni içün seira
12.	getmişidüm

⁴⁷ Yazma nüshada bu kelimededen önce “ılan” yazılmış daha sonra üzeri çizilmiştir.

13.	sen benüm canüm
14.	iki güzüm
15.	senün ardenda helak
16.	oldüm
17.	ey zalüm ta üstüma
18.	rahem qalürsen
19.	eger senda insaf
20.	var qoimez üleim

12b

1.	jalvarürem gürsat mena
2.	yoli
3.	dust sağda ya solda iki
4.	yetürer
5.	allah razi ola senün
6.	qonlogçiem
7.	sağ olasen ben senün
8.	benden
9.	qabar bena oile
10.	taqsir etmenem ağa

11.	çoq seherden yanüma
12.	gel
13.	ne dilarsen benden
14.	isterem ke benüm qater
15.	içün bir heirda geder
16.	sen
17.	nola gelürem
18.	senün qonlogua

⁴⁸15a

1.	yazarem ⁴⁹
2.	alürem
3.	duterem
4.	gelürem
5.	giderem
6.	satumalürem
7.	satarem
8.	gürerem

⁴⁸ 13a-14b arası sayfalar yazma nüshada boş bırakılmıştır.

⁴⁹ Yazma nüshada 15a sayfasında Türkçe kelimelerin karşısına İsveççe kelimeleri yazılmıştır: skrifva (15a/1), tager (15a/2), Håller (15a/3), kommar (15a/4), går (15a/5), köpar (15a/6), säljar (15a/7), ser (15a/8), anser (15a/9), Ler (15a/10), gråter (15a/11), Hör (15a/12), Förstår Sändar (15a/14), För= bär fram verkställer (15a/15), För= bär fram (15a/16), sättrar (15a/17).

9.	baqarem
10.	gülerem
11.	ağlarem ⁵⁰
12.	içilürem
13.	añlarem
14.	günderürem
15.	getürürem
16.	aparürem
17.	qoyerem

15b

1.	salarem ⁵¹
2.	qalürem ⁵²
3.	qalqarem
4.	durerem
5.	severem
6.	tanürem

⁵⁰ Yazma nüshada bu sayfadaki 11, 12, 13. satırlarda yer alan Türkçe kelimelerin karşısına Arap harfleriyle sırasıyla “اغلروم، اشتوروم، اكلروم” yazılmıştır.

⁵¹ Yazma nüshada bu sayfadaki 1-9 arası satırlarda yer alan Türkçe kelimelerin karşısına Arap harfleriyle sırasıyla “صالرم، قالورم، قلورم، دوررم، سورم، طانورم، اوقرم، اوكرتورم، اوكراتورم” yazılmıştır.

⁵² Yazma nüshada 15b-16a sayfalarda Türkçe kelimelerin karşısına İsveççe kelimeleri yazılmıştır: Skickar, kastar (15b/1), blever kvar (15b/2), Stigar upp (15b/3), Står (15b/4), älskar (15b/5), Kännar (15b/6), Läsar (15b/7), Lära (15b/8), Lär (15b/9), Drickar (15b/10), ätar (15b/11), går in (15b/12), Liggat (15b/13), Säger (15b/15), talar (15b/16), Frågar (16a/1), Förtrot (16a/2), Sökar (16a/3), Finna (16a/4), hittar (16a/5), gör (16a/6), givar (16a/7), vet, förstår (16a/8), Bindar (16a/10), öpnar (16a/11), Fallar (16a/16).

7.	oquirem
8.	ügrenürem
9.	ücretürem
10.	içerem
11.	yerem
12.	yerürem
13.	yatarem
14.	yoqularem
15.	dierem
16.	süilirem

16a

1.	sual éderem
2.	inanürem
3.	ararem
4.	bulürem ⁵³
5.	çağirürem
6.	oturürem ⁵⁴
7.	ederem

⁵³ Yazma nüshada Arap harfleriyle karşına “بولورم” yazılmıştır.

⁵⁴ Yazma nüshada Arap harfleriyle karşına “اوترورم” yazılmıştır.

8.	verürem
9.	bilürem
10.	bağlare ⁵⁵
11.	açarem
12.	yalvarürem
13.	uynere
14.	eriçerem
15.	qaderem
16.	düçerem ⁵⁶

16b

1.	olürem
2.	vurerem
3.	sagirürem
4.	küçerem
5.	cuab éderem ⁵⁷
6.	aldatürem
7.	güçerem

⁵⁵ Yazma nüshada Arap harfleriyle karşısına “بغلرم” yazılmıştır.

⁵⁶ Yazma nüshada Arap harfleriyle karşısına “دوشرم” yazılmıştır.

⁵⁷ Yazma nüshada 16b sayfasında bazı Türkçe kelimelerin karşısına İsveççe kelimeleri yazılmıştır: svarar (16b/5), bedragar (16b/6), gâr törbi (16b/7), Fruktar, är radd (16b/9).

8.	rahat éderem
9.	qurqarem
10.	paq éderem
11.	düçerem
12.	yandürürem
13.	yanarem
14.	yageç yağar
15.	qoyerem

17a

1.	biçürürem
2.	saqlarem
3.	qazanürem
4.	qonloğ éderem
5.	imdad éderem
6.	dua éderem
7.	donarem
8.	yetişürem
9.	boş éderem
10.	duldurürem

11.	ülürem
12.	dirilürem
13.	öldürürem
14.	sağat dürürem
15.	qaçarem
16.	terk éderem

17b

1.	değişürem
2.	yuiherem
3.	itürürem
4.	şecda kalerem
5.	işlarem
6.	yorurem
7.	azazet ederem
8.	acem
9.	susüzem
10.	damişürem
11.	dilarem
12.	geri verürem

13.	qazanürem
14	sarf éderem
15.	qarce éderem
16.	üderem
17.	qatlanürem ⁵⁸

⁵⁹19a

1.	allah	taş
2.	ferište	ağaç
3.	göğ	hot
4.	güneç	boğda
5.	gün	arpa
6.	ay	dügü
7.	gece	yemiç
8.	yolduz	eqemeq
9.	bulut	şarab
10.	yağış	et
11.	qar	tauq
12.	dulu	yomurta

⁵⁸ Yazma nüshada 17b sayfasında bazı Türkçe kelimelerin karşısına İsveççe kelimeleri yazılmıştır: vāntar har tolamod (17b/17).

⁵⁹ Yazma nüshada 18a ve 18b sayfaları boş bırakılmıştır.

13.	buz	seğər
14.	hava	ineq
15.	quş	süd
16.	ateç	penir
17.	issıcaq	yogurt
18.	sauq	yağ
19.	yel	soğan
20.	su	sermosaq
21.	balıq	armud
22.	nemlu	alma
23.	topraq	tuz
24.		biber

19b

1.	un	sirqe
2.	çam	adam
3.	çamdan	güz
4.	düşeq	burun
5.	yastuq	qülaq
6.	yoğran	ağz

7.	at	dodağ
8.	ayer	dil
9.	qanterma	diş
10.	loqta	saqal
11.	zangü	baş
12.	qolan	saç
13.	tımar	beyq
14.	qava	buynun
15.	qater	üreg
16.	it	harn
17.	qoyun	qol
18.	quzi	el
19.	kiçi	barmaq
20.	yük	darnaq
21.	sandoq	ayağ
22.	ayna	dünya
23.		cümle

20a

1.	padşaluğ	çeçime
----	----------	--------

2.	taqt	degirman
3.	çeer	asbab
4.	kent	çuqa
5.	ülke	küynek
6.	hier	arqalog
7.	ev	bürk
8.	dam	ton
9.	pincera	başemaq
10.	piç	qoşaq
11.	qapi	kürk
12.	küça	udon
13.	klisia	demür
14.	kişiç	qalay
15.	patara	polat
16.	namas	qurşun
17.	çay	qerpiç
18.	qürpi	direq
19.	terla	sufra
20.	dağ	qaşuq
21.	düz	bişaq

22.	dara	lanğar
23.	bağ	nelbeki
24.	moü ⁶⁰	qıtab
25.	bağça	qağas

20b

1.	qalem	namus
2.	mürakep	ayib
3.	tiuit	maça
4.	qalentraş	bahana
5.	maqas	dalça
6.	çüça	çert
7.	pyala	tala
8.	araq	qezel yomurta
9.	miqre	fiqer
10.	miqreq	iğna
11.	anaqtar	ipeliq
12.	sohan	ipeq
13.	çeküç	işiq

⁶⁰ Eserde Gürcüce karşılığı “üzüm asması” olarak verilen kelime sözlüklerde tespit edilememiştir.

14.	kelpetin	qale
15.	quble	afet
16.	zaman	qastalog
17.	il	qatalog
18.	engi il	arşon
19.	ay	yun
20.	saat	çuqa
21.	afeta	panbuk
22.	lahaza	keten
23.	aqıl	

21a

1.	yazarem
2.	alurem
3.	duterem
4.	gelürem
5.	gederem
6.	satun alürem
7.	satarem
8.	gürerem

9.	baqarem
10.	gülerem
11.	ağlarem
12.	içilürem
13.	anlarem
14.	günderürem
15.	getürürem
16.	aparürem
17.	qoyerem
18.	salarem
19.	qalürem
20.	qalqarem
21.	durdurarem

21b

1.	severem
2.	tanürem
3.	oquirem
4.	ügrenürem
5.	ücretürem

6.	ıçerem
7.	yerem
8.	yörürem
9.	yatarem
10.	yoq olarem
11.	derem
12.	söylerem
13.	cevab vererem
14.	inanurem
15.	ararem
16.	bulurem
17.	çağırürem
18.	oturürem
19.	ederem
20.	verürem
21.	bilürem

22a

1.	buni	dün
2.	ke	ısera gün

3.	ne	saba
4.	zad	o bir gün
5.	eç	seherdan
6.	eç qimse	gün orta
7.	kimse	ikimdi
8.	heriqi	aqşam
9.	hemi	günduz
10.	hankesi	gece
11.	üzgesi	ireli
12.	birisi	sonar
13.	arada	neçün
14.	neradan	oni çün
15.	buriadan	yoq
16.	oriedan	boyle
17.	buriada	içün
18.	orieda	ardında
19.	ta bunda(burda)	evel
20.	ta onda(orda)	o tarafta
21.	adçan	bu tarafta
22.	şimdi	

23.	bugün	
-----	-------	--

22b

1.	yaqon	amişa
2.	irak	nece
3.	ya	amma
4.	ilan	süz
5.	eger	muft
6.	yoqsa	gizlince
7.	gene	işkara
8.	artıq	çeveresinde
9.	bir qerez	yukariden
10.	usge qerez	ahşığıdan
11.	bazı qerez	meğar
12.	neçe	az qaldı
13.	o qadar	güman
14.	içerda	herkes
15.	dişerda	yeter
16.	arasında	barabar
17.	altında	belki

19.	üstine	ve
20.	deince ⁶¹	zira
21.		çünkü
22.		men kim

23a

1.	gel buria
2.	git onda
3.	bunı getür
4.	bunı qoy
5.	bunı nece durlar
6.	bıçaqdur
7.	al
8.	der ona ke ben onun...
9.	qonlogçım
10.	aqeşa ona suruş
11.	ne der
12.	neşe aldün
13.	iki min altün aldüm

⁶¹ Nüşada bu kelimeye karşılık olarak Gürcüce “/+DAn/” ayrılma durumu eki anlamındaki kelime yazılmıştır.

14.	bahalıdur
15	senün elendadür
16.	ne dersen
17.	eç
18.	adçam gideres
19.	allah bilür
20.	çaper qatlaneres

23b

1.	qeuq	qayna
2.	küçük	kebab
3.	yükseç	geç
4.	alçaq	tez
5.	derin	iğna
6.	semis	aq
7.	aruq	qara
8.	yogum	qermizi
9.	kurda	yeşil
10.	uzun	sarı
11.	qessa	mavi

12.	geyn	mor
13.	dar	yetişmiş
14.	issicaq	qam
15	şirin	saf
16.	acı	bilici
17.	turşi	aqelsüz
18.	tuzlu	udon
19.	bışmış	demür
20.	çiğ	taş
21.		aq adem

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

A	
acı: a.+ø	acı 7b/1/17
aç- a.-arem	aç- 19b/11
adem: a.+ø	adam 5a/1/20
nadçan	ne zaman 8b/2/1
adeblu	saf 7a/1/4
afet	affet 6a/2/5
ağa a.+ø	ağabey, büyük kardeş 6b/1/13
ağla- a.-rem	ağla- 15a/11
ağecm	aç 17b/8
ağaç a.+ø	ağaç 4b/1/25
ağ(i)z a.8b/1.st/24	ağız 5a/1/24
ahsa	mutlu

a.+ø	9b/1/5
ahşığı a.+dan	aşağıdan 9a/2 /9
aq a.+ø	ak 7b/2/5
ak adem a.+ø	(< Ar. âdem) ak adam 7b/2/21
ak(i)l a.+suz	(< Ar. akl) akıl + sız 6a/1/14 7b/2/17
aqşam a.+ø	aqşam 8b/2/10
al- a.-urem	al- 15a/2
allah a.+ø	allah 4b/1/1
alşaq a.+ø	alçaq 7b/1/4
aldat- a.-urem	aldat- 16b/6
aldat adem a.+ø	aldatıcı, yalancı 11b/1/1
alev	alev

a.+ø	9b/2/4
alma a.+ø	elma 4b/2/19
altın a.+da	altın 9a/1/18
altun a.+ø	altın 6b/1/10
amma a.+ø	ama 9a/2/2
anahtar a.+ø	anahtar 6a/1/2
ağa a.+ø	anne 6a/2/25
anla- a.-rem	anla- 15a13
apar- a.-urem	götür- 15a/16
ara- a.-rem	ara- 16a/3
arada	nerey, nerede 8b/1/13
araq a.+ø	içki, rakı 5b/2/24
arasin a.+da	arasında 9a/1/17
arbuz a.+ø	karpuz 9b/2/18
ardinca a.+ø	ardında 8b2/20

arqaloğ a.+ø	kıyafet içinde giyisi 5b/1/21
armud a.+ø	(<Far. emrud) armut 4b/1/18
arpa a.+ø	arpa 4b/1/2
arşon a.+ø	adlı, ölçü alet 6a/2/19
artoq a.+ø	artık 9a/1/9
aruq a.+ø	zayıf 7b/1/7
arvad a.+ø	avrat, kadın 6b/1/19
assi a.+ø	fayda 9b/2/22
assan a.+ø	kolay 8a/2/3
aspab a.+ø	elbise 5b/1/18
at a.+ø	at 5a/1/3
ata a.+ø	baba 6a/2/24
ateş a.+ø	ateş 4b/1/16
aff	kötü zaman

a.+ø	6a/2/16
aval e.+ø	önce 8b/2/21
ayi a.+ø	ay 6a/1/10
aya a.+suz	aya~haya~kaya 8a/1/4 8a/1/5
ayağ a.+ø	ayak 5a/2/14
ayer	eyer 8b/1/4
ayi a.+ø	ay 8a/1/6
ayb a.+ø	(<Ar. ayb) ayıp 6a/1/18
ayna a.+ø	ayna 5a/1/18
az a.+ø	az 8a/1/12
az qaldı a.+ø	az kaldı 9a/2/11
azzet a.+ø	izzet, saygi, hürmet 6b/2/23
azari a.+ø	paylama 6b/2/1
azazet ed- a.-erem	aziz et- 17b/7

aziz a.+ø	aziz 7a/1/5
B	
bağı a.+ø	bacı 6b/1/3
bağ b.+ ça	bağ, bahçe 5b/1/13 5b/1/15
bağla- b.-rem	bağla- 16a/10
bahal a.+ø	pahalı 8a/2/5
bahana a.+ø	bahane 6a/1/22
bahar a.+ø	bahar 9b/1/11
baq- b.-arem	bak- 15a/9
balek a.+ø	balık 4b/1/21
baraba a.+ø	beraber 9a/2/17
bardağ a.+ø	bardak 9b/1/17
bâriç a.+ø	barış 6b/2/4
barmaq a.+ø	Parmak 5a/2/12

baş=saç a.+ø	Baş (saç) 5a/2/4
başmaq a.+ø	Kadının yaz ayakkabı 5b/1/24
bazı kerez a.+ø	bazen 9a/1/12
begeri a.+ø	sarhoş 8b/1/9
belki a.+ø	belki, ihtimal 9a/2/18
berk b+adem	sert 8a/1/13 8a/1/16
bet koy a.+ø	yaralı 7a/1/9
beyk a.+ø	bıyık 5a/2/6
beuile a.+ø	böyle 8b/2/18
beuq a.+ø	büyük 7b/1/1
biber a.+ø	biber 4b/1/21
bişaq a.+ø	bıçak 5b/2/12
bil- b.-urem	bil- 16a/9
biligi	bilgi

a.+ø	7b/2/16
bir kerez a.+ø	bir kerez, defa 9a/1/10
birisi a.+ø	birisi 8b/1/8b
biçmiç a.+ø	pişmiş 7b/1/20
biçür- b.-urem	Pişir- 17a/1
bit a.+ø	bit 6b/2/15
bitüm a.+ø	bütün 8a/1/17
boğda a.+ø	buğday 4b/1/1
boş a.+ø	boş 8a/2/2
boş ed- b.-erem	boş et- 17a/9
bugün a.+ø	bugün 8b/2/3
bu taraf b.+ta	bu tarafta 12b/1/1
buqare a.+ø	buharı, baca 9b/2/5
bul- b.-urem	bul- 16a/4
bulut b.+miş	bulut 4b/1/9

	7b/2/15
buni a.+ø	bunu 8b/1/1
bura b.+dan b.+da	buradan, burada 8b/1/15 8b1/17
buron a.+ø	burun 5a/1/22
buinun a.+ø	boyun 5a/2/7
buz a.+ø	buz 4b/1/13
bürk a.+ø	baş örtüsü 5b/1/22
C	
cirke a.+ø	erkek 5a/1/19
cuab éder- c.-erem	cevap et- 16b/5
cümert g.+ø	hain 8a/1/15
cümlela a.+ø	cümle, bütün, hep 5a/2/16
Ç	
çağır- ç.-urem	çağır- 16a/5
çam ç.+ø	mum 4b/2/23

çamdan ç.+ø	şamdan 4b/2/24
çar çambe a.+ø	çarşamba 7a/1/19
çay a.+ø	dere 5b/1/7
çeer ç.+ø	şehir 5a/2/19
çeçime a.+ø	çeşme 5b/1/16
çekuç ç.+ø	çekiç 9b/1/4
çert ç.+ø	bahis 6a/2/6
çetin a.+ø	zor 8a/2/4
çevresin Ç.+da	çevresinde 9a/2/7
çimdi ç.+ø	şimdi 8b/2/2
çirkin ç.+ø	(< Far. çirkîn) çirkin 8a/1/20
çoq ç.+ø	çok 8a/1/11
çolaq ç.+ø	topal 9b/1/4
çuqa a.+ø	çuha 5b/1/19

çüça ç.+ø	tartı 5b/2/22
D	
dağ d.+ø	dağ 5b/1/10
dalça d.+ø	şaşır- 9b/1/23
da- d.-miş- urem	de- 17b/10
dam d.+ø	dam 5a/2/24
dar d.+ø	dar 7b/1/13
dara d.+ø	dara 5b/1/12
darnaq d.+ø	tırnak 5a/2/13
dart d.+ø	dert 6b/2/11
dava d.+ø	deve 5a/1/10
dayı d.+ø	dayı 6b/1/7
de- d.-rem	de- 15b/15
değirman d.+ø	değirmen 5b/1/17
değiş-	değiş-

d.-urem	17b/1
denge d.+ø	dan/den 9a/1/20
demür d.+ø	demir 5b/2/4 7b/2/19
derin d.+ø	derin 7b/1/5
diçer d.+da	dışarda 9a/1/16
dil d.+ø	dil 5a/2/1
dila- d.-rem	dile- 17b/11
direk d.+ø	duvar 5b/2/9
dilger d.+ø	üzgün 9b/1/6
diri d.+ø	diri 8a2/7
diril- d.-urem	diril- 20b/12
diş d.+ø	diş 5a/2/2
divanbegi d.+ø	sekreter bey 8a/2/17
dodağ d.+ø	dudak 5a/1/25
doğre	doğrulu

d.+lu	7a/1/15
doğri d.+ø	doğru 7a/1/13
doğüç a.+ø	savaş 6b/2/5
don- d.-arem	dön- 17a/7
dua ét- d.-erem	dua et 17a/6
dulat d.+lu	inşa et-, kur- 6b/2/2
duldur- d.-urem	doldur- 17a/10
dulu a.+ø	dolu 4b/1/12
dur- d.-erem	dur- 15b/4
dut- d.-erem	tut- 15a/3
dü çambe d.+ø	pazartesi 7a/1/17
düçek d.+ø	döşek 4b/2/25
dügi d.+ø	pirinç 4b/2/3
dün d.+ø	dün 8b/2/4
dünya d.+ø	(<Ar. dünyâ) dünya

	5a/2/15
düş- d.-erem d.-erem	düş- 15b/16 16b/11
düz d.+ø	düz 5b/1/11
E	
eç e.+ø	(< Far. hîç) hiç 8b/1/5
eç kimse e.+ø	hiç kimse 8b/1/6
éd- e.-erem	et- 15/7
eger e.+ø	eğer 9a/1/6
ekemek e.+ø	ekmek 4b/2/5
el e.+ø	el 5a/2/11
emçeri e.+ø	hemşire 9b/2/7
emi e.+ø	emmi, amca 6b/1/8
eri e.+ø	er 6b/1/18
eriş- e.-erem	eriş- 16a/14
et e.+ø	et 4b/2/7

eve e.+ø	ev 5a/2/23
F	
faqir f.+ø	(<Ar. fakir) fakir 6b/2/3
fehemi f.+ø	akıllı 7a/1/6
fiker f.+ø	fikir 6a/2/9
forlat f.+ø	(<Ar. fırsat) fırsat 7a/1/7
friste f.+ø	melek 4b/1/2
G	
gece g.+ø	Gece 8b/2/12
geç g.+ø	geç 7b/2/3
geç- g.-erem	geç- 16b/7
ged g.+an	giden 8a/2/11
ged- g.-erem	git- 15a/5
gein g.+ø	geniş 7b/1/12
gel g.+an	gelen 8a/2/12

gel- g.-urem	gel- 15a/4
genç g.+ø	genç 6b/2/19
gene g.+ø	yine 9a/1/8
geri ver- g.-urem	geri ver- 17b/12
getür- g.-urem	getir- 15a/15
gidi g.+ø	gidi, ahlaksız, terbiyesiz 9b/2/19
gizli g.+ce	gizlice 9a/2/5
gece g.+ø	gece 4b/1/7
güg g.+ø	gök 4b/1/3
gül- g.-erem	gül- 15a/10
güman g.+ø	güman 9a/2 /12
gümiç g.+ø	gümüş 6b/1/11
gümrük g.+çi	gümrük, gümrükçi 6b/1/20 6b/1/21

gün g.+ø	gün 4b/1/5
gün orta g.+ø	öğle vakti 8b/2/8
günder- g.-urem	gönder- 15a/14
gündüz g.+ø	gündüz 8b/2/11
güneç g.+ø	Güneş 4b/1/4
gür- g.+ø	gör- 15a/8
güz g.+ø	göz 5a/1/21
güzel g.+ø	güzel 8a/1/19
gehel g.+ø	cahıl 7a/1/8
H	
ham h.+ø	ham 7b/2/13
hamıça h.+ø	hep, her zaman, daima 9a/1/21
han h.+ø	(< Far. hân) han 8a/12/4
hankesi h.+ø	hangisi 8b/1/10
haramzada	haramzade

h.+ø	9b/2/20
hava h.+ø	hava 4b/1/14
hemi h.+ø	hepsi 8b/1/9
heriki h.+ø	birisi, herhangi biri 8b/1/8
herges h.+ø	(<Far. her+kes) herkes 9a/2/15
hiyer h.+ø	bayrak, sancak, alem 5a/2/22
hot h.+ø	ot 4b/1/26
İ	
iç- i.-ilurem i.-erem	iç- 15a/12 15b/10
içer i.+da	içerde 9a/1/15
içqara i.+ø	belli 9a/2/6
içün i.+ø	için 12a/2/19
iğna i.+ø	iğne 6a/2/11 7b/2/4
ikimdi	öğle zamanı

i.+ø	8b/2/9
il i.+ø	yıl 6a/1/8
ilan i.+ø	ile 9a/1/5
İnadçı i.+ç1	Inatçı 7a/11
inan- i.-urem	ınan- 16a/2
indad éd- i.+ø	tertip et- 17a/5
insaf i.+ø	insaf 9b/2/14
inek i.+ø	inek 4b/2/11
ingi il y.+ø	yeni yıl 6a/1/9
ipe i.+lik	iplik 6a/2/12
ipek i.+ø	ipek 6a/2/13
iradet i.+ø	irade 6a/1/15
iraq i.+ø	uzak 9a/1/3
ireli i.+ø	ileri 8b/2/13
isera gün i.+ø	önceki gün 8b/2/6

issicaq i.+ø	sıcak 4b/1/17 7b/1/14
iş i.+ø	iş 6b/1/22
işik i.+ø	ışık 6a/2/14
işla- i.-rem	işle- 17b/5
it i.+ø	köpek 8b/1/12
it- i.-ururem	it- 21a/3
J	
jüreg j.+ø	kalp 5a/2/8
K	
ke k.+ø	ki 8b/1/2
kecibas k.+ø	? 6a/1/21
keç k.+ø	kış 9b/1/9
keliç k.+ø	kılıç 6b/2/6
kelbetin k.+ø	kerpeten 6a/1/5
kent	köy

k.+ø	5a/2/20
kermezi k.+ø	kırmızı 7b/2/7
kersses k.+ø	haydut 6b/2/10
kessa k.+ø	kısa 7b/1/11
kez k.+ø	kız 6b/1/5
kiar k.+ø	(<Far. hıyar) hıyar. salatalık 9b/2/16
kiçi k.+ø	keçi 5a/1/15
kimse k.+ø	kimse 8b/1/7
kişiç k.+ø	papaz 5b/1/4
kitab k.+ø	incil 5b/2/15
küç- k.-erem	kaç- 16b/4
küça k.+ø	sokak 5b/1/2
küfe k.+ø	? 9b/1/16
kümür k.+ø	kömür 9b/2/1
kür	kör

k.+ø	9b/1/1
kürk k.+ø	kürk 5b/2/2
kürpi k.+ø	köprü 5b/1/8
küynek k.+ø	kıyafet içinde giyen gömlek 5b/1/20
küzateç k.+ø	ateşin kuru 9b/2/2
Q	
qabab q.+ø	(<Ar. kebab) kebab 7b/2/2
qabar q.+ø	haber 6b/1/12
qabul q.+ø	kabul 9b/2/13
qaç- q.-erem	kaç- 17a/15
qad- q+erem	kat- 16a/15
qafta q.+ø	hafta 6a/1/12
qağas q.+ø	kağıt 5b/2/16
qater k.+ø	katır 5a/1/11
qal	hal, durum

q.+ø	9b/2/9
qal- q.-urem	kal- 15b/2
qalla q.+ø	kale 6a/2/15
qalanter q.+ø	kalanter 8a/2/16
qalay q.+ø	metal 5b/2/5
qalbetin k.+ø	kuble (balta ve çapanın sap takılan deliği) 6a/1/5
qalem q.+ø	kalem 5b/2/17
qalentraş q.+ø	kalemtraş 5b/2/20
qalq- q.-arem	kalk- 15b/3
qanğyal q.+ø	hançer 6b/2/7
qanon q.+ø	kanun 6b/1/14
qanterma q.+ø	gem 5a/1/5
qapı q.+ø	kapı 5b/1/1
qapığı baçı q.+ø	kapiğ bekçi 8a/2/19

qar q.+ø	sağır 9b/1/3
qar q.+ø	(<Far. kâr) kar 4b/1/11
qara q.+ø	kara, siyah 7b/2/6
qaravaş q.+ø	yanında olan insan 6b/1/17
qarce éd- q.-erem	harc et- 17b/15
qardaş q.+ø	kardeş 6b/1/2
qarı q.+ø	kadın, eş 6b/2/20
qarn q.+ø	karın 5a/2./9
qarpiç q.+ø	tuğla 5b/2/8
qasta q.+ø	hasta 8a/2/10
qastaloğ q.+ø	kıtlık, açlık 6a/2/18
qaşuk q.+ø	kaşık 5b/2/11
qaten q.+ø	keten 6a/2/23
qatlan- q.-ürem	katlan- 17b/17

qatloğ q.+ø	kıtlık, açlık 6a/2/18
qayn aņası q.+cı	qaynanası 16b/1/9
qayna q.+ø	kayna 7b/2/1
qazan- q.-ürem	kazan- 17b/13 17a/3
qazel yomurta q.+ø	kırmızı yumurta, paskalya 6a/2/8
qazyadar baçı q.+lar	kasiyer bekçi 8a/2/20
qlısyä q.+ø	kilise 5b/1/3
qoğya q.+ø	ihtiyar 6b/2/18
qoin q.+ø	koyun 5a/1/13
qol q.+ø	kol 5a/2/10
qolan q.+ø	kolan (semeri, karnından dolnarak, eşeğe bağlayan kemer) 5a/1/8
qonloğ éd- q.-erem	konak et- 17a/4
qoşaq	kemer

q.+ø	5b/2/1
qoun q.+ø	kavun 9b/2/17
qoy- q.-erem q.-erem	koy- 15a/17 16b/15
quçuq q.+ø	küçük 7b/1/2
qul q.+ø	kul 6b/1/16
qulağ q.+ø	kulak 5a/1/23
qurda q.+ø	ince 7b/1/9
qurçun q.+ø	kurşun 5b/2/7
qurq- q.-arem	kork- 16b/9
qursu q.+ø	korku 6b/2/8
quş q.+ø	kuş 4b/1/15
quzi q.+ø	kuzu 5a/1/14
L	
lahaza l.+ø	< Ar. lahza 6a/1/13
lal l.+ø	dilsiz 9b/1/2

langar l.+ø	tepsi 5b/2/13
loqa l.+ø	? 5a/1/6
loti l.+ø	pisboğaz 8a/1/8
M	
madar m.+ø	? 6a/2/3
mağam m.+ø	meğər 9a/2/10
maqas m.+ø	makas 5b/2/21
mal m.+ø	mal 9b/1/14
matha m.+ø	malca 6a/1./20
mavı m.+ø	mavi 7b/2/10
miqre m.+ø	? 5b/2/25
miqreq m.+ø	? 6a/1/1
mohobet m.+ø	davranış 7a1/2
mor m.+ø	mor 7b/2/11
moüe	üzüm asması

m.+ø	5b/1/14
muft m.+ø	bedava 9a/2/4
muhal m.+ø	(< Ar. muhāl) muhal, gerçeklenmesi olanaksız 6a/2/2
muşeq m.+ø	sinek, 2.fare yavrusu 6b/2/21
müqer m.+ø	köle, esîr 6a/1/15
mülk m.+ø	mülk 9b/1/15
müraqep m.+ø	mürekkep 5b/2/18
mürvet m.+ø	ahlak 7a/1/3
N	
nağmet n.+ø	necmet 6/1/16
namas n.+ø	namaz 5b/1/6
namuz n.+ø	(< Ar. nâmûs) namus 6a/1/17
nassıb n.+ø	nasip 9b/2/11
ne n.+ø	ne 8b/1/3

ne qadar n.+ø	ne kadar 8a/1/22
nece n.+ø	nasıl 9a/1/22
neçün n.+ø	niçin 8b/2/15
nelbeki n.+ø	küçük tabak, yemek tabağı 5b/2/14
nem n.+lu	nemli 4b/1/22
near n.+dan	nereden 8b/1/14
niyet n.+ø	(<Ar. niyyet) niyet 9b/2/8
O	
o bir gün o.+ø	o bir gün 8b/2/5
o qadar o.+ø	o qadar 8a/1/21 9a/1/14
o taraf o.+ta	o tarafta, yön 8b/2/22
oğl o.+an	oglan 6b/1/6
oğri o.+ø	hırsız 6b/2/9
oğul	oğul

o.+ø	6b/1/1
ojaq o.+ø	aile 9b/2/6
oqu- o.-rem	oku- 15b/7
ol- o.-ürem	ol- 16b/1
onişün o.+ø	onun için 8b/2/16
oria o.+dan o.+da	oradan, orada 8b/1/16 8b/1/18
otur- o.-ürem	otur- 16a/6
P	
padiça p.+ø	(<Far. pād + şâh) padişah 8a/2/13
padşaloğ p.+ø	padişah 5a/2/17
pais p.+ø	güz, sonbahar 9b/1/8
paq éd- p.-erem	pak ederim 16b/10
panbuq p.+ø	(< Far. panbuk) pamuk 6a/2/22
patara p.+ø	ayın 5b/1/5

penç çambe p.+ø	perşembe 7a/1/20
penir p.+ø	peynir 4b/2/13
perva p.+ø	perva 9a/2/13
piç p.+ø	tavan penceresi 5a/2/26
pingera p.+ø	pencere 5a/2/25
pira p.+ø	pire 6b/2/16
pis p.+ø	pis 8a/1/3
polat p.+ø	polat 5b/2/6
pyalla p.+ø	tas 5b/2/23
R	
rahat r.+ø	rahat 9/2/21
rahet éd- r.-erem	(< Ar. râhat) rahat ederim 16b/8
rosqat r.+ø	? 9b/2/12
rüçvet r.+ø	(< Ar. rişvet) rüşvet 9b/2/15

S	
saat s.+ø	(< Ar. saat) saat 6a/1/11
sabet s.+ø	? 6a/1/19
saf s.+ø	saf, temiz 7b/2/14
safarı s.+ø	yolculuk 9b/1/22
sagir- s.-ürem	kaç- 16b/3
sağ s.+ø	sağ 8a/2/9
sağat dür- s.-ürem	sağ dur- 17a/14
sağloğ s.+loğ	sağlık 6b/1/25
saqal s.+ø	sakal 5a/2/3
saqla- s.-rem	sakla- 17a/2
sala- s.-rem	sala- 15b/1
salam s.+ø	selam 9a/2/14
sanduq s.+ø	sandık 5a/1/17
sarf éd-	sarf et-

s.-erem	17b/14
sarı s.+ø	sarı 7b/2/9
saş=kırpık s.+ø	saç (kırpık) 5a/2/5
sat- s.-areem	sat- 15a/7
satum al- s.-ürem	al- 15a/6
sauq s.+ø	soğuk 4b/1/18 7b/1/15
se çambe s.+ø	salı 7a/1/18
seğər s.+ø	sığır 4b/2/10
seher s.+dan	seher vakti 8b/2/7
semis s.+ø	şişman 7b/1/6
serqoç s.+ø	sarhoş 8a/1/10
sermosaq s.+ø	sarımsaq 4b/2/17
sev- s.-erem	sev- 15b/5
severi sineq s.+ø	sivri sinek 6b/2/22
soğan	soğan

s.+ø	4b/2/16
sohan s.9b/1.st/3	törpü 6a/1/3
soltan s.+ø	sultan 8a/2/15
sonra s.+ø	sonar 8b/2/14
su s.+ø	su 4b/1/20
sual éd- s.-erem	cevap et- 16a/1
sufra s.+ø	sofra 5b/2/10
sufum s.+ø	? 6a/2/10
susüz- s.-em	susarım 17b/9
süd s.+ø	süt 4b/2/12
süilir- s.-rem	söyle- 15b/16
süz s.+ø	? 9a/2/3
Ş	
şad ş.+ø	şad 6b/2/12
şafağat ş.+ø	şefkat 7a/1

şambe ş.+ø	cümartesi 7a/1/22
şarab ş.+ø	şarap 4b/2/6
şecda qal- ş.+ø	ibadet et- 17b/4
şiğ ş.+ø	çiğ, pişmemiş 7b/1/21
şirin ş.+ø	tatlı 7b/1/16
şuqa ş.+ø	çuha 6a/2/21
T	
ta bonda t.+ø	burada 8b/1/19
ta onda t.+ø	orada, orda 8b/1/20
taqt t.+ø	takt 5a/2/18
taqta biti t.+ø	takta böceği 6b/2/17
tala t.+ø	arşiv 6a/2/7
tanı- t.-ürem	tanı- 15b/6
taş t.+ø	taş 4b/1/24 7b/2/20

tauq t.+ø	tavuk 4b/2/8
terk éd- t.-erem	terk et- 17a/16
terla t.+ø	tarla 5b/1/9
ti uit t.+ø	? 5b/2/19
timar t.+ø	timar (hayvan bakımı) 5a/1/9
tolça t.+ø	maşrapa 9b/1/18
tonlan t.+ø	don 5/1/23
top t.+ø	top 9b/1/19
topraq t.+ø	toprak 4b/1/23
tulu t.+ø	dolu 8a/2/1
turçi t.+ø	turşu 7b/1/18
tuz t.+lu	tuz, tuzlu 4b/2/20 7b/1/19
tüfeng t.+ø	tüfek 9b/1/20
tütün	duman

t.+ø	9b/2/3
U	
ucuz u.+ø	ucuz 8/2/6
udon u.+ø	odun 5b/2/3 7b/2/18
un u.+ø	un 4b/2/22
uyne- u.-erem	oyna- 16a/13
uzon u.+ø	uzun 7b/1/10
Ü	
üd- ü.-erem	üd- 17b/16
ügren- ü.-ürem	öğren- 15/8
ügret- ü.-urem	öğret- 15b/9
ülm ü.+ø	ölm 6b/1/24
öldür ü.-ürem	öldür- 17a/13
ülke ü.+ø	ülke 5a/2/21
ülu ü.+ø	ölü 8a/2/8

ümr ü.+ø	ömür 6b/1/23
üşgesi ü.+ø	başka 8b/1/11
üstün ü.+da	üstünde 9a/1/19
V	
ve v.+ø	ve 9a/2/1
vekil v.+ø	(<Ar. vekîl) vekil 8a/2/18
ver- v.-ürem	ver- 16a/8
vreg v.+li	yürekli 8a/1/7
vuquflu v.+ø	vukufu, bilgisi olan 6a/2/1
vur- v.-erem	vur- 16b/2
Y	
ya y.+ø	ya 9a/1/4
yageç yağar y.-ar	yağmur yağar 16b/14
yagış y.+ø	yağmur 4b/1/10
yağ y.+ø	yağ 4b/2/15

yakçı y.+ø	iyi, güzel 8a/1/2
yaqon y.+ø	yakın 9a/1/2
yalan y.+ç1	yalancı 7a/1/12 7a/1/14
yalvar- y.-ürem	yalvar- 16a/12
yan- y.-dururem	yan- 16b/13
yapşa y.+ø	çabuk 9b/1/13
yaramaz y.+ø	yaramaz, kötü 7a/1/10
yarısı y.+ø	yarısı 8a/1/18
yas y.+ø	yaz 9b/1/10
yastuq y.+ø	yastık 5a/1/1
yaşı y.+ø	yası 6b/2/13
yat- y.-arem	yat- 15b/13
yavaç y.+ø	yavaş 9b/1/12
yaz- y.-arem	yaz- 15a/1

yé- y.-rem	ye- 15b/11
yek çambe y.+ø	pazar 7a/1/16
yekpahlu y.+ø	ınatçı 6a/2/4
yel y.+ø	rüzgâr, hava 4b/1/19
yemiç y.+ø	meyve 4b/2/4
yerü- y.-rem	yürü- 15b/12
yesna y.+ø	yenge 6b/1/4
yeşil y.+ø	yeşil 7b/2/8
yeter y.+ø	yeter 9a/2/16
yetiçmiç y.+ø	olgun 7b/2/12
yetiş- y.-ürem	yetiş- 17a/8
yoğum y.+ø	kalın 7b/1/8
yoğurt y.+ø	yoğurt 4b/2/14
yoq y.+ø	yok, hayır 8b/2/17

yoqari y.+den	yukarıdan 9a/2/8
yoqom y.+ø	uyuku 6b/2/14
yoqsa y.+ø	yoksa 9a/1/7
yoqu- y.-larem	uyu- 15b/14
yol y.+ø	yol 9b/1/21
yoldaç y.+ø	yoldaş, arkadaş, dost 9b/2/10
yolduz y.+ø	yıldız 4b/1/8
yomurta y.+ø	yumurta 4b/2/9
yor- y.-urem	yor- 17b/6
yorgan y.+ø	yorgan 5a/1/2
yui- y.-erem	yıka- 17a/2

yumça y.+ø	yumuşak 8a/1/14
yun y.+ø	yün 6a/2/20
yük y.+ø	yük 5a/1/16
yükset y.+ø	yüksek 7b/1/3
yüma y.+ø	cuma 7a/1/21
Z	
zad y.+ø	şey 8b/1/4
zaif y.+ø	zayıf 9b/1/7
zalüm y.+ø	Ar. Zalim 8a/1/6
zaman y.+ø	(< Ar. zemân) zaman 6a/1/7
zangü y.+ø	zanka (atla çekilen kızak) 5a/1/7

SONUÇ

1. Eserdeki Türkçe malzeme, yüksek ihtimalle Türkçenin kuzeydoğu Karadeniz varyantlarının (Trabzon-Rize-Artvin ağızları) birinden derlenmiştir.
2. Nüshanın 25b sayfasında Latince “Vocabulare Turque-Grusin” yazıldıktan sonra eserin, kimin tarafından, hangi tarihte yazıldığını gösteren “Presant De Monsieur De Lauzière Gentilhome François et Majeur Des Majestées Zariennes. a Muskow 1686 d. 23 December. J. G. Sparwenfeldt” kaydı yer almaktadır. Johan Gabriel Sparwenfeld’in 1655-1727 yılları arasında yaşadığı da göz önüne alınırsa yazmanın en geç on yedinci yüzyılın sonlarında kaleme alınmış olması gerektir. 4b-6b sayfalar arasında Türkçe isimlerin ve Gürcüce karşılıklarının yer aldığı bölümde bazı kelimelerin karşısında üçüncü satırda Carl Aurivilius tarafından İsveççe sözcükler de yazılmıştır.
3. **e** ünlüsü nüshada **e** ve **i** ünlülerle yan yana yazılmıştır: **eið**- (17a/7)
4. **ö** ünlüsü nüshada **e** ve **u** ünlülerle yan yana yazılmıştır: **beuile** (8b/18)
5. **u** ünlüsü nüshada **o** ve **u** ünlülerle yan yana yazılmıştır: **armouð** (4b/18), **kouel** (6b/16), **6ouç** (4b/13).
6. **ü** ünlüsü nüshada **u** ünlü ile gösterilmiştir: **ðuz** (5b/11), **guçel** (8a/19), **tutun** (9b/3).
7. **b** ünsüzü nüshada **6** harfi ile gösterilmiştir: **6il** (16a/9), **6ahar** (9b/11), **6ounı** (8b/11).
8. **c** ünsüzü nüshada **g** ve **gi** harfleriyle gösterilmiştir: **guege** (4b/7), **gianum** (12a/13)
9. **ç** ünsüzü nüshada **c** ve **h** harflerinin sırasıyla yan yana gelmesiyle gösterilmiştir: **chok** (8a/11), **kichi** (5a/15), **ach**- (16a/11).
10. **d** ünsüzü nüshada **ð** harf ile gösterilmiştir: **ðoulou** (4b/12), **aðem** (5a/20), **Gundør**- (15a/14).
11. **g** ünsüzü nüshada **g** ve **u** harflerlerinin yan yana gelmesiyle gösterilmiştir: **guiði** (9b/19), **ðeguisch**- (17b/1).

12. Art damak, patlamalı ve tonlu **ğ** ünsüzü nüshada **g** harf ile gösterilmiştir: **ğag** (5b/13), **dag** (5b/10), **ğogda** (4b/1).
13. Art damak, patlamalı ve tonsuz **q** ünsüzü nüshada **k**, **ķ** ve **c** harfleriyle gösterilmiştir: **ğischak** (5b/12), **ķam** (7b/13), **ğeouc** (7b/1)
14. **l** ünsüzü nüshada **l** harf ile gösterilmiştir: **połat** (5b/6), **ðil** (5a/1), **kol** (5a/10).
15. Art damak tonlu akıcı **ŋ** sesi nüshada **ng** harfiyle gösterilmiştir: **anglarem** (15a/13).
16. **s** ünsüzü **f** ve **c** harfleri ile gösterilmiştir: **faat** (6a/11), **foufra** (5b/10), **kimce** (8b/7).
17. **ş** ünsüzü **f**, **c**, **h** harfleri ile gösterilmiştir: **ðufchek** (4b/25), **ðifch** (5a/2), **ğofch** (8a/2).
18. **y** ünsüzü bazı kelimelerde öncesinde ve sonrasında a harfi bulunan i harfiyle gösterilmiştir: **aiag** (5a/14), **aia** (8a/4), **aiafuz** (5a/5).
19. **z** ünsüzü nüshada **ż** harfi ile gösterilmiştir: **żaman** (6a/7), **aż** (8a/12), **ðuż** (5b/11).
20. Eski Türkçede yuvarlak ünlü ile kullanılan sözcükler nüshada da yuvarlak şekilde yazılmıştır: **altun** (6b/10)
21. Nüshada yuvarlak ünlülerden sonra dar-düz ünlüleri Rize ili ağızlarında olduğu gibi şekilde kullanılmıştır: **turşı** (7b/18), **quzi** (5a/14), **doğri** (7a/13).
22. Nüshada Rize ili ağızların şekli olarak düzlük-yuvarlak benzeşmesi bakımından yazılmıştır: **qaşuq** (5b/11), **artoq** (9a/12), **sanduq** (5a/17), **yastuq** (5a/1).
23. Nüshada düzlük-yuvarlak benzeşmesi Rize ili ağızlarında olduğu gibidir: **buni** (8b/1), **turçi** (7b/18), **doğri** (7a/13).
24. Nüshada ilgi hâl ekleri yuvarlak şekilde yazılmıştır: **benüm** (12a/13), **senün** (11a/3).
25. Bulunma hâli eki nüshada ünlü uyumuna girmeden **+da** şeklindedir: **içerda** (9a/15), **altinda** (9a/18), **diğerda** (9a/16).

- 24 Nüshada yuvarlak ünlülü olan bildirme eki **/+dur/** şeklindedir: bahalid**dur** (10a/16).
- 25 Nüshada addan ad türetme eki ses uyumsuzluğuna göre yuvarlak **/+lu/** şekil olarak yazılmıştır: nem**lu** (4b/22), tuz**lu** (7b/1/19), güç**lu** (12b/17).
- 26 Çokluk eki **/+lar/**, **/+ler/** şeklindedir: afiet**ler** (11a/4), dost**lar**umdan (12a/5).
- 27 Rize İli ağızlarında olduğu gibi nüshada da soru eki **/+mi/** şeklindedir: çarker var **mi** (11a/16), akeça var **mi** (11a/17).
- 28 Nüshada Geniş zaman eki Rize ili ağızındaki gibi yuvarlak **/-Ur/** şeklindedir. 1. tekil ve 2. tekil şahıs ekleri **/-em/** ve **/-sen/** şeklindedir: yaz**arem** (15a/1), al**urem** (15a/2), severs**en** (11b/5), eders**en** (12a/7).
- 29 Nühada öğrenilen geçmiş zaman eki **/-miş/** şeklindedir: bulut**miş** (7b/15).
- 30 Görülen geçmiş zaman eki nüshada ünlü uyumsuzluğuna göre **/-dü/** olarak kullanılmıştır: ald**dün** (10a/14), gürmed**düm** (12a/2), old**dük** (10b/10).
- 31 Nüshada fiilden fiil yapan ekler yuvarlak sekli olarak kullanılmıştır: -dur yand**ür**ürem (16b/12), üld**ür**ürem (17a/13), duld**ür**ürem (17a/10).

KAYNAKÇA

- Abuladze, İ. (1973). *Dzveli Kartuli Enis Leksikoni*. Tbilisi: Metsniereba.
- Adamović, M. (2014). *16.Yüzyıl Türkçesi* (2. Baskı). (Çev.: Aziz Merhan), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Argunşah, M. Güner, G. (2015), *Codex Cumanicus* İstanbul: Kesit Yay.
- Arslan, M. (2018). “Dil-Kültür Etkileşimi Açısından Türk-Gürcü İlişkileri”, *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 118-129.
- Banguaoğlu, T. (1986). *Türkçenin Grameri* (2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin Grameri* (10. baskı). Ankara: TDK Yay.
- Bayramın, N. (2014). *Artvin İli Arhavi İlçesi Derecik Köyü Ağzı (İnceleme, Metin ve Sözlüklüğü)*. (Yüksek Lisans Tezi). Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Türk Dili ve Edebiyat Dalında
- Berdzenishvili N., Javakhishvili İ., Janashia S. (1948). *Sakartvelos İstoria*. I, Tbilisi.
- Çağatay, S. (1944). “Codex Cumanicus Sözlüğünün Basılışı Dolayısıyla”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. (Cilt 2), Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 759-772.
- Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük* (Cilt 5). İstanbul: Şenyıldız Matbaası.
- Çakmak, S. (2016). *Jarring Koleksiyonundan Uygurca Meslek Risaleleri (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)*. (Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çakmak, S. (2019). *Terceme-i Kavā'idü'l-Kur'ân ve Fevāyidü'l-Furkân (Giriş-Dil İncelemesi-Metin-Gramatikal Dizin Tıpkıbasım)* (1. Baskı), Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Daşdemir, M., Efendioğlu, S. (2016). “Kars ve Erzurum Ağızlarında Rusça Ödünç Kellimeler”, *Erzurum Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 159-178.

- Delice, B. (2010). *Türkmen Türkçesinde Fiil*. (Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Demiray, K. (1990), *Türkçe Sözlük* (2. Baskı). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Gül, M. (2009). “Türk-Gürcü İlişkileri ve Türkiye Gürcüleri”, *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*.
- Gülensöy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü* (cilt. I-II), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karahan, L. (2015). Ağız Derlemelerinde Gramatikal Amaçlı Konu Seçimi. *7.Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri* (cilt I., s.233-240). Elazığ
- Enwall, J. (2010). *Turkish texts in Georgian script: Sociolinguistic and ethno-linguistic aspects*. In: Boeschoten, Hendrik & Rentzsch, Julian (eds.) *Turcology in Mainz / Turkologie in Mainz*. (Turcologica 82.) Wiesbaden: Harrassowitz, 135-145
- Enwall, J. (2016). “Turkic Texts in Georgian Script Revisited: Preliminary Notes on the Akhaltsikhe K’arabadini”, in: Éva Á. Csátó, Astrid Menz, Fikret Turan, eds, *Spoken Ottoman in Mediator Texts (Turcologica 106)*, Wiesbaden: Harrassowitz, s. 97-104.
- Ercilasun, A.B. (2007). *Türk Lehçeleri Grameri* (1. Baskı), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ercilasun, A.B. (2016), *Türk Dili Tarihi* (17. baskı) Ankara: Akçağ Yay.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Gemalmaz, E. (1999). “Türkiyeli Türkçesinde Ses Olayları”. Atatürk Üniversitesi *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 1-30.
- Grönbech, K. (1992). *Kuman Lehçesi Sözlüğü*, (Çev. Ayartaç, K.), Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Gül, M. (2009-I). Türk-Gürcü İlişkileri ve Türkiye Gürcüleri. *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü* (cilt. I-II), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günay T. (2003). *Rize İli Ağızları (İnceleme - Metinler - Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Gürün, O. A. (1974). *Fransızca Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- Halûk Ş. (2011). *Türkçe Sözlük* (11. Baskı), Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Johanson, L. (2003). *Sparwenfeld's diary*. In: Janhunen, Juha & Parpola, Asko (eds.). *Remota relata. Essays on the history of oriental studies in honour of Harry Hale*?Ln. (Studia Orientalia 97.) Helsinki: The Finnish Oriental Society. 103-108.
- Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin ses Bilgisi*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kocabay, Y. (1968), *Türkçe-Fransızca Büyük Sözlük (Grand Dictionnaire Turc-Français)*, Ankara: Başnur Matbaası.
- Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi* (5. Baskı), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Meskhidze, M. (2018). *Gürcü Harfli Türkçe İncil (İnceleme-Metin-Dizin)*, Erzurum: Doktora Tezi.
- Orbeliani, S.S. (1940). *Ganmartebiti Leqşikoni*. Tbilisi: Sakartvelos SSR Metsnierebata Akademiis Gamomcemloba.
- Öztürk, E. (2016). *Rize Ağzında Zaman Bildiren Kiplerin Görev Değişiklikleri*, 795-806.
- Ünal, O. (2010), *Kodeks Kumanikus 1a-55a (Giriş-Metin-Dizin)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara : Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sağnidze, R., Peikrishvili, J., Çimke, H. (2015). *Gürcü Dili Sesbilim-Biçimbilim* (Editör, İlyas Üstünyer), Rize: STS Yayınları.
- Sarjvelashvili, Z. (2001). *Dzveli Kartuli Enis Sityvis Kona*. Tbilisi.
- Shanidze, A. (1976). *Dzveli Kartuli Enis Gramatika*. Tbilisi: Dzveli Kartuli Enis Katedris Shromebi.
- Tellioğlu, İ. (2015). Doğu Karadeniz Kıpçakları. *Karadeniz Araştırmaları*, 59-78.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük* (11. Baskı), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Zeki Eyuboğlu, İ. (2017). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü* (1. Baskı), İstanbul: Say Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.alvin-portal.org/> (Son erişim tarihi: 02.02.2020)

<https://www.ub.uu.se/> (Son erişim tarihi: 02.02.2020)

<http://www.tdk.gov.tr/> (Son erişim tarihi: 02.02.2020)

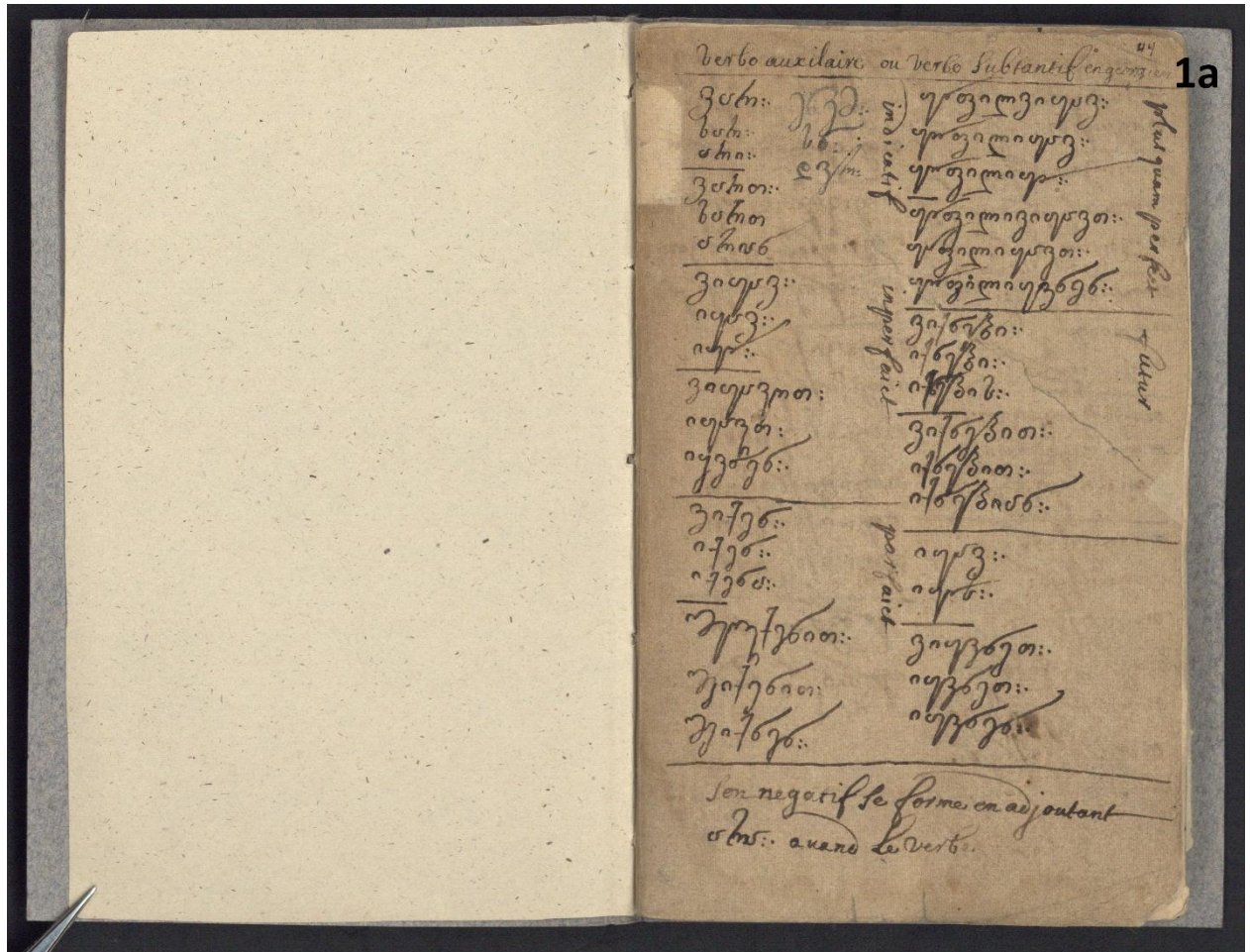
<http://manuscript.ge/> (Son erişim tarihi: 03.02.2020)

<http://ena.ge/> (Son erişim tarihi: 03.02.2020)

<https://www.ub.uu.se/> (Son erişim tarihi: 03.02.2020)

<https://sok.riksarkivet.se/> (Son erişim tarihi: 03.02.2020)

ASIL METİN

allah	godhonor	gou	godda	br	godson	houte
friste	3	godson	angel	arpa	fyon	kor-n
gug	von	Homel	dugui	donson	n	
gunech	gug	Sel	yemich	bam	n	Frucht
gun	gug	Tag	chemek	dayn	n	Brod
ayi	godson	Mama	tharab	gug	n	Vin
gug	gug	Natt	et	gug	n	rott
godson	godson	Sterna	tauk	godson	n	Horn
boulout	godson	Natu	gomusta	gug	n	Agg
yaguetch	godson	Tag	leguis	gug	n	Oxe
kar	godson	n	insek	gug	n	Ko
doulou	godson	Hugel	laid	gug	n	Mjile
gug	godson	So	peair	gug	n	Of
haua	godson	Lett	gogour	gug	n	Ser mjile
kousch	godson	gugel	yag	gug	n	Olja
atsh	godson	Eld	logar	gug	n	Lox
istigiac	godson	Vorma	formeq	gug	n	Kvillix
saouk	godson	Kold	armous	gug	n	Paron
yel	godson	Vader	alma	gug	n	Aple
lou	godson	Vatten	lou	gug	n	Salt
calek	godson	Frix	biler	gug	n	Pappat
nemlou	godson	Vata	oura	gug	n	
toprac	godson	Ford	Cham	gug	n	Zins
tatch	godson	Sten	Chandou	gug	n	
agatch	godson	Fra		gug	n	
hot	godson	Ort	Vant	gug	n	

5a

5b

Kapi Զճճճ Զճճ, Զճճ
 Kucha Կճճ Զճ
 Kilia Կճճ Զճ
 Kischich Կճճ Զճ
 pasara Բճճ Զճ
 names Բճճ Զճ
 Khei Բճճ Զճ
 kurpi Բճճ Զճ
 terla Բճճ Զճ
 dag Զճճ Զճ
 dur Զճճ Զճ
 dara Բճճ Զճ
 bag Զճճ Զճ
 moue Զճճ Զճ
 bagcha Զճճ Զճ
 schechime Զճճ Զճ
 daguerman Զճճ Զճ
 aspal Զճճ Զճ
 Chouka Բճճ Զճ
 Kuinek Զճճ Զճ
 arkalog Զճճ Զճ
 burk Զճճ Զճ
 tonban Զճճ Զճ
 batchemane Զճճ Զճ
 Korchak Կճճ Զճ
 Kurk Կճճ Զճ
 oudon Զճճ Զճ
 demur Զճճ Զճ
 kalai Զճճ Զճ
 polat Զճճ Զճ
 Kouchon Զճճ Զճ
 Karpisch Զճճ Զճ
 direk Զճճ Զճ
 soufra Զճճ Զճ
 caschoun Զճճ Զճ
 bichak Զճճ Զճ
 langat Զճճ Զճ
 neibek Զճճ Զճ
 Kitab Զճճ Զճ
 Kagar Զճճ Զճ
 Kalem Զճճ Զճ
 murakp Զճճ Զճ
 tiuit Զճճ Զճ
 kalentrach Զճճ Զճ
 makas Զճճ Զճ
 Chulha Զճճ Զճ
 piaba Զճճ Զճ
 arak Զճճ Զճ
 mikre Զճճ Զճ

6a
 mikre Զճճ Զճ
 anaitar Զճճ Զճ
 lohan Զճճ Զճ
 Chekouck Զճճ Զճ
 kalbetin Զճճ Զճ
 Koufle Զճճ Զճ
 Zamar Զճճ Զճ
 il Զճճ Զճ
 inguil Զճճ Զճ
 ayi Զճճ Զճ
 saat Զճճ Զճ
 afcha Զճճ Զճ
 lahaga Զճճ Զճ
 ahl Զճճ Զճ
 irades Զճճ Զճ
 nagmet Զճճ Զճ
 namouz Զճճ Զճ
 aib Զճճ Զճ
 labet Զճճ Զճ
 malha Զճճ Զճ
 kegibao Զճճ Զճ
 bahana Զճճ Զճ
 dattha Զճճ Զճ
 yalma Զճճ Զճ
 volukoufrou Զճճ Զճ
 monhal Զճճ Զճ
 madar Զճճ Զճ
 yakpahlou Զճճ Զճ
 aff Զճճ Զճ
 Chert Զճճ Զճ
 tala Զճճ Զճ
 kezal yomourta Զճճ Զճ
 fikar Զճճ Զճ
 lutum Զճճ Զճ
 yagna Զճճ Զճ
 ipelic Զճճ Զճ
 ipet Զճճ Զճ
 ischeuk Զճճ Զճ
 Kalla Զճճ Զճ
 afet Զճճ Զճ
 kastalog Զճճ Զճ
 katlog Զճճ Զճ
 arichon Զճճ Զճ
 youn Զճճ Զճ
 lehouka Զճճ Զճ
 panboue Զճճ Զճ
 keben Զճճ Զճ
 ata Զճճ Զճ
 ana Զճճ Զճ

6b

ogoul .. օցու	azari .. օզար
kardash .. քարդաշ	dautatou .. Ժողովարան
bagi .. քաղ	fatir .. ֆատիր
ysna .. քանա	barich .. քանի
hez .. քաղ	doguch .. քոչ
oglar .. քաղ	kelich .. քեփ
dai .. քաղ	kangial .. քանգյալ
emi .. քեմ	kourbou .. քուրբու
kain anaci .. քան անացի	ogri .. քուր
altoun .. քալտուն	kerkes .. քերքես
gumich .. քումիչ	dart .. քարտ
kabar .. քաբար	shao .. քաօ
aga .. քաղ	yalchi .. քալչի
karon .. քարոն	yo kom .. քոկոմ
nuter .. քուտեր	bis .. քիս
koul .. քուլ	bira .. քիրա
karanach .. քարանաչ	taktabisi .. քակտաբիսի
eri .. քերի	hogia .. քուգիա
arnad .. քարնադ	guench .. քուգենչ
gumrouk .. քումրուկ	kari .. քարի
gumroukchi .. քումրուկչի	moutchek .. քուտչեկ
isch .. քիշ	seuricinek .. քուսրիցեկ
unr .. քունր	agzet .. քազեթ
ulm .. քուլմ	
zaglog .. քազլոկ	

7a

Schafagat .. ֆաֆագատ	2
mohobet .. ֆոհոբեթ	3
muruel .. ֆուրուել	4
adeblou .. ֆադեբլու	5
aziz .. ֆազիզ	6
fehém .. ֆեհեմ	7
sortat .. ֆորտատ	8
gehél .. ֆեհել	9
bet-kou .. ֆեթ-քու	10
garamez .. ֆարամեզ	20
ynadchi .. ֆոնադչի	30
yalanchi .. ֆալանչի	40
dogri .. ֆուգրի	50
galan .. ֆալան	60
dogrelou .. ֆուգրելու	70
	80
	90
	100

yet Chambe .. քեթ Շամբե	
du Chambe .. քու Շամբե	
le Chambe .. քե Շամբե	
Char Chambe .. քար Շամբե	
pench Chambe .. քենչ Շամբե	
iuna .. քունա	
Schamla .. քաշալա	

7b

Beoue: Երուսաղիմ: ^{ster}
 Kouhouc: Երուսաղիմ: ^{liten}
 Yuktes: Երուսաղիմ:
 Alehac: Երուսաղիմ:
 Derin: Երուսաղիմ:
 Semis: Երուսաղիմ:
 Arout: Երուսաղիմ:
 Yogoum: Երուսաղիմ:
 Kourda: Երուսաղիմ:
 ouzon: Երուսաղիմ:
 Kessa: Երուսաղիմ:
 quein: Երուսաղիմ:
 dar: Երուսաղիմ:
 istigiac: Երուսաղիմ:
 Saouc: Երուսաղիմ:
 Schirin: Երուսաղիմ:
 agi: Երուսաղիմ:
 tounchi: Երուսաղիմ:
 touzlou: Երուսաղիմ:
 Gichmich: Երուսաղիմ:
 Schig: Երուսաղիմ:
 Raina: Երուսաղիմ:
 Kabab: Երուսաղիմ:
 quech: Երուսաղիմ:
 ygna: Երուսաղիմ:
 ak: Երուսաղիմ: ^{Krit}
 Kara: Երուսաղիմ: ^{Serind}
 Kermei: Երուսաղիմ:
 yerschil: Երուսաղիմ:
 Sari: Երուսաղիմ:
 maui: Երուսաղիմ:
 mor: Երուսաղիմ:
 ychichmich: Երուսաղիմ:
 kam: Երուսաղիմ:
 saf: Երուսաղիմ:
 Bouloutmich: Երուսաղիմ:
 Biligi: Երուսաղիմ:
 akiluz: Երուսաղիմ:
 oudon: Երուսաղիմ:
 demur: Երուսաղիմ:
 tach: Երուսաղիմ:
 akadem: Երուսաղիմ:

8a

aldatadem: Երուսաղիմ:
 yakchi: Երուսաղիմ:
 pis: Երուսաղիմ:
 aia: Երուսաղիմ:
 aiasuz: Երուսաղիմ:
 zalum: Երուսաղիմ:
 vregli: Երուսաղիմ:
 loti: Երուսաղիմ:
 begueri: Երուսաղիմ:
 Serkock: Երուսաղիմ:
 khok: Երուսաղիմ:
 az: Երուսաղիմ:
 beth: Երուսաղիմ:
 youmcha: Երուսաղիմ:
 giunest: Երուսաղիմ:
 berkadem: Երուսաղիմ:
 bitum: Երուսաղիմ:
 zaris: Երուսաղիմ:
 guzel: Երուսաղիմ:
 Chirkini: Երուսաղիմ:
 okadar: Երուսաղիմ:
 nekad ar: Երուսաղիմ:
 borch: Երուսաղիմ:
 allan: Երուսաղիմ:
 chetin: Երուսաղիմ:
 bahal: Երուսաղիմ:
 ouzioux: Երուսաղիմ:
 diri: Երուսաղիմ:
 vlou: Երուսաղիմ:
 sag: Երուսաղիմ:
 kasta: Երուսաղիմ:
 guedan: Երուսաղիմ:
 guelan: Երուսաղիմ:
 padicha: Երուսաղիմ:
 kan: Երուսաղիմ:
 soltan: Երուսաղիմ:
 kalanter: Երուսաղիմ:
 diuanbegui: Երուսաղիմ:
 vekil: Երուսաղիմ:
 capigi: Երուսաղիմ:
 kazadarsach: Երուսաղիմ:

8b

Gouni Դոնի
 Ke Կե
 ne Դե
 Զad Զադ
 Ech Եչ
 ech Kimé Եչ Կիմե
 Kimé Կիմե
 heriki Էրիկի
 hemi Էմի
 hankici Էհանկի
 usgues Էսգես
 binici Էբնի
 amda Էմա
 neradan Էնրադան
 Gouriadan Գուրիադան
 oriadan Գուրիադան
 Gouriada Գուրիադա
 oriada Գուրիադա
 ta bona Գաբոնա
 ta onda Գաբոնա

gadchan Գադչան
 Chimé Կիմե
 bougun Բուգուն
 duna Դունա
 obirgun Երիգուն
 iseragun Իսերաგուն
 scherdan Էշերդան
 gunorta Գունորտա
 ikindi Իկինդի
 akicam Էհիկամ
 gundour Գունդուր
 quize Գուզե
 ireli Էրելի
 sonra Զոնրա
 nechun Էնչուն
 onichun Երիչուն
 yoti Կոտի
 beuida Բեուիդա
 ichun Իչուն
 ardingia Էրդինգիա
 auel Էուել
 otarefia Ետարեֆիա

9a

Goutarafia Գուտարաֆիա
 yakon Կակոն
 yrak Կրակ
 ya Կա
 ilan Կան
 egues Էգես
 yoksa Կոկսա
 quene Գուենե
 artok Էրտոկ
 birkenz Երիկենզ
 usguakenz Էսգուակենզ
 bazikenz Բազիկենզ
 netiche Էնեֆիչե
 okadas Երկադաս
 ichuda Իչուդա
 dickenda Դիկենդա
 aracinda Էրակինդա
 altinda Էլտինդա
 ustinda Էստինդա
 deinge Դեյնգե
 hamicha Էհամիչա
 nege Էնգե

herquis ve rom Էրգիս Երոմ
 amma Էմմա
 suz Էսուզ
 mouft Էմուֆտ
 quirlage Գուրլաջե
 ichtana Իչտանա
 cheurecinda Էշուրեֆինդա
 yotanden Կոտանդեն
 arichagaden Էրիչաղադեն
 magam Էմագամ
 akato Էհատո
 guman Գուման
 perua Էրբուա
 salam Էսալամ
 herquis Էրգիս
 yetex Էյետեք
 baraba Բարաբա
 belki Բելկի

9b

Kur: Կուր:	Kumar: Կումար:
lal: Լալ:	Kuzatek: Կուզատեկ:
Kar: Կար:	tutun: Կուտուն:
Cholac: Կոլակ:	aleau: Կոլեա:
akra: Կրակ:	boutare: Կուտար:
vilgair: Կուլգիր:	ojak: Կոյակ:
zait: Կույտ:	emcherig: Կուչերիգ:
paia: Կուպիա:	hal: Կոլ:
kech: Կեչ:	zoldach: Կոլդաչ:
yas: Կաս:	nabib: Կոնաբիբ:
bahar: Կոնաբար:	rostak: Կոնոստակ:
yanach: Կոնոյանաչ:	Raboul: Կոնոլ:
zapscha: Կոնոսչա:	insaf: Կոնոսաֆ:
mal: Կոնոմալ:	rachuet: Կոնոսաչուե:
mulik: Կոնոմուլիկ:	kiar: Կոնոկար:
Kuse: Կոնոսե:	Kooun: Կոնոուն:
barak: Կոնոնար:	top: Կոնոնոպ:
tolcha: Կոնոնոլչա:	guisi: Կոնոնոգիսի:
top: Կոնոնոպ:	haramzada: Կոնոնոհարամզադա:
tufengue: Կոնոնոֆենգուե:	tahat: Կոնոնոտահատ:
zol: Կոնոնոզոլ:	assi: Կոնոնոասի:
lafarr: Կոնոնոլաֆար:	

10a

quel bouria: Կուլ Բուրիա:
quet bouria: Կուլ Բուրիա:
bouni guetur: Կոնոնոգուետուր:
bouni Roi: Կոնոնոբունի Բուի:
bounia quel: Կոնոնոբունիա Կուլ:
bouni nega dierles: Կոնոնոբունի նեգա Դիերլես:
bou adi ne dur: Կոնոնոբու Բու Դի Դուր:
Circhakour: ԿոնոնոՇիրչակուր:
aleunq: Կոնոնոալեունգ:
die ona ki ben: ԿոնոնոԴի Եօնա Կի Բեն:
onun Konloghiem: ԿոնոնոՕնուն Կոնոլոգիեմ:
atcha ona Sourouch: ԿոնոնոԱտչա Եօնա Տուրուշ:
ne dier: ԿոնոնոՆե Դիեր:
netche aldun: ԿոնոնոՆետչե Ալդուն:
iki min altun aldun: ԿոնոնոԻկի Մին Ալտուն Ալդուն:
bahaliour: ԿոնոնոԲախալիուր:

10b

ne diercen re sanbou
 ech suz diemenem... ara Sara
 achan quederoute... rodiz saualt
 allah bilur..... gumes toman dibus
 Chapar katelanurok Chapar mousthesi
 allah koricun hei kabas gamistoman kenas
 gueturcan Karigi anbau moustanes
 pekylazemour bizum karga onda Chuentuis
 ichun zira perichan radigans sauvedit
 olouk
 allahun fha fagatilan
 quena menda bis kapik
 varour
 cen ben um doustum
 cen
 fen benum agam cen
 sagoul
 varol
 allah cen saklacun

11a

lautatuni ziada oleun
 umerun Chok oleun
 cenun sagloguina
 afesles oleun...
 eskenda
 noligran
 oni Chaguer
 Chagueresles cen...
 Nim meni Chagueres
 bis richi
 adine dur
 bilmenam
 bourgum var
 bourgum yektus..
 ritkand eidercen
 Chaykes varmi...
 akcha varmi...

11b

rot hat ver quedelim
 yok rot hat ver menem
 natchun ver menem ...
 Chunks Ceni feuerem
 equer men feuer cen Kri
 quedelim alahy Cuesken
 alah tar Kairi ech
 Nime bilmer
 bou Kichi dogridur
 yok yalan chidur ...
 nechun belad ieren ...
 tanerem ozi
 belu tanerem ozi lan
 lafar eilasum
 salamaleken aga
 halun ne
 Chak cen
 belu aga Kontog

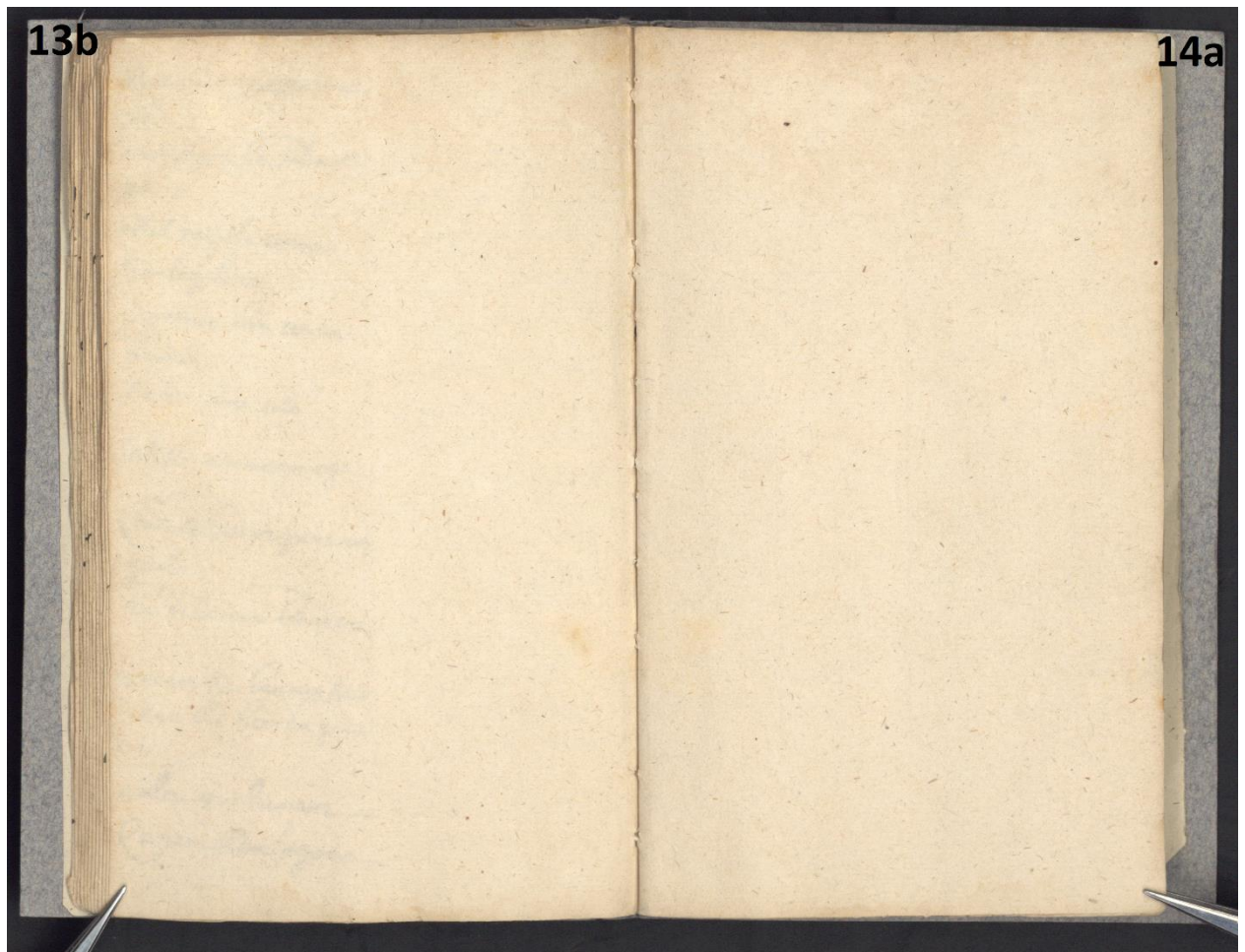
12a

Chok tandur Ka cen
 gur medum arada
 idun
 feira quet michidum
 bagga oost larum dan
 ilan bilacingia ...
 yak ichi cider cen ...
 lafa comaga ...
 Chok Kour Kondura
 natchak olmaga
 oni ichun feira
 quet michidum
 cen banum gianum
 iki guzum
 Cenun ardena belac
 olum
 ey Zalun ta ustuma
 nahem Kadur cen
 equer cenda in lafo
 uar Komez ulaim

12b

Jaluatorem gurba-mena
 zoli
 doun-laga ya-bola-iki
 yaturer
 allak-raziola-cenun
 Konlogchion
 sagolacen-ben-cen-un
 benden
 Kabat-bena-cile
 Fakfir-stomonomaga
 Chok-seherden-januma
 qual
 ne-dilacen-bendun
 ipserem-na-baun-kata
 ichun-bis-heer-da-guwer
 cen
 nda-quclunem-
 Penun-Konlogona

13a

14b

15a

yaxarem	verles	ገጽ ጽፍኛ	Jag arifstver.
alurem		ገጽ ጽፍኛ	Jager.
vouterem		ገጽ ጽፍኛ	Haller.
quellurem		ገጽ ጽፍኛ	Kommer.
qued erem		ገጽ ጽፍኛ	Gar.
Satoumalurem		ገጽ ጽፍኛ	Köner.
Satarem		ገጽ ጽፍኛ	Saljer.
gurerem		ገጽ ጽፍኛ	Ser.
ban arem		ገጽ ጽፍኛ	Anser.
gulerem		ገጽ ጽፍኛ	Ler.
aglare	ገጽ ጽፍኛ	ገጽ ጽፍኛ	gräter
ichiturem	ገጽ ጽፍኛ	ገጽ ጽፍኛ	Hör.
anglare	ገጽ ጽፍኛ	ገጽ ጽፍኛ	Förklar förklarar
quaderurem		ገጽ ጽፍኛ	Sänder
quetururem		ገጽ ጽፍኛ	För: här fram Verksfaller
aparurem		ገጽ ጽፍኛ	För: här fram
Kotierem	ገጽ ጽፍኛ	ገጽ ጽፍኛ	Sätter in

15b

Salarem	سالى	საღვთაჲს	Sticcor, xafar
Kalarem	قالو	საღვთაჲს	Sticcor, xafar
Kalkarem	قالو	საღვთაჲს	Sticcor, xafar
dourem	طور	საღვთაჲს	Sticcor
Seuerem	سور	საღვთაჲს	Sticcor
lanurem	طونو	საღვთაჲს	Sticcor
okourem	اوقو	საღვთაჲს	Sticcor
ugrenurem	اكرنو	საღვთაჲს	Sticcor
ugreturem	اكرنو	საღვთაჲს	Sticcor
icharem		საღვთაჲს	Sticcor
gerem		საღვთაჲს	Sticcor
gerurem		საღვთაჲს	Sticcor
yalarem		საღვთაჲს	Sticcor
yoKoularem		საღვთაჲს	Sticcor
diarem		საღვთაჲს	Sticcor
ludirem		საღვთაჲს	Sticcor

16a

loul eiderem	لوول ايدرم	საღვთაჲს	Sticcor
inarurem	انارور	საღვთაჲს	Sticcor
ararem	ارور	საღვთაჲს	Sticcor
bolurem	بولور	საღვთაჲს	Sticcor
Chagururem	چاچورور	საღვთაჲს	Sticcor
otoururem	اوتورور	საღვთაჲს	Sticcor
eiderem	ايدرم	საღვთაჲს	Sticcor
uerurem	اورور	საღვთაჲს	Sticcor
Gilurem	جيلور	საღვთაჲს	Sticcor
baglarem	باچلور	საღვთაჲს	Sticcor
acharem	اچარ	საღვთაჲს	Sticcor
ialuarurem	ايلوارور	საღვთაჲს	Sticcor
ouinerurem	اوينور	საღვთაჲს	Sticcor
ericharem	ايرچار	საღვთაჲს	Sticcor
Kadarem	كادر	საღვთაჲს	Sticcor
ducharem	دوچار	საღვთაჲს	Sticcor

16b

olurem Գոյնի
 vourerem Գոյնի
 laquiereu Գոյնի
 Kucherem Գոյնի
 giouab eiderem Գոյնի *Suamar.*
 alaturem Գոյնի *Böhrager*
 quecherem Գոյնի *Fär färbi*
 rahet eiderem Գոյնի
 Kourcarem Գոյնի *Fruxter
an rader.*
 pac eiderem Գոյնի
 ducherem
 xandururem Գոյնի
 xanarem Գոյնի
 xaguch xagar Գոյնի
 Koirerem Գոյնի

17a

Gichururem Գոյնի
 Saklarem Գոյնի
 Kaxanurem Գոյնի
 Konlog eiderem Գոյնի
 ino ad eiderem Գոյնի
 doia eiderem Գոյնի
 donarem Գոյնի
 yeticharem Գոյնի
 boch eiderem Գոյնի
 doudoururem Գոյնի
 vlurem Գոյնի
 dirilurem Գոյնի
 aldururem Գոյնի
 Sagatoururem Գոյնի
 Kaseharem Գոյնի
 terk eiderem Գոյնի

17b

dequithurem უმცირესესი
 jouierem უმცირესესი
 itururem უმცირესესი
 Regidakhalem უმცირესესი
 ishlarem უმცირესესი
 yorourem უმცირესესი
 aqfeiderem უმცირესესი
 agelm უმცირესესი
 loufudem უმცირესესი
 danichurem უმცირესესი
 dilarem უმცირესესი
 queri verurem უმცირესესი
 Kazarurem უმცირესესი
 sarfeiderem უმცირესესი
 Kargfeiderem უმცირესესი
 uderem უმცირესესი
 Katlanurem უმცირესესი

vantan
 har telam

18a

18b

19a

allah: gumeito	+ tach	... cuea
friste: angulozo	agach	... ke
gug: sta	hot	... fua
gumech: meze	gogda	... korbeli
gun: degue	arpa	... ken
ayi: mtuare	dagui	... bringi
quege: game	jamich	... kili
yoldou: masoulau	ekmek	... pouri
boulout: gouroubeli	sharab	... quino
yaguech: quima	et	... korti
Kar: teouli	taouk	... katami
doulou: setco	yomouta	... kuarthi
bou: kinouli	seguir	... ziroka
haua: haua	inet	... pouri
Kouch: prinueli	tur	... rze
atech: hostkeli	penit	... cueli
ysigian: skela	yogourt	... matsoni
larouk: stine	yag	... erbo
yel: ... kari	logar	... kacui
lou: ... kati	sermesag	... niori
balen: kuzi	armou	... skali
namlou: namia	alma	... vachili
popran: mika	touz	... marli
	Giber	... pelpili

19b

cum... pauli... lingue Zamar
 Chan... fanteli... avem Kaffi
 Chandan... sehantani... gua... tuali
 outehet... Calabi... Bouzon 15 Kuri
 yastouk... Calichi... Onlag Kuri
 yorgan... sabani... ag... ipiri
 at... Hquani... dodeg Lakhi
 aier... ouaquin... dil... ona
 Kantorma... lagani... discho... Kobi
 locta... guchama... local... Kuri
 Zangu... augianda... fash... tma
 Kolan... mofastani... Kanch... Kantami
 timar... samouneli... Beik... outuachi
 deua... atklori... bouinua... Kiferi
 Cates... giori... areg... goul
 it... Zagli... Kam... mofeli
 Koin... ezuari... Kol... mklau
 Koudi... Gafkani... el... Keli
 quitchi... Hka... barmac... titi
 yuk... Saypalni... darnac... prokili
 Landor... Zandori... aiaz... pesti
 aina... michantani... dunia... Kuecar
 tarke... giunela... extipino

20a

parhalag... Rem... pipola... hechima... Kcaro
 fars... takti... deguesman... Kisuuli
 Chas... calaki... asbab... tanisamoci
 Kent... sopeli... Chouca... Chouca
 ulke... extalabato... Kuirak... perengui
 hies... alagui... arkalog... Lagoule
 eue... faki... Gurti... Kouri
 dam... ardo... tonban... nipkani
 pingora... pingora... Gachamac... Gachia
 pich... pichi... Kotehak... farskeli
 Kapi... gari... Kute... totama
 Kucha... orgobe... oudon... shecha
 Klicia... jawari... amur... Kina
 Kitchich... Kotteli... Kalai... Kala
 patara... Kivua... polat... polari
 namas... totua... Koushon... Kura
 Chai... Kari... Karpich... agouri
 Kurpi... Kidi... direk... Kedi
 dag... mta... Loufra... Loufra
 dag... mindori... bichac... Dana
 dare... Krami... Langar... langari
 bag... uenaki... nelbeti... nalbeti
 moi... vaki... Kitab... lahareba
 Cakcha... Gofani... Kagas... Kagalai

20b

Kalam	Kalami	namet	Kaloba
mura-kapp	melani	namow	namouei
fiuit	laterele	aib	laterele
Kalentrach	Kalentrach	matka	lauagro
makas	makatele	bahana	mizeki
Chucha	oka	datcha	gameruoda
piala	pialla	Chert	napleu
araki	araki	tala	Cartecheues
mihre	machi	Kepel yomousta	ajagoma
mikret	meKau	fiter	piker
anaktar	Kilik	ygne	memi
lohan	Kilib	ipitix	Zapi
LaKouch	Kueir	iper	abestchou
Kalbetin	gazi	ischout	sinatte
zaman	moros	Kalla	tsike
it	Selikadi	afet	auigami
inguijl	akali, Keli	Katalog	giami
aji	tue	Katalog	Simahiloba
faat	faat	astihon	adli
affeta	Kouira	young	matkali
akel	ghua	ichonka	Chouka
		paalor	banla
		Keten	tilo

21a

gazarem	dausther
alurem	gamouartmei
douteren	daugier
gulurem	moual
guierem	paual
latoum alurem	uikidi
latarem	gaunkidi
guierem	unakau
katarem	schentredaa
gulurem	gaustineb
aglavem	uivreb
ichitarem	gaugoneb
anglavem	mesmis
gunderurem	gauggauni
gustururem	moustan
apasurem	gaugueb
noirem	daudeb
latarem	gaugdeeb
Kalurem	daurhebi
Kalkarem	auogaebi
daudourem	daudegueli

21b

seuerem micouars
 tanurem vitsnob
 okouerem vitskittaii
 ugrenurem uisthaulti
 ugreurem uasthaulti
 icherem dautaii
 yerem ugram
 yerurem uuli
 yotarem dautquebi
 yokolarem dautginebi
 dierem uisthau
 juleurem uilaparakieb
^{topro} joulouerem quitku
 inanurem dauigereb
 arurem uezeb
 bouliurem uipouini
 chaguerurem dauouakeb
 otoururem daugeebi
 sidprem uir
 vesurem mitssem
 bilurem uitsi

22a

boui esse
 ke ^{som} rom
 ne ^{houloua?} ra
 zad ram
 eteh araperia
 etehkimeu aravin
 kimeu vinme
 harkim vinsa
 kemi Ruella
 hankaci romelli
 usqueci estkua
 bivi est
 arada sada
 nendian sidam
 bouiadan akidan
 oridan ikidan
 bouiada aka
 orieda ika
 talonda akandi
 taonda ikandi
 aochan ^{quapido} rois
 Chimoi ^{propte} akla
 bougan ^{i dag} degues
 dune ^{hori} gouschia
 iseragun gouschiafin
 laba Coual
 obisgun Coualreit
 seherden dilas
 gunorta sehouadaguns
 ikimoi samkerobas
 akchan sagamos
 gundoaz deguissit
 quege gamin
 ireli kina
 sonra ^{eter} oukan
 nechun raton
 onichun imiton
 yok ara
 beuila afferre
 ichun ^{propte} suis
 ardenda oukan
 auel kina
 otarasta ikab
 boutarasta akas

22b

yakon .. aklo amisha (dueltui
 yrak .. ichor nego .. rogor
 ya .. tou, an ama ^{man} .. magram
 ilan .. tan huz .. ham
 egues .. ton mouft moufti
~~yoksa~~ ~~yoksa~~ quizlinga malui
 yoksa .. toren isch kara Chenit
 guene .. Kideu schuereinda garchuma
 astok .. nametani yokaridan. heidan
 bir Kere? estikel alchagadan. Quidan
 usqua Kere? mihori az Kaldi meguar egueba
 Gazi Kere? zogger guman megoria
 netsche randeni herquis megiamtchi
 o Kadas .. imdeni yetur .. chop
 icherda schina barabar 143ore
 ditcheida Karschi belki pegueba
 ue
 aracinda schouader zira
 altinda Kuesch Chynki
 ustina .. Zed memkim
 deinga moi

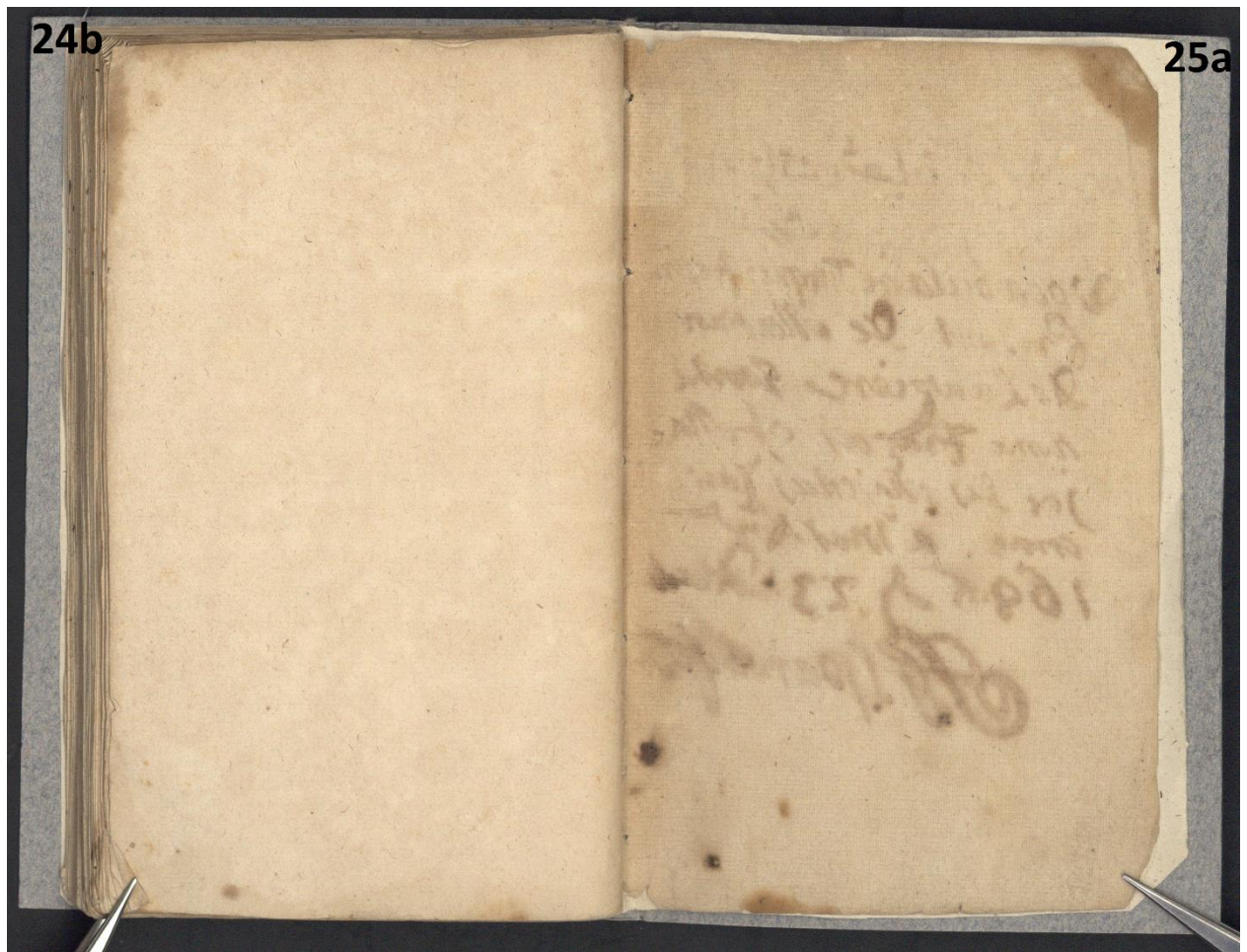
23a

Quel bounia .. ak modi
 gues onda .. ikmisi
 bouni guetar .. es moustan
 bouni Koi .. es dedeu
 bouni negé dierler .. imas rahcina
 bischardur .. danari
 al .. gamanottui
 die ona Re ben onan. Inas outter roma
 kon logcham .. imisti mossam sakouwar
 at Ketscha ona Sourouach fetenmas Vitke
 ne dier .. re itheus
 netsche aloun .. randeni ikiden
 iki mia altun aloun at bzat ui Kiden
 bahalidur .. zuria
 anun elend adur .. scheni Keltari
 ne diercen .. re Sanbou
 ech .. ar Sara, araperia
 adchan quideres .. rodies Saualt
 allek bilur .. gamestman essis
 Chapas Katsanery Chapas mousted is

23b

beouc... didi Kaina modougue bouti
 Kouchouk patara Kabab tchemt'ouari
 yutset... majali guech... gaurari
 alichac... dabali tch... male
 derin... g'ma yagna... nems
 semis... ~~msoukani~~ ak... tchri
 arouk... mchali Kara schau
 yogoum... mskuli kermesi piteli
 Kounda t'ouyeli gesehil... m'ouane
 ouzoun g'zeli Sari... Kauseli
 Kessa... mo'kle maui... t'aisperi
 guein... ~~gan~~^{ien} mor... isperi
 dar... vitzro yetichnich m'zippe
 idigiar t'pili Kam... m'konie
 saouk... tsini saf... t'minda
 Cherin... t'apili Biligi m'tsodinare
 azi... m'zare akelsuz oug'ouo
 t'ouchi m'gane oudon sche'cha
 t'ouglou... melaschi damar rkina
 Gitchnich mo'Karschoul t'ach Kua
 schig... oumi akadem tchri Kelli

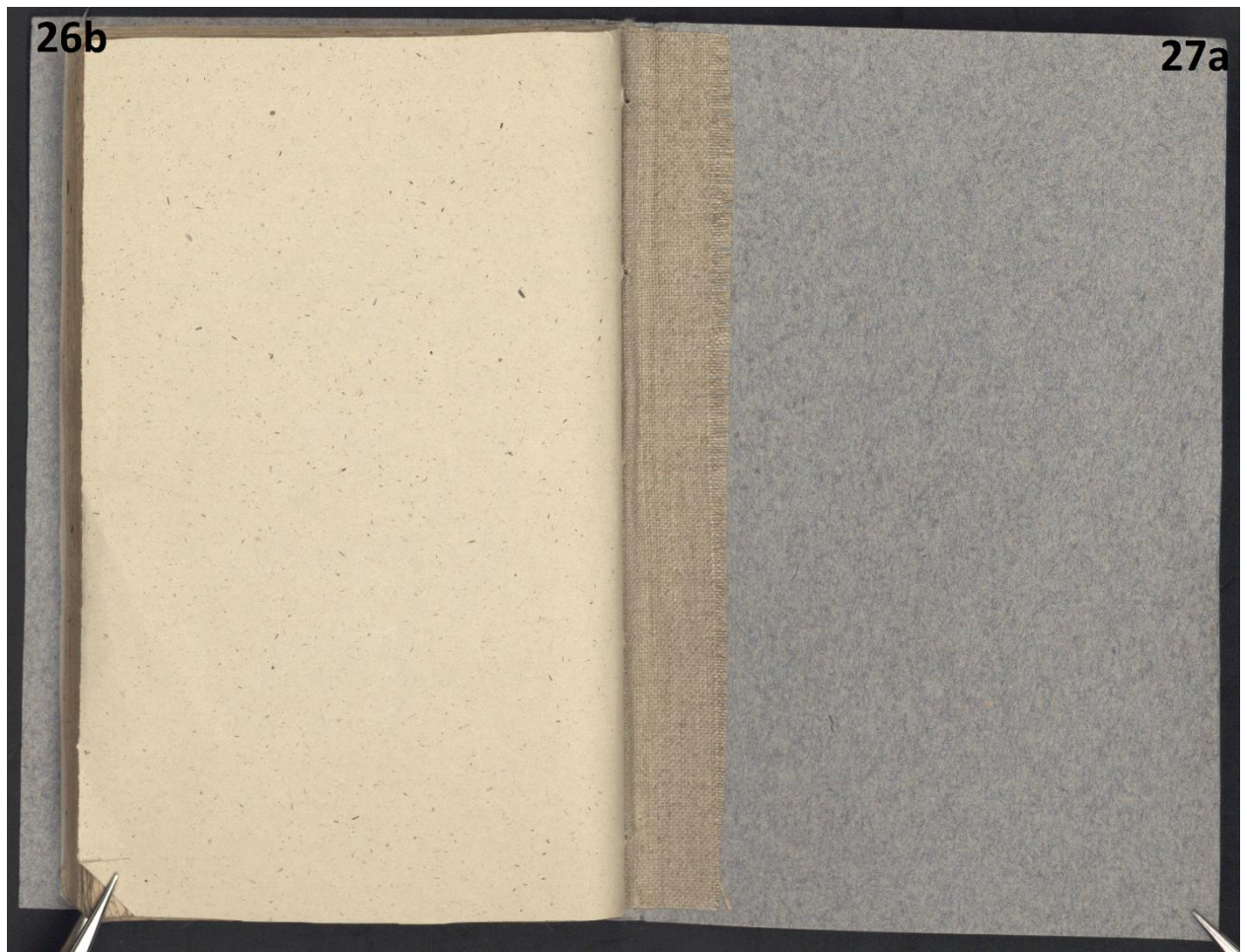
24a

25b

25
 استراقتنه شعبان اولگی کونش این
 حضرت عیسی بن / ۱۶۸۱
 Vocabulaire Turque: Graine
 Present de Montreux
 de Laurence Saint
 home François Chole
 Jor des chajelas Jan
 cmes. a mai 1695
 1695 23. Dec
 J. Sparver

26a

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Khatia Kharatishvili
Doğum Yeri ve Tarihi	Gürcistan, 03.07.1994
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Akaki Tsereteli Devlet Üniversitesi, Filoloji bölümü.
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce, Türkçe
İletişim	
E-Posta Adresi	Kharatishvili1994@mail.ru